

UNIVERZA V LJUBLJANI  
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Mateja Žagar

Prosti čas mladih mater

Diplomsko delo

Ljubljana, 2012

UNIVERZA V LJUBLJANI  
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Mateja Žagar

Mentorica: Red. prof. dr. Tanja Rener

Prosti čas mladih mater

Diplomsko delo

Ljubljana, 2012

## **Prosti čas mladih mater**

Materinstvo in skrb za otroka sta družbena pojava, ki pomembno vplivata na prosti čas žensk. Ko ženska postane mati, ta nova družbena vloga prevlada nad vsemi ostalimi družbenimi vlogami, kar se odraža na vseh področjih njenega življenja. Pomembne spremembe doživi tudi prosti čas. Spremenijo se načini in kraji preživljanja prostega časa, ki postane manj samoumeven in pogosto skrbno načrtovan ter časovno zelo omejen. Matere bolj kot očetje otroke integrirajo v svoj prosti čas, kar se odraža tako, da družinski prosti čas predstavlja večinski del prostega časa mater. V diplomski nalogi sem najprej analizirala ključne funkcije materinstva in prostega časa, ki so mi pomagale pri analizi lastne eksplorativne študije prostega časa mladih mater. Opravila sem pet polstrukturiranih intervjujev z mladimi materami in raziskala, kakšne spremembe v prostem času doživljajo ženske, ko postanejo matere. Zanimale so me predvsem spremembe v načinih preživljanja prostega časa, usklajevanje materinstva in prostega časa, pa tudi to, kako mlade matere doživljajo svoj prosti čas in kako ga usklajujejo s partnerjem.

**Ključne besede:** prosti čas, materinstvo, otrok, družina, mlade matere.

## **Leisure among young mothers**

Maternity and child care are social phenomenon that significantly affect women's leisure. When a woman becomes a mother, this new social role takes precedence over all other social roles, which is reflected in all areas of her life. Her leisure also changes significantly. What changes the most are the ways and places of leisure, leisure becomes less self-evident and often carefully planned, time for free time activities is often very limited. Mothers integrate children in their free time more than fathers, which is characterized by a family leisure time constitutes a major proportion of mothers leisure. In thesis I analyzed the key functions of motherhood and leisure, which helped with analysis of my own exploratory study of leisure among young mothers. I did five semi-structured interviews with young mothers and explored what changes in leisure women experienced, when they become mothers. I was particularly interested in changes in the ways of spending free time, coordination of motherhood and leisure, as well as how young mothers experience their leisure time and how they coordinate it with their partners.

**Keywords:** leisure, maternity, children, families, young mothers.

## KAZALO

1 UVOD.....	6
2 MATERINSTVO .....	8
2.1 MIT O MATERINSTVU.....	9
2.2 BIOLOŠKA, SOCIALNA, SIMBOLNA IN PSIHOLOŠKA RAVEN MATERINSTVA.....	11
2.3 MATERINSTVO KOT INSTITUCIJA DRUŽBENE REPRODUKCIJE.....	12
2.4 MATERINSTVO V ZAHODNIH DRUŽBAH .....	14
2.5 ZAPOSLENE MATERE .....	15
3 PROSTI ČAS.....	18
3.1 SOCIOLOGIJA PROSTEGA ČASA .....	18
3.2 DEFINICIJE PROSTEGA ČASA .....	19
3.2.1 Različne definicije prostega časa .....	19
3.2.2 Feministični pogledi na prosti čas.....	23
4 DRUŽINA IN PROSTI ČAS .....	27
4.1 PROSTI ČAS V DRUŽINI IN ZA DRUŽINO .....	27
4.2 ŽENSKÉ IN PROSTI ČAS .....	29
5 PROSTI ČAS MLADIH MATER.....	35
5.1 RAZUMEVANJE PROSTEGA ČASA.....	36
5.2 NAČINI PREŽIVLJANJA PROSTEGA ČASA.....	37
5.3 DRUŽINSKI PROSTI ČAS .....	38
5.4 PARTNERSKI PROSTI ČAS .....	40
5.5 OSEBNI PROSTI ČAS .....	42
5.5.1 Ukvarjanje s športom .....	44
5.5.2 Druženje s prijatelji .....	46
5.5.3 Ukvarjanje z različnimi aktivnostim .....	47
5.6 USKLAJEVANJE OBVEZNOSTI IN PROSTI ČAS.....	47
5.7 RAZMERJE MED PROSTIM ČASO MATERE IN OČETA.....	54
5.8 KAKO MATERE DOŽIVLJAJO SVOJ PROSTI ČAS.....	56
5.9 PROSTI ČAS IN OBČUTEK KRIVDE.....	57
5.10 OBJEKTIVNE MOŽNOSTI ZA PREŽIVLJANJE PROSTEGA ČASA.....	59
6 SKLEP .....	61

7 LITERATURA .....	64
--------------------	----

## **PRILOGE**

PRILOGA A: INTERVJU KATJA .....	68
PRILOGA B: INTERVJU MAJA .....	73
PRILOGA C: INTERVJU MOJCA .....	79
PRILOGA Č: INTERVJU SABINA .....	87
PRILOGA D: INTERVJU TINA .....	92

## 1 UVOD

Ko sem o naslovu svoje diplomske naloge prvič spregovorila s sestrično, mamu dveh šolo obveznih otrok, se je nasmejala in dejala, da očitno ne bom imela preveč težkega dela in dolge naloge, ker prosti čas mladih mater sploh ne obstaja. Seveda se z njeno izjavo ne morem strinjati in upam, da bo moja diplomska naloga pripomogla k zavedanju, da prosti čas mladih mater obstaja in da igra pomembno vlogo v družbenem prostoru. Namen diplomske naloge sicer ni dokazovanje, ali prosti čas mladih mater obstaja ali ne, temveč predstaviti in razglablјati o mnogih oblikah in vidikih, ki jih ta zajema.

Da lahko sploh govorimo o prostem času mladih mater, moramo najprej dodobra spoznati dva pojma, ki se neposredno dotikata raziskovanja prostega časa mladih mater - to sta materinstvo in prosti čas sam po sebi.

V prvem delu diplomske naloge sem se tako najprej posvetila materinstvu. Dotaknila sem se samega raziskovanja fenomena materinstva kot tudi mita o materinstvu, pa tudi različnih ravni materinstva in njegovega dojemaju kot družbene institucije. V nadaljevanju sem se posvetila materinstvu v zahodni družbi, ker je to okolje, iz katerega izhajajo tudi vse moje intervjuvanke, posebno poglavje pa sem namenila tudi zaposlenim materam, ker je prav plačana zaposlitev tista, ki zapolni velik del našega vsakdana in je pomembna ločnica za razlikovanje prostega in vezanega časa.

V drugem delu sem se najprej posvetila sociologiji prostega časa kot posebni disciplini, nadaljevala pa sem z različnimi družbenimi definicijami prostega časa. Ker me še posebej zanima prosti čas žensk, sem posebno poglavje namenila feminističnim opredelitvam prostega časa, saj so prav feministke največ pripomogle k temu, da so postale razlike med prostim časom moških in žensk širše prepoznane.

Znotraj raziskovanja prostega časa sem posebno poglavje namenila prostemu času v družini in za družino, saj je družina okolje, v katerem mlade matere preživijo največ prostega časa in ker so družinski člani, predvsem otroci, subjekti, s katerimi mlade matere preživijo večino svojega prostega časa.

Ko sem se podrobno spoznala tako s tematiko materinstva kot s tematiko prostega časa, sem se posvetila empiričnemu delu diplomske naloge. Opravila sem manjšo empirično raziskavo, in sicer sem izvedla pet polstrukturiranih intervjujev z mladimi materami. Namen raziskave je zgolj poizvedovanje in pomoč pri razumevanju specifične tematike, saj mi majhen vzorec ne dopušča nikakršnega posploševanja. Pri raziskavi so me vodila raziskovalna vprašanja iz naslednjih tematik (dejanska raziskovalna vprašanja so navedena v poglavju Prosti čas mladih mater):

- razumevanje prostega časa,
- načini preživljanja prostega časa,
- družinski prosti čas,
- partnerski prosti čas,
- osebni prosti čas,
- usklajevanje obveznosti in prostega časa,
- razmerje med prostim časom matere in očeta,
- doživljanje prostega časa,
- prosti čas in občutek krivde,
- objektivne možnosti za preživljanje prostega časa.

Svoje ugotovitve in misli sem povzela v sklepu.

## 2 MATERINSTVO

Materinstvo se je kot predmet preučevanja najbolj uveljavilo s feminizmom v sedemdesetih in osemdesetih letih prejšnjega stoletja. Feministke so se ukvarjale predvsem z materinstvom kot institucijo socialne kontrole na eni strani in udejanjanjem esencialnosti ženske na drugi strani. Feministke pravijo, da je materinstvo družbeni proces, ki se ga da spremeniti z družbenimi in političnimi spremembami (Mamabolo in drugi 2009, 482). Mit o materinstvu kot nenadomestljivi in ključni funkciji za obstoj družine, onemogoča moškimi enakovredno vpletenost v družinsko življenje. Švabova pravi, da je v postmodernem družinskem življenju materinstvo tisto, v katerem je mogoče zaznati najmanj sprememb in hkrati predpogoj za novo nastale fenomene, kot sta protektivno otroštvo in novo očetovstvo (Švab 2001). Švabova tudi pravi, da je v postmodernosti materinstvo individualna odločitev in ne več obveznost. Ideologijo obveznega materinstva je nadomestila ideologija odloženega materinstva. To prelaganje materinstva ni samo individualna odločitev posameznice, ampak tudi posledica družbenih norm, ki narekujejo zaposlovanje žensk in njihovo željo po poklicni karieri. Tudi razvoj reproduktivnih tehnologij omogoča ženskam prelaganje materinstva, večja pa se tudi delež žensk, ki se za materinstvo sploh ne odločijo (Švab 2001).

Po Oakleyevi (2000) je oblikovanje modernega koncepta materinstva posledica sprememb v družinskem življenju, ki jih je prinesla industrializacija. »Delovno mesto in dom sta se ločila: tradicija družinskega dela in družinskega zaslužka je bila odpravljena. Čedalje večja diferenciacija vloge otroka in vloge odraslega, hkrati s čedalje večjo otrokovo odvisnostjo, je napovedovala odvisnost ženske v zakonu in njeno omejitev na dom« (Oakley 2000, 55).

Podobno kot Oakleyeva pravi tudi Nancy Chodorow (1978, 4–6), ki meni, da se materinstvo tudi v današnjem času še vedno odvija znotraj družine, pri čimer ima ženska materinska vloga izjemen psihološki in ideološki pomen. Ženska vloga v družini je osredotočena na nego otrok in skrb za moža in predstavlja tako fizično skrb, kot tudi moralno podporo vsem vključenim. Vzgoja otrok je bila glavna ženska odgovornost, ki se je večinoma odvijala znotraj doma in tako za žensko predstavljala vse večjo socialno izključenost iz družbene sfere. Kljub upadanju števila otrok je ženska za nego otroka



porabila vse več časa, saj so postfreudovski psihologi in sociologi poskrbeli za nove načine idealiziranja in utrjevanje ženske materinske vloge s poudarjanjem pomena razmerja med materjo in otrokom za otrokov nadaljnji razvoj.

Ženska se najpogosteje identificira z vlogo matere, pogosteje kot z vlogo žene ali poklicnim statusom. Temu je vzrok to, da ženska pogosto dojema materinstvo kot najpomembnejšo vlogo v svojem življenju. Nasprotno se moški pogosteje identificirajo s poklicnim ali zakonskim statusom kot z vlogo očeta (Medina in Magnuson 2009, 90).

Na konstrukcijo materinstva močno vplivata tudi politika in mediji. Januarja 2009 je v medijih močno odmeval primer francoske ministrice za pravosodje Rachide Dati, ki se je na delovno mesto vrnila le pet dni po tem, ko je rodila s carskim rezom. Izjavila je, da je porodniški dopust za »reve«. Ministrica je bila kmalu za tem odstavljena s strani predsednika Sarkozya, saj je bilo njeno dejanje v nasprotju z ideologijo francoske politike, ki se zavzema za intenzivno materinjenje (Baraitser in Tyler 2010, 118). Politično precej bolj sprejemljivo in odobravano pa je obnašanje ameriške prve dame Michelle Obama, ki v intervjujih pogosto poudarja, da je njena glavna vloga vloga matere in žene in da so njeni otroci njena glavna skrb.

## 2.1 MIT O MATERINSTVU

»Mit ohranja konservativne družbene vrednote, časti tradicijo. Izraža in potrjuje vire kulturnih drž in vrednot in jih ne pojasnjuje in se o njih ne izjasnjuje. Pojmi, ki jih izraža mit, veljajo za svete« (Oakley 2000, 170). Mit o materinstvu konstruira družbeno realnost in posledično tudi spolno identiteto. Joganova meni, da je mit o matriarhatu skozi zgodovino ohranjal žensko podrejenost.

*Mit ravno kot del kulturnega koda s poudarjanjem razlik med moškim in žensko uteleša vrednote, ki moškim omogočajo večjo oblast v družbenem in političnem življenju in s tem zagotavlja nespremenljivost konkretne urejenosti. Kljub temu, da miti navadno izhajajo iz predstave o neki prejšnji dobi, ko naj bi ženske vladale, je to izhodišče (kot kažejo raziskave v tem stoletju) zgolj umišljena podlaga za utrjevanje predstav o nezmožnosti spremembe moško središčne urejenosti družbe (ker bi bila drugačna družba "katastrofalna"). Kljub*

*nekaterim razlikam je mitom skupno, da opravičujejo mizogino (ženski sovražno) prakso (Jogan 1990, 15).*

Oakleyeva navaja tri splošno sprejete trditve, ki jih tvorijo o materinstvu: 1. Otrok potrebuje mater. 2. Mati potrebuje otroka. 3. Materinstvo je največ, kar lahko ženska doseže v življenju: samo z njim se lahko potrdi kot ženska (Oakley 2000, 199). Večina žensk na neki stopnji svojega življenja postane mati in veliko žensk šele z materinstvom občuti, da so resnično ženske. Družbeno pričakovano je, da si ženska želi otroka. Velja prepričanje, da je le malo takšnih žensk, ki so prostovoljno pripravljene žrtvovati materinstvo za druge stvari (npr. kariero) in na ta račun ne imeti otrok (Mamabolo in drugi 2009, 480). Podobno meni Repinčeva, ki opazuje, da je v zahodni družbi prisotno splošno prepričanje, da ima vsaka ženska pravico do otroka in hkrati prepričanje, da je ženska, ki nikoli ni imela otroka, čustveno neizpopolnjena in manj ženska (Repinc 2001, 63). Zgodovinsko gledano je materinstvo definiralo ženskost. Če ženske niso bile matere ali bodoče matere, je bila njihova vrednost zelo majhna (Medina in Magnuson 2009, 90). Ker ima ženska maternični potencial, svoj obstoj upraviči samo, če se poroči in ima otroke. Ženska je cenjena predvsem zaradi rojevanja in vzgajanja otrok (Kitzinger 1994, 49). Kljub temu, da se takšno razmišljanje zdi preživeto in tako rekoč stvar preteklosti, pa ga je še vedno mogoče slišati tudi v slovenskem političnem prostoru. V javnosti je konec aprila 2010 močno odmevala izjava poslanca Mirana Györeka, ki je v interpelaciji proti ministrici Katarini Kresal med drugim izjavil, »da te ministrice ne moremo primerjati z obrambno ministrico Ljubico Jelušič in ministrico za javno upravo Irmo Pavlinič Krebs. To so dame, gospe, matere, žene, prijetne ženske za sodelovanje. Moje mnenje je, da ta ministrica tega nima« (24ur.com 2010).

Na oblikovanje mita o materinstvu kot ga poznamo, je močno vplivalo tudi katolištvo. V katolištvu je materinstvo zelo pomembna simbolična kategorija, ki jo poseblja Devica Marija, mati božjega sina Jezusa Kristusa, ki katolikom predstavlja ideal človeške matere. Idealizacija materinstva v podobi Device Marije predstavlja ljubezen do drugih, samo-žrtvovanje, usmiljenost in pripravljenost pomagati vsem kot nujno značilnost delovanja žensk. Po Joganovi naj bi takšne razlage in poudarjanje brezmadežnega spočetja, ki je ženskam nedosegljivo, pripomogle h krepitvi obstoječe družbene urejenosti in k podcenjevanju ženske vloge v družbi (Jogan 2001, 127). Ideal

odpovedujoče se, požrtvovalne in trpeče matere lahko v slovenskem kulturnem prostoru najdemo tudi v liku t. i. »cankarjanske matere«.

## 2.2 BIOLOŠKA, SOCIALNA, SIMBOLNA IN PSIHOLOŠKA RAVEN MATERINSTVA

Velja predpostavka, da je materinstvo naravna in pomembna ženska identiteta, v nekaterih kulturah celo osnovna identiteta ženske. Materinstvo se pogosto idealizira do te mere, da postane mit. Kljub temu materinstvo kot identiteta ni fiksno, ampak rezultat različnih kulturnih in družbenih okoliščin. Vse štiri v naslovu našete ravni s svojimi značilnostmi prispevajo h konstrukciji materinstva kot identitetnega položaja. *Biološka komponenta* materinstva kot identitete je domnevno fiksna in naravno dana zaradi ženskih zmožnosti biološke reprodukcije. Splošno sprejeta predstava je, da je biti mati biološko dano dejstvo. Biti ženska pomeni biti mati. Ženska se šele z materinstvom izpopolni in postane popolna. Nematerinstvo se jemlje kot nenaravno in kot odstopanje od norm in delovanje proti naravi (Woodward 1997, 238). *Socialna funkcija* se prepleta z biološko in vključuje vzgajanje otrok, ki pa se spreminja znotraj različnih kultur (Woodward 1997, 240). *Simbolna raven* materinstva vključuje predstavo o tem, kakšna mati moramo biti, nanjo pa vplivajo različne kulturne reprezentacije in socialne institucije. V zadnjem času so zelo priljubljeni razni priročniki, ki svetujejo, kako vzgajati otroke, kar kaže na to, da zgolj biološka kompetenca ni dovolj za uspešno materinstvo. *Psihološka raven* materinstva pa predstavlja ideale in mite materinstva znotraj zavednega in nezavednega (Woodward 1997, 247).

Švabova pravi, da je ženska preko materinske vloge subjekt, ujet med naravo in kulturo. Njena biološko dana reproduktivna funkcija je družbeno definirana in njena družbena materinska vloga biološko opredeljena. Materinska vloga namreč ni naravna v smislu nagonosti, ampak je družbeno priučena (Švab 2001, 96). Matere se rade istovetijo s svojimi materami. Nagnjene so k samodejnemu ponavljanju vzorcev negovanja otroka, ki jih morda zavestno zavračajo, a vseeno ugotovijo, da delajo stvari na podoben način, kot so jih delale njihove matere (Kitzinger 1994, 22).

V 20. stoletju se veliko žensk sooča z vprašanjem, ali sploh želijo postati matere. Veliko žensk se odloči za odlog materinstva ali celo za ne-materinstvo zaradi želje po poklicni karieri. Te ženske se pogosto soočajo z obtožbami tistih, ki menijo, da je materinstvo

naravna ženska vloga in na takšno odločitev gledajo kot nežensko in nenaravno. Ženske, ki se ne odločijo za materinstvo, so pogosto označene kot sebične, deviantne in nenaravne. Vsaka ženska naj bi imela materinski instinkt in bi morala biti pripravljena negovati in skrbeti za otroka in ženska, ki te potrebe ne občuti, je v očeh drugih nenaravna in ni prava ženska (Mamabolo in drugi 2009, 481).

### *2.3 MATERINSTVO KOT INSTITUCIJA DRUŽBENE REPRODUKCIJE*

Porod ni le stvar biologije, ampak ima tudi kulturni pomen. V mnogih kulturah rojstvo otroka pomeni realizacijo zakona, dekleta ne dosežejo položaja odraslosti, dokler ne rodijo. Otrok močno vpliva na odnos med partnerjema in na odnos z ostalimi družinskimi člani (Kitzinger 1994, 75). Da materinstvo ni zgolj biološka funkcija, meni tudi Arendell (v Medina in Magnous 2009, 90), ki pravi, da je mati oseba, ki emocionalno in fizično skrbi za otroka, kar pa ne pomeni, da je to nujno ženska.

Švabova (2001, 81, 84, 179) ugotavlja, da je tudi v sodobni družbi materinstvo tista družinska vloga in praksa, ki konstruira družino. Zaradi te ključne vloge se za materinstvo zanimajo različne družbene dejavnosti, kot so medicina, socialna politika, pravo, religija in druge. Pomembno vlogo pri nadziranju materinstva ima medicina. Nosečnost in zgodnje obdobje materinstva sta tako v veliki meri podrejena medicinskemu nadzoru. Na področju prava nastajajo predpisi, ki določajo pravice zaposlenih mater, nosečnic, mater na porodniškem dopustu, socialno in družinsko pravo pa prispevata k varovanju materinstva.

Pomembno vlogo pri samem spočetju otrok ima s svojimi reproduktivnimi tehnikami tudi medicina. Prav tako je nosečnost čedalje pogosteje obravnavana kot bolezensko stanje in zdravniki se vse pogosteje odločijo, da nosečo žensko pošljejo na bolniško odsotnost, ne glede na to, če je njena nosečnost rizična ali ne. Stroka tudi vse pogosteje razpravlja o različnih boleznih, povezanih z nosečnostjo, rojstvom in zgodnjim materinstvom. Po nedavnih raziskavah naj bi poporodna depresija prizadela kar vsako peto žensko, kar 90 % mater pa naj bi se soočalo z negativnimi čustvi po rojstvu otroka. Veliko žensk se z depresivnimi občutki sooča že v času nosečnosti, strokovnjaki pa ugotavljajo, da narašča tudi število moških, ki trpijo za moško obliko poporodne depresije zaradi sprememb, ki nastanejo v zakonu po rojstvu otroka (Lee 2006, 48).

Ženske pogosto zavračajo možnost, da so zbolele za poporodno depresijo in ne poiščejo strokovne pomoči. Razlog za takšno ravnanje je predvsem pričakovani negativni odziv družbe. Družba na nosečnost in materinstvo gleda kot na pozitivno izkušnjo in zato ženske težko spregovorijo o svojih negativnih izkušnjah le-tega. Potrebna bi bila večja družbena ozaveščenost glede negativnih občutkov, ki jih lahko prinaša materinstvo. Z medikalizacijo teh občutkov stroka tako poskuša ozaveščati družbo, da negativni vidiki obstajajo, vendar so po drugi strani ženske, ki se s tem soočajo, tako označene za bolne in potrebne zdravljenja (Lee 2006, 48–49). Potreben bi bil korak v smeri k zavedanju, da materinska izkušnja ni samo pozitivna, ampak obstajajo tudi negativni vidiki, vendar pa to ne pomeni, da je ženska zaradi tega slabša mati. Večina žensk, ki se sooča s takšno ali drugačno obliko poporodne depresije, se z ustrezno pomočjo in podporo bližnjih uspešno znebi teh negativnih čustev. Ostale morajo poiskati strokovno pomoč, družba pa bi jim morala pri tem pomagati in jih ne obsojati. Medicinska stroka bi morala širšo javnost seznaniti s simptomi in posledicami teh bolezni, kajti le tako je mogoče, da se tem simptomom odvzame oznaka bolezni in da postanejo le eden izmed mnogih vidikov materinstva.

Tudi to, kako mati hrani svojega otroka, je v zadnjem času postalo stvar širše medicinske, družbene in politične razprave. Dojenje ne predstavlja samo načina hranjenja otroka, ampak tudi »sposobnost biti mati«. Hranjenje po steklenički se predstavlja kot način, ki povzroča tveganja za otroka, čeprav nobena resna raziskava tega ne potrjuje. Hranjenje po steklenički naj bi imelo tako fizične kot psihične posledice za otrokov nadaljnji razvoj, zato odločitev žensk, ki se zavestno odločijo za takšen način hranjenja, družba označuje kot moralno sporno (Lee 2008, 470).

Čeprav velja, da ima ženska svobodo izbire pri odločitvi, kdaj se odločiti za materinstvo, in da materinstvo ni več nujna izbira, pa vseeno obstajajo zunanji dejavniki (predvsem zaposlitev oz. trg delovne sile), ki to odločitev le navidezno delajo svobodno. Pravica ženske, da se zaposli zunaj doma, je v današnjem času postala skoraj obveza. Malo je družin, ki si lahko zagotovijo dostojen standard preživetja brez zaposlitve vseh odraslih članov. Ženske po tem, ko si ustvarijo družine, le malokrat ostanejo doma, saj predstavljajo pomemben del v preskrbovalni verigi družine. Ženske, ki so matere in imajo uspešno poklicno življenje, enakopravno sodelujejo na trgu delovne sile, vendar se del bremena materinskih in gospodinjskih del le redko prenese na moške. Šadlova (2004) ugotavlja, da se ženske glede neplačanega družinskega dela počasi izenačujejo z

moškimi, a le zato, ker svoje neplačano delo v družini nadomeščajo z najeto pomočjo (gospodinjske pomočnice, varuške, negovalke ...). Same se tako lahko posvetijo bolj emocionalnim aspektom materinstva, vendar pa to velja le za ženske iz srednjih in višjih razredov.

#### 2.4 MATERINSTVO V ZAHODNIH DRUŽBAH

Materinstvo je družbeno skonstruirano in njegove norme se s časom spreminjajo. Lahko bi rekli, da je sodobna zahodna kultura proti materinska. Otroci niso več potrebni kot neplačana delovna sila in niso več znak bogastva družine, kot je to veljalo v nekdanji predindustrijski, kmečki družbi. Otroci tudi ne predstavljajo več naložbe za stara leta, ko bodo skrbeli za svoje starše. V nasprotju s tradicionalnimi kulturami, kjer se ženska, ko postane mati, obravnavana kot superiorna, je v zahodni kulturi v kolektivnih predstavah visoka vrednotena, v življenjskih praksah pa ovirana. Identiteta ženske se spremeni v *mater*, vsi njeni ostali deli (delovne sposobnosti, poklicni cilji, kariera ...) pa kot da bi izginili (Kitzinger 1994, 6).

Zahodna družba ne pozna obredov, ki bi slavili nosečnost. Nosečnica v zahodni družbi postane pacientka in predmet medicinskega nadzora. Spremljanje nosečnosti prevzamejo strokovnjaki. Čeprav nosečnost ni bolezen, je vse prevečkrat obravnavana kot bi bila. Ženska je prepuščena medicinski oskrbi in od nje se pričakuje, da ne sprašuje preveč in ne moti delovanja ustanove (Kitzinger 1994, 64–65).

Od osemdesetih let prejšnjega stoletja naprej strokovnjaki opažajo ponovno poudarjanje intenzivnega materinjenja. Pri tem pojavu gre za to, da so matere glavne skrbnice otrok in da skrbi za otroke namenijo ves svoj čas. Zagovorniki intenzivnega materinjenja menijo, da naj bi otroke imele samo ženske, ki imajo možnost ostati doma in jim ni potrebno delati za preživetje (Medina in Magnuson 2009, 91). Različni psihologi to teorijo do neke mere podpirajo, saj se strinjajo, da otrok v zgodnjem otroštvu potrebuje stalno emocionalno podporo, vendar ni nujno, da ta podpora prihaja od matere. Hartman (v Medina in Magnuson 2009, 91) pa kritizira ideologijo intenzivnega materinjenja in meni, da je ta ideologija velik korak nazaj glede enakopravnosti spolov. Intenzivno materinjenje žensko namreč omejuje in jo poskuša potisniti nazaj v zasebno sfero. Vseeno lahko rečemo, da kljub številnim kritikam intenzivno materinstvo s skrbno in

požrtvovalno materjo ostaja kulturni in politični ideal v mnogih zahodnih družbah. Veliko žensk tako pusti zaposlitev in ostane doma zaradi prepričanja, da bi ženska morala ostati doma z otroki, če si to le lahko privoščijo. Poskušajo ugoditi družbenim normam, pa čeprav si tega v resnici ne želijo.

V zahodni družbi obstajata dva sloga materinstva. Pri prvem ženska najame druge ljudi, da skrbijo za njenega otroka, kar njej sami omogoča dokaj neodvisno življenje. Pri drugem načinu ženska spremeni svoje življenje in sama skrbi za otroka. Večina žensk se odloči za neko vmesno pot, ki jim omogoča deloma neodvisno življenje, kljub temu pa večina skrbi za otroka ostaja njena skrb (Kitzinger 1994, 159). To, za kateri način se ženska odloči, je odvisno predvsem od finančnega položaja družine ter osebnih in poklicnih ambicij posameznice. Ženske pogosto nimajo izbire in morajo delati, da pomagajo preživeti družino. Po drugi strani je otroško varstvo velik strošek in je včasih celo ugodneje, če ženska ostane doma (Poduval in Poduval 2009, 65). Priročno in cenovno ugodno je, če obstajajo nezaposleni družinski člani (npr. stari starši), ki lahko poskrbijo za otroka, ko je mati zaposlena. V Sloveniji je izrazit trend vključevanja otrok v institucionalne oblike varstva, ko otrok dopolni dve ali tri leta, pred tem pa je v varstvu starih staršev ali zasebnem varstvu. Predvsem je ta trend izrazit na podeželju, manj pa v večjih mestih (Ljubljana, Maribor). V primerih, ko otroka varujejo stari starši, je pogosta pomoč tudi pri gospodinjskih opravilih, predvsem kuhanju (Humer 2009, 163).

Materinstvo je danes pod zelo strogim družbeno nadzorovanim drobnogledom. Matere so glavni krivci za najrazličnejše družbene težave (od mladostniškega prestopništva do različnih osebnostnih motenj, spolnih težav pri odraslih, neuspešnih zakonov ...). Teoretiki razvojne psihologije (Bowlby, Mahler, Klein, Bion, Winnicott) pravijo, da se od matere pričakuje, da vzgoji čustveno stabilnega otroka. One so krive za otrokovo morebitno deviantno obnašanje v kasnejših letih. Vloge očetov pri teh teorijah ne izpostavljajo (Mamabolo in drugi 2009, 481).

## *2.5 ZAPOSLENE MATERE*

Eden najbolj pogostih stereotipov matere je ženska, ki večino časa preživi v skrbi za svoje otroke. Temu še zdaleč ni tako. Velika večina žensk tretjega sveta mora trdno

delati, da lahko preživijo svojo družino. Pogosto garajo od jutra do večera, dojenčke pa imajo privite ob telo ali blizu sebe, nekatere jih pustijo v oskrbi starejših otrok ali drugih sorodnic (Kitzinger 1994, 169).

V zahodni družbi je večina žensk zaposlenih, ko se odločijo za materinstvo in pogosto se soočijo s težavo, da se morajo na delovno mesto vrniti prej, kot si želijo. Ženska je pogosto prisiljena k usklajevanju kariere in materinstva, obe nalogi pa od nje zahtevata veliko energije in predanosti. Kljub vse večjemu vključevanju očetov so ženske še vedno glavne skrbnice otrok. Politika zaposlovanja je takšna, da pogosto zahteva izbiro med varno zaposlitvijo ali starševstvom. Ker pa je v današnji družbi ženska še vedno tista, ki prevzame večino nalog starševstva, se mora prav ona pogosto odločiti med kariero in materinstvom. Potreba po podpiranju zaposlenih mater je sicer prepoznavna, a ne zadostna (Poduval in Poduval 2009, 64–65).

Ženska sicer ni prisiljena izbirati med kariero in družino in lahko ima oboje, vendar ji to prinaša dodatne obveznosti. Četudi je zaposlena, družba od nje vseeno pričakuje, da je družina njena prioriteta. Moški se sicer vse bolj vključujejo v gospodinjska dela in skrb za otroke, a večina dela vseeno ostaja na ženski. Raziskave o stresu so pokazale, da so najbolj pod stresom prav ženske, ki so poročene, zaposlene in imajo majhne otroke (Medina in Magnuson 2009, 92). Mnogo žensk sicer dela zaradi lastnega zadovoljstva in želje po osebni rasti, veliko pa je tudi takih, ki delajo, ker družina ne more preživeti samo z enim dohodkom in njihov dohodek zvišuje družinski standard (Wilson v Poduval in Poduval 2009, 67). Heilman in Okimoto (v Poduval in Poduval 2009, 67) pa pravita, da so tiste matere, ki delajo zgolj zaradi lastnega zadovoljstva in neodvisnosti, pogosto žrtve različnih kritik. Zaposlena mati mora tako dajati vtis, da dela v dobrobit družine in ne zgolj zaradi lastnega zadovoljstva.

Porodniški dopust je pomembno obdobje za transformacijo ženske iz nosečnice v mater. Ženske, ki skrajšajo porodniško odsotnost z dela, se pogosteje srečujejo s simptomi poporodne depresije. Dandanes se ženske vse pogosteje odločajo, da v celoti izkoristijo ali celo podaljšajo porodniški dopust, če je to le mogoče. Strokovnjaki menijo, da ima to pozitivne učinke tako za mater kot za otroka (Poduval in Poduval 2009). Porodniški dopust tudi določa, da je mati tista oseba, ki z otrokom preživi prve mesece. Za nekatere ženske je vez, ki se v tem času ustvari med njo in otrokom, tako močna, da se prostovoljno odpovejo zaposlitvi. Ko otroci nekoliko odrastejo (pridejo v šoloobvezno



obdobje), pa se večina odloči za ponovno zaposlitev, pogosto predvsem zaradi izboljšanja ekonomskega statusa družine. Tudi tak način zaposlovanja – prekinitev kariere v zgodnjem obdobju materinstva – v Sloveniji, tako kot zaposlovanje za skrajšan delovni čas, ni pogost.

Zaposlene matere se pogosto odločijo za prilagojene oblike zaposlovanja, kot so skrajšan delovni čas ali delo od doma. Trend zaposlovanja za skrajšan delovni čas zaradi starševstva v Sloveniji sicer ni prevladujoč fenomen, kot kažejo tudi statistike, saj se le nekje med 3 % in 4 % staršev odloči za skrajšan delovni čas, pri čemer prevladujejo ženske (Kanjuro Mrčela, Černigoj Sadar 2004). Tisti delodajalci, ki zaposlujejo veliko žensk, so običajno bolj odprti za te oblike zaposlovanja in bolj materam prijazni. Vseeno so zaposlene matere pogosto slabše plačane kot njihovi moški sodelavci in celo sodelavke brez otrok in imajo manjše možnosti za napredovanje. Delodajalec tudi pričakuje, da bodo matere tiste, ki bodo odsotne z dela zaradi bolezni otrok, kar jih še dodatno ovira pri zaposlovanju (Medina in Magnuson 2009). Višje izobražene ženske se pogosteje odločijo za zaposlitev kot nižje izobražene. Za zaposlitev se pogosteje odločijo tudi ženske, katerih partner je enakovredno vključen v vzgojo in skrb za otroka. V družinah, kjer partnerja enakovredno skrbita za otroka, to pozitivno vpliva tudi na odnos med partnerjema (Poduval in Poduval 2009, 72).

Zaposlenost mater pa pomembno vpliva tudi na njihov prosti čas. Predšolski otroci z zaposlenimi materami preživijo z njimi veliko manj časa kot tisti, katerih matere so nezaposlene. Mnoge matere se zato odpovejo svojim družabnim in prostočasnim aktivnostim, da preživijo več časa z otroki. O tem več v nadaljevanju.

### 3 PROSTI ČAS

#### 3.1 SOCIOLOGIJA PROSTEGA ČASA

Sociologija prostega časa predstavlja dokaj novo področje v sociologiji. Pred industrijsko revolucijo je bil prosti čas obravnavan predvsem v odnosu do dela in tako nima samostojne teoretske tradicije, saj je šele z industrijsko revolucijo postal fenomen množičnih razsežnosti (Černigoj Sadar 1998, 86). Preučevanje prostega časa kot samostojnega predmeta se je začelo šele v sedemdesetih letih dvajsetega stoletja. Prve razprave o prostem času so se osredotočale predvsem na odnos med delom in drugimi področji družbenega življenja. Eden prvih avtorjev, ki je opredelil prosti čas v odnosu do dela, je bil Stanley Parker.

Parkerjev model življenjskega prostora ponazarja značilnosti odnosov med različnimi področji življenja. Parker opredeli življenjski prostor kot celoto aktivnosti ali načinov porabe časa, ki ga imajo ljudje na voljo. Loči pet skupin, v katere uvršča naslednje aktivnosti:

1. Delo, delovni čas, »prodani čas«: v njem si pridobimo sredstva za življenje; čas, ki ga preživimo na plačanem delovnem mestu.
2. Delovne obveznosti: čas, ki ga porabiš kot posledico zaposlitve, a ga dejansko ne preživiš delavno – prevoz in priprave na delo. V nekaterih oblikah je to lahko bolj oblika prostega časa kot dela – branje, klepet med prevozom. V to kategorijo spada tudi plačano nadurno delo, honorarno delo in druge oblike plačanega neformalnega dela.
3. Eksistenčni čas – zadovoljevanje fizioloških potreb: čas porabljen za spanje, hranjenje, umivanje – aktivnosti, ki so potrebne za zdravo življenje. Dodaten čas posvečen tem aktivnostim pa lahko že uvrstimo med prostočasne aktivnosti. Meja med njimi ni jasna.
4. Polprosti čas – nedelovne obveznosti: aktivnosti, ki spadajo v prosti čas, a hkrati predstavljajo tudi različno velike obveznosti (npr. skrb za živali). Tudi tu ni jasne meje med obvezno in prostočasno aktivnostjo, uvrstitev aktivnosti v določeno kategorijo je odvisna od posameznikovega stališča do aktivnosti.

5. Prosti čas: neobvezni čas, čas brez dolžnosti, izbrani čas, osvobojeni čas. V njem je možna svobodna izbira aktivnosti (Černigoj Sadar 1986, 86).

Kljub temu, da delo zavzame le del življenja posameznika, Parker trdi, da so dejavnosti prostega časa »pogojene z različnimi dejavniki, ki so povezani z načinom, kako ljudje delajo« (Haralambos 2001, 261). Predvsem posameznikova avtonomija pri delu, stopnja angažiranosti in stopnja zadovoljstva, ki ga najdejo pri delu, močno vplivajo na dejavnosti prostega časa. Socialna politika naj bi težila k čim bolj svobodni izbiri aktivnosti in k čim manjši odvisnosti porabe časa od demografskih in drugih socialnih ter ekonomskih karakteristik (Černigoj Sadar 1986, 87). Prosti čas ni nikoli bil neproblematičen del družbe, ampak vedno torišče neenakih razmerij, osebnih in družbenih vplivov različnih socialnih skupin. Po Parsonsju je prosti čas del širšega socialnega sistema, ki odraslim omogoča ekspresiven emocionalni razvoj (Černigoj Sadar 1998, 87).

Slovenski jezik uporablja samo en izraz in to je prosti čas. Tako se znajdemo v zadregi, ko želimo razmejiti prosti čas v širšem pomenu od prostega časa v ožjem pomenu besede, še posebej, ko želimo poudariti kvalitativni vidik. Angleški, francoski in nemški jezik tako poznajo dva izraza za prosti čas: free time – leisure, le temps libre – le loisir, Freizeit – Muße (Černigoj Sadar 1991, 15).

### 3.2 DEFINICIJE PROSTEGA ČASA

#### 3.2.1 Različne definicije prostega časa

Oprelitev prostega časa je odvisna tako od pomena, ki ga ima le-ta za določeno skupino ljudi v določenem zgodovinskem obdobju, kot tudi od pomena, ki ga pripisujejo delu in tudi od pojmovanja samega koncepta časa. Prosti čas običajno opredeljujemo z naslednjimi pojmi: izven delovni čas, čas izven družbenih in družinskih obveznosti, čas počitka, odvečen čas, čas, ko počnemo tisto, kar želimo.

Rožman (v Šket 2002) prosti čas opredeljuje kot »od dela osvobojeni čas« in ga deli na:  
a) *vezani prosti čas* (namenjen družini, prijateljem, socialnim omrežjem v katera smo

vključeni); b) *nujni prosti čas* (zadovoljevanje fizioloških potreb – hranjenje, higiena, spanje) in c) *nevezani prosti čas* (namenjen počitku, zabavi, osebnemu razvoju).

Nevenka Černigoj Sadar (v Svetlik 1996, 197) pravi, da je »prosti čas kot množični pojav produkt industrijske družbe, za katero je značilno ločevanje med delovnim in bivalnim okoljem, med produkcijo in potrošnjo.«

Po Božoviću (Božović 1979, 20–21) je francoski sociolog Georges Friedmann ločil in definiral prosti in osvobojeni čas. Pravi, da je »osvobojeni čas« (fr. *temps libéré*) celoten čas izven obveznega dela, a to ni čas, v katerem bi prišla do izraza človekova svobodna volja oziroma izbira. Ta čas ni osvobojen eksistencialnih problemov niti drugih omejitev industrializirane družbe. »Prosti čas« (fr. *temps libre*) pa po Friedmannu označuje čas, ki je osvobojen vseh obveznosti. V tem času se človekova osebnost izrazi po svoji volji in se razvije, če posameznik poseduje sposobnosti in sredstva.

Černigoj Sadarjeva različne opredelitve prostega časa deli v tri skupine:

1. objektivne definicije prostega časa ali rezidualne tipe definicij, ki so usmerjene predvsem na dimenzijo časa;
2. subjektivne definicije ali normativne, ki so usmerjene predvsem na kvaliteto aktivnosti ali bivanje posameznika;
3. poskus združitve pristopov, omenjenih pod prvima dvema točkama (Černigoj Sadar 1976, 7).

Dumazedier navaja tri funkcije prostega časa:

1. Počitek oziroma sprostitev: pomaga nam premagati fizično in psihično utrujenost kot posledico profesionalnega dela.
2. Zabava in razvedrilo: prekineta monotonost vsakdanjika. Ločuje dve vrsti razvedrila. Prva vrsta razvedrila vpliva na stil življenja posameznika (šport, potovanja, igra ...) druga vrsta pa je razvedrilo, ki nastane s fiktivnimi aktivnostmi v kontekstu z umetniškimi vsebinami (branje, kino, gledališče ...). Slednje predstavlja pobeg iz realnosti vsakdanjega življenja.
3. Razvoj osebnosti posameznika: predstavlja kreativno in aktivno angažiranje vsakega posameznika, njegovo širjenje spoznanj, izkušenj (Božović, 1979, 43–46).

Avtorji objektivnih definicij prostega časa skušajo predvsem opredeliti, kaj vse je potrebno odvzeti od časa, ki ga ima posameznik na voljo, da mu ostane prosti čas. Ena takih definicij je Dumazedierjeva: »Prosti čas sestoji iz številnih dejavnosti, preko katerih lahko posameznik izrazi svojo lastno svobodno voljo – po počitku, zabavi, izpolnjevanju svojega znanja, izboljšanju svojih sposobnosti ali po povečanju svojega prostovoljnega sodelovanja v družbenem življenju – potem, ko je opravil svoje poklicne, družinske in socialne obveznosti« (Dumazedier v Černigoj Sadar 1991, 14).

Definicija je pomanjkljiva, saj je osnovana na času, ki ostane in izgubi svoj pomen pri otrocih in upokojencih. Ta problem se pojavi vedno, ko skušamo opredeliti eno področje življenja z odnosi do ostalih. Prav tako ni jasno definirano, kaj so socialne obveznosti (Černigoj Sadar 1991, 14–15).

Opredelitve, ki so usmerjene v vsebinske dimenzije prostega časa, pa tega pojmujejo kot »biti svoboden od vseh tistih nujnosti, ki so povezane z zaposlitvijo« (Černigoj Sadar 1976, 10).

Pri poskusih definicije prostega časa se srečujemo s kvantitativnim in kvalitativnim dejavnikom opredelitve prostega časa. V visoko razviti družbi, kjer je količinski dejavnik precej visok, postaja vse pomembnejše vprašanje kakovosti prostega časa. Lahko bi govorili tudi o pasivnem in aktivnem preživljanju prostega časa, pri čimer je slednje bolj cenjeno, saj gre za vsebinsko koriščenje prostega časa.

Max Kaplan v svoji opredelitvi navaja naslednje bistvene elemente prostega časa:

- antiteza delu kot ekonomski funkciji,
- prijetno pričakovanje ali spominjanje,
- minimum neprostovoljnih obveznosti v zvezi z različnimi socialnimi vlogami,
- psihološka percepcija svobode,
- tesna povezanost s kulturnimi vrednotami,
- vključitev celotnega obsega intenzitete doživljanja in zavzetosti posameznika,
- pogosto, toda ne nujno, aktivnost, za katero so značilni elementi igre (Černigoj Sadar 1986, 90).

Kaplan meni, da nobena karakteristika sama po sebi ne opredeljuje prostega časa, ampak vsi elementi skupaj tvorijo pojem prostega časa. Loči tri osnovne oblike prostega časa: rekreacija (ponovna vzpostavitev psihofizičnega ravnotežja), pomoč drugim

(različne oblike prostovoljnega dela) in osebna rast (interakcija z okoljem, s katero postane oseba bolj občutljiva za svojo okolico) (Černigoj Sadar 1986, 90).

Na stil življenja in dela ljudi vplivajo številni dejavniki, kot so izobrazba, poklic, dohodek, starost, spol ... Vsi ti dejavniki vplivajo na to, da se posameznikov prosti čas manifestira v različnih oblikah in načinih, glede na različne finančne, materialne in kulturne osnove. Po Černigoj Sadarjevi vsaka socialna skupina opredeljuje svoj prosti čas v nekem referenčnem okviru in v odnosu do zahtev drugih socialnih skupin. Čim boljši je posameznikov socialno-ekonomski položaj, tem večje so možnosti izbire (Černigoj Sadar 1984). Socialne skupine z ugodnimi življenjskimi pogoji se praviloma ukvarjajo z aktivnostmi na več različnih področjih (šport, kultura, turizem, izobraževanje ...), skupine z manj ugodnimi življenjskimi pogoji pa se ukvarjajo predvsem z aktivnostmi na enem ali dveh področjih (družina, vrtnarjenje ...) (Černigoj Sadar 1984, 126–130).

Zgodovinsko gledano je bil prosti čas večinoma privilegij vladajoče manjšine, ki je imela sredstva in čas za prostočasne dejavnosti. Nasprotno so delavci večino svojega časa porabili za delovne obveznosti. Delavski sindikati so se že od svojih začetkov borili za skrajševanje delovnega časa. Danes je minimum prostega časa zagotovljen vsem delavcem, njegova kvaliteta in vsebina pa sta še vedno odvisni tako od finančnega kot tudi socialnega statusa. Za prosti čas so pogosto potrebni pripomočki (oprema, treningi za pridobitev sposobnosti), kar pogosto predstavlja velik finančni zalogaj za ljudi z omejenimi sredstvi. Tukaj so poseben primer nezaposleni, ki imajo čas, vse ostale vire pa izredno omejene (Černigoj Sadar 1991, 88–89).

Način preživljanja prostega časa je povezan tudi s psihičnimi in duhovnimi sposobnostmi posameznika, da si vzame čas zase. Ta čas je zelo pomemben za vzpostavljanje psihofizičnega ravnotežja. Černigoj Sadarjeva ugotavlja povezave med socialnimi, ekonomskimi in psihološkimi faktorji preživljanja prostega časa. Ugotavlja, da čim bolj so socialno-ekonomski pogoji izenačeni, tem večji vpliv na izbiro aktivnosti v prostem času imajo psihološki dejavniki (Černigoj Sadar 1984, 126).

### 3.2.2 Feministični pogledi na prosti čas

Vsi feministični pristopi trdijo, da so ženske glede prostega časa prikrajšane, razlikujejo pa se glede obsežnosti problema, vzrokov in rešitev le-tega. Prve raziskave o prostem času žensk so se začele pred približno 25 leti v začetku osemdesetih let prejšnjega stoletja. Do takrat so bile raziskave o prostem času dejansko raziskave o prostem času moških, prosti čas žensk pa v teoriji ni obstajal. Prve raziskave o prostem času žensk so bile feministične raziskave, v zadnjih letih pa naraščajo nefeministične raziskave prostega časa žensk, ki pa vseeno vsebujejo določeno noto feminizma (Henderson in drugi 2002). Rezultati raziskav med leti 1980 in 1989 kažejo, da je ženskam skupno, da imajo neenake možnosti za prosti čas glede na moške, da v prostem času iščejo predvsem socialne stike, da je njihov prosti čas razdrobljen na več delov, da večino svojega prostega časa preživijo znotraj doma in da jim v večini manjka občutek upravičenosti do prostega časa. Med leti 1990 in 1995 so se raziskovalci ukvarjali predvsem s pomenom prostega časa za ženske in z razlikami med različnimi socio-demografskimi skupinami žensk (Henderson in Hickerson 2007, 592). Jackson in Hendersonova sta raziskovala omejitve glede prostega časa glede na razlike v in med spoloma. Ugotovila sta, da se ženske srečujejo z večimi omejitvami kot moški, da pa obstajajo pomembne razlike glede omejitev tudi med samimi ženskami. Te razlike so še povečali faktorji, kot so starost, dohodek, družinska struktura in rasa. Ugotovila sta tudi, da je kulturna interpretacija in institucionalizacija spola večja omejitev kot biološki spol. Posameznik, ki je večinsko odgovoren za skrb za otroka, se srečuje z več omejitvami in običajno je to ženska. Omejitve so potemtakem bolj stvar družbenega kot biološkega spola (Henderson 1996, 144). V obdobju med 1996 in 2000 so v ospredje stopili vzorci preučevanja prostega časa žensk in težave, s katerimi so se raziskovalci soočali. Ugotovili so, da ženske vse pogosteje zahtevajo pravico do osebnega prostega časa, pojavilo pa se je tudi vprašanje, ali jim prosti čas prinaša samo prednosti ali tudi slabosti. Od leta 2000 naprej pa se raziskovalci ukvarjajo predvsem z vsebino prostega časa žensk in prostori, kjer se le-ta odvija. Ugotovili so, da na pomenu pridobivata predvsem zdravje in z njim povezana fizična aktivnost (Henderson in Hickerson 2007). Raziskave so v zadnjih 25 letih napredovale od iskanja pomena prostega časa žensk do prepoznavanja kompleksnosti le tega.

Odkritje razlik med prostim časom moških in žensk je bilo ključno za nadaljnje raziskovanje prostega časa žensk. Predvsem feministične avtorice so pripomogle pri prepoznavanju omejitev žensk in k spodbujanju žensk k individualnemu prostemu času in družbenim spremembam skozi prosti čas (Henderson 1996, 140). Raziskovalci so se ukvarjali predvsem z omejitvami, s katerimi se srečujejo ženske, ko hočejo svobodno uživati prosti čas.

Susan M. Shaw je govorila o treh različnih pristopih glede omejitev in prostega časa žensk. Prvi pristop govori o omejitvah glede prostega časa žensk, drugi o prostem času kot omejitvi in tretji o prostem času kot priložnosti za uporabo proti družbenim normam.

*Omejitve glede prostega časa:* Najpogostejše omejitve so časovne, prostorske in ekonomske. Prav tako lahko omejitve predstavljajo razredna pripadnost, rasa in ostali socialni dejavniki. Ženske se v povprečju soočajo z več omejitvami kot moški, predvsem zaradi gospodinjskih in družinskih obveznosti, še posebej je to zaznavno pri zaposlenih ženskah. Najpogostejša je prav časovna omejitev, ker pa so ženske običajno ekonomsko šibkejše kot moški, se to odraža tudi na prostem času. Ekonomske omejitve pomenijo predvsem manjšo možnost dostopa do nekaterih (predvsem plačljivih) aktivnosti. Zgoraj naštetе omejitve so objektivne in lahko v takšni ali drugačni meri prizadenejo tako moške kot ženske. Obstajajo pa tudi omejitve druge vrste, ki prizadenejo predvsem ženske. Te omejitve so del ženske moralne zavesti in lahko pomembno vplivajo na prosti čas. Glavna taka omejitev je ženska normativna naravnost k skrbi za druge. Zaradi nje naj bi ženske pogosto postavljale potrebe drugih pred lastne, pa čeprav s tem omejujejo osebni prosti čas oziroma v njem ne uživajo popolnoma. Različne študije so pokazale, da ne samo, da imajo ženske zelo omejen osebni prosti čas, pogosto se do njega sploh ne čutijo upravičene. Ta nezavednost je povezana z naravnostjo k skrbi za druge in z žensko vlogo glavne skrbnice in negovalke v družini. Omejitve za ženske predstavlja tudi negotovost in skrb glede zunanjega videza, pa tudi strah, da bi bile med prostim časom žrtve tako fizičnega kot tudi psihičnega nasilja. Teorije omejitev predpostavljajo, da je prosti čas pozitivna in zaželena izkušnja oziroma aktivnost za vse ženske, ki pa je pogosto ne morejo v celoti izkoristiti. Zato je potrebno odpraviti te omejitve in doseči enakopravnost glede prostega časa z moškimi, kar pa je lahko doseženo le, če dosežejo enakopravnost tudi na drugih družbenih področjih.



*Prosti čas kot omejitev:* Teorija prostega časa kot omejitve se ne ujema z zgoraj omenjeno dominantno teorijo o prostem času. Osredotoča se predvsem na to, kako sodelovanje v določenih prostočasnih aktivnostih vpliva na življenje ženske in na njeno pozicijo znotraj družbe. Ta teorija sovpada s teorijo, da prosti čas ni spolno nevtralen vidik družbenega življenja ampak določene aktivnosti utrjujejo spolne stereotipe in razlike med spoloma in tako poudarjajo spolno neenakopravnost v družbi. Predpostavlja, da so družbene predstave o idealni ženskosti in moškosti ustvarjene znotraj kulturnih praks, ki vključujejo tudi prostočasne aktivnosti. Te predstave še najbolj utrjujejo množični mediji oziroma njihovo prikazovanje prostočasnih aktivnosti. Ti žensko seksualizirajo in jo postavljajo v podrejeno vlogo in le redko na položaj moči. S prikazovanjem zaželenih aktivnosti za ženske omejujejo njihovo možnost izbire. Drugo področje omejevanja je ozko področje aktivnosti, ki se dojemajo kot primerne za ženske. Šport je od nekdaj veljal za moško področje. Sedaj ženske sicer imajo večje možnosti športnega udejstvovanja, a so nekateri športi bolj družbeno sprejeti kot primerni za ženske, kot ostali. Družbeno primerni športi za ženske so predvsem tisti, ki poudarjajo estetskost, fizično privlačnost in oblikovanje telesa (npr. ples, gimnastika). To ločevanje na moške in ženske športe sovpada s stereotipnim pogledom na spolne vloge in mnogi starši ta pogled utrjujejo z vpisovanjem svojih otrok v tipično ženske oziroma moške športe. Prosti čas je za ženske tako lahko omejitev zaradi zmanjšane izbire in zaradi omejenih možnosti za netradicionalne aktivnosti. Prav tako žensko lahko omejuje družinski prosti čas, ki je zelo cenjena vrednota v družbi, a pogosto zamaskira žensko delo v družinske prostočasne aktivnosti in omejuje možnost ženske za osebni prosti čas. Prosti čas je torej omejitev, če njegove aktivnosti ustvarjajo spolne razlike in večajo omejenost izbire za ženske. Prosti čas torej ne more biti zgolj pozitivna in dobra izkušnja, če nekatere njegove aktivnosti ustvarjajo razlike na drugih družbenih področjih.

*Prosti čas kot priložnost za upor:* Tako teorija o omejitvah kot teorija o prostem času kot omejitvi dojemata prosti čas kot področje podrejenosti ženske. Pristop upora te podrejenosti sicer ne zanika, vendar išče način, kako se tej podrejenosti upreti. Prosti čas je lahko oblika upora proti ustaljenim spolnim omejitvam, če si ga lahko svobodno izberemo. Seveda niso vse aktivnosti znak upora zgolj zato, ker si jih ženska svobodno izbere. Znak upora je, če se ženska udeje v tipično moških aktivnostih (npr. tipično moški športi), saj s tem presega kulturno predpisane spolne vloge. Upor lahko

predstavlja tudi sama zahteva po pravici do prostega časa in po tem, da si svobodno izbirajo prostočasne aktivnosti in da lahko skozi prosti čas izrazijo same sebe. Zahteva po samoizražanju pomeni, da si skozi prosti čas ustvarjajo priložnost, da stopijo izven spolno predpisanih okvirjev. Ta upor lahko predstavlja že zahteva po enakopravni delitvi gospodinjskih del in skrbi za otroke ali najem zunanje pomoči za le-to. Bouillindartevelle povezuje pomen prostega časa za ženske z žensko avtonomijo in izražanjem same sebe kot ženske, neodvisne od družbenih norm primerne obnašanja (Shaw 1994, 9–16).

## 4 DRUŽINA IN PROSTI ČAS

### 4.1 PROSTI ČAS V DRUŽINI IN ZA DRUŽINO

Novejše raziskave obravnavajo prosti čas kot del socialnega prostora družine in neposredne skupnosti. Vsak človek ima več socialnih vlog in družinske vloge so prisotne pri vseh alokacijah naših virov – časa, prostora, denarja in osebnostnih investicij. Za večino odraslih so primarne in najbolj prežemajoče prav vloge, povezane z družino in delom (Černigoj Sadar 1991, 25).

Odnos med družino in prostim časom lahko obravnavamo z dveh vidikov. Prvi vidik prosti čas obravnava kot vir, ki pripomore k stabilnosti in bogastvu družinskih odnosov, kot vir, ki je nujen za razvojne možnosti. Drugi vidik obravnava družino kot vir za prosti čas. V tem primeru družina daje socialni kontekst za večino prostega časa. V socialnem sistemu, ki ločuje delovno mesto od kraja bivanja, postane zveza med družino in prostim časom vse bolj pomembna, po drugi strani pa se vse bolj poudarja nematerialne funkcije družine, kot so socialna in emocionalna podpora, zaupanje, intimnost. V nuklearnih družinah se ekonomsko in emocionalno veliko investira in posledično tudi veliko pričakuje, med drugim tudi prosti čas (Černigoj Sadar 1991, 25).

V okviru materinske vloge imajo ženske veliko pričakovanj o prostem času v okviru družine. Za mnoge ženske je družina najpomembnejše področje življenja in prosti čas pogosto enačijo z družinskim prostim časom. Hunter in Whitson pravita, da le-ta ni nujno povezan z aktivnostjo, ampak predvsem z druženjem z ostalimi družinskimi člani (Henderson 1996, 146). Tudi Reeves in Segady se strinjata, da za večino žensk ni pomembna aktivnost, s katero se ukvarjajo v prostem času, ampak so pomembni odnosi, ki se skozi to aktivnost ustvarjajo (Reeves in Segady 1995, 474).

Čeprav je družinski prosti čas visoko cenjena vrednota tako pri ženskah kot pri moških, pa pogosto omejuje možnosti za osebni prosti čas. Hunter in Whitson opisujeta družino kot eno izmed omejitev za prosti čas žensk, saj te zaradi potrebe po družinskem prostem času zelo omejujejo ali celo popolnoma opustijo osebni prosti čas. Samuel pravi, da si mnoge ženske želijo prostega časa, ki je ločen od družinskega prostega časa. Iskanje

osebnega prostega časa, pa čeprav znotraj družine, pomeni ženskam neodvisnost in avtonomijo in predstavlja možnost razvoja novih socialnih razmerij (Henderson 1996, 146).

Kelly (v Černigoj Sadar 1991, 26) ločuje naslednje vidike prostega časa v povezavi z družino:

1. Prosti čas kot vzajemni interes družine, fokus interakcije in komunikacije (npr. planiranje dopusta).
2. Prosti čas kot razširitev starševstva (igra z otroki).
3. Prosti čas kot možnost za preizkus in razvoj novih družinskih odnosov. Prekinitev rutine in odmik o običajnih družinskih vlog odpira nove možnosti interakcije in drugačne medsebojne odnose.
4. Prosti čas kot možnost za avtonomijo in neodvisnost omogoča legitimno neodvisnost od družine. Prostočasne aktivnosti zunaj doma (treningi, krožki, tečaji) so sprejemljivo opravičilo za člane družine, da gredo sami ven.
5. Pričakovanje vzajemne podpore v družini. Prijateljski odnosi in zaupanje znotraj družine, ki se razvijajo v prostem času, pomembno vplivajo na podporo v različnih življenjskih situacijah.
6. Večina ljudi se najraje druži s tistimi, ki jih pozna in jim zaupa. Ljudje pogosto dajejo prednost druženju s tistimi, ki jih poznajo in sprejemajo njihovo osebno identiteto pred tistimi, ki jih šele preverjajo in katerim morajo dokazovati svoje kompetentnosti. Prav zato je družina za mnoge prostor, kjer je potrebno najmanj preračunljivosti v lastni predstavitvi.

Primer intenzivnega družinskega prostega časa so prav gotovo družinske počitnice. Na počitnicah se negujejo odnosi, ki jih vsakodnevna rutina otežuje. Ženskam počitnice pomenijo predvsem možnost preživljanja časa z bližnjimi drugimi in to je ravno tako pomembno kot počitek. Odnosi oziroma vezi, ki se stkejo, so za žensko tiste, ki neko izkušnjo definirajo kot počitnice ali ne. Počitnice niso čas popolne odsotnosti od dela, vendar je delo na počitnicah drugačno od vsakodnevne rutine. Shawova pravi, da bistvo počitnic ni v tem, da ne delaš nič, ampak v tem, da to počneš brez vsakodnevnega pritiska. Počitnice so obdobje zmanjšanih obveznosti oziroma se v vsakodnevne obveznosti vloži manj truda. Ženske z majhnimi otroki tudi na počitnicah ne morejo ubežati delu, povezanemu s skrbjo za njih, lahko pa ubežijo pritiskom vsakdanjega

življenja. Gre bolj za stanje duha, kot dejanski pobeg pred obveznostmi. Družinske počitnice so torej čas utrjevanja in negovanja družinskih vezi skozi aktivnosti, ki jih je nemogoče početi v vsakdanji rutini (Davidson 1996, 91–100).

Pri vseh prostočasnih aktivnostih, ki se dogajajo znotraj družine, se pojavlja vprašanje, ali je takšen način preživljanja časa resnično zelena izbira ali pa gre pri tem bolj za udobje (lažja koordinacija je z družinskimi člani, ki živijo skupaj, kot z nekom na drugem koncu mesta) in izpolnjevanje socialnih pričakovanj. Prosti čas je namreč neposredno vezan na socialne vloge in večina prostočasnih aktivnosti je komplementarna s socialnimi vlogami. Tako lahko rečemo, da tudi naš prosti čas uravnavajo pričakovana pravila in vedenjski vzorci, pa čeprav naj bi bili svoboda in izbira osnovni dimenziji prostega časa (Černigoj Sadar 1991, 28).

#### *4.2 ŽENSKÉ IN PROSTI ČAS*

Kelly (v Černigoj Sadar 1991, 95) predpostavlja, »da je prosti čas primarni socialni prostor, v katerem se razvijajo individualne in skupnostne identitete in da je za prosti čas kritična svoboda izbire aktivnosti in sodelovanja z drugimi.« Možnosti izbire se med spoloma bistveno razlikujejo.

Konec šestdesetih let je bilo ugotovljeno, da so ženske v prostem času usmerjene predvsem na dom, ročna dela, branje in socialne aktivnosti. Ugotovili so tudi, da pomen, ki ga ženska pripisuje domačim in družinskim aktivnostim, zelo omejuje njene prostočasne aktivnosti. Moški v prostem času bistveno več časa namenijo dodatnemu izobraževanju, dopolnilnemu delu, športnim dejavnostim in počitku kot ženske, ženske pa veliko več časa namenijo gospodinjstvu. Raziskave tudi kažejo, da ni bistvenih razlik med poročenimi in neporočenimi moškimi in ženskami in med zaposlenimi in nezaposlenimi moškimi in ženskami, kar kaže predvsem na vpliv primarne in sekundarne socializacije pri izbiri prostočasnih aktivnosti (Černigoj Sadar 1991, 95).

Prosti čas žensk je bil pogosto enačen s prostim časom moških in raziskave o prostem času žensk pred začetkom osemdesetih let dvajsetega stoletja niso bile pogoste. Avtorice, kot so Woodwardova, Greenova in Hebronova, menijo, da je temu tako, ker so raziskovalci menili, da je to področje manj pomembno in zanimivo kot raziskovanje

plačanega dela in počitka (Henderson 1990, 229). Avtorji, kot so Bella, Deem, Henderson, Bialeschki, Shaw, Freysinger, Wimbush in Talbot, pa menijo, da analiziranje prostega časa žensk prispeva h kvaliteti življenja žensk. Hendersonova pravi, da je z analiziranjem življenjskega stila žensk njihov prosti čas na splošno bolj razumljiv. Razumevanje prostega časa žensk lahko prispeva tudi k razumevanju možnosti in pritiskov na drugih področjih njihovega življenja. Skozi prosti čas se ženske lahko naučijo ceniti same sebe kot posameznike in lahko pridobijo zaupanje za spopad z družbenimi vlogami, omejitvami ali stereotipi (Henderson 1990, 229).

Hendersonova navaja pet pglavitnih tem, ki vplivajo na prosti čas žensk.

1. Neenakost v primerjavi z moškimi: Čeprav imajo moški veliko privilegijev pri načinu preživljanja in količini prostega časa, se ženske opredeljujejo v skladu s svojo spolno vlogo in menijo, da imajo prostega časa dovolj.
2. Družbena vloga v povezavi z možnostmi v prostem času: ženske sebe najprej pojmujejo kot člana družine in šele nato kot posameznika. Njihov prosti čas je družinski čas in prosti čas družine njihov prosti čas.
3. Ženske uporabljajo dom kot primarni prostor za preživljanje prostega časa: aktivnosti doma so pogosto povezane s skrbjo za otroke ali gospodinjstvom, ženske se težko popolnoma predajo prostemu času.
4. Količina prostega časa žensk je razdrobljena na manjše dele: prosti čas se pojavi kot sprotna priložnost, ni vnaprej planiran.
5. Mnogo žensk ne čuti upravičenosti do prostega časa: zaradi velike količine vsakdanjih obveznosti ženske menijo, da si prostega časa ne zaslužijo (Henderson 1990, 235–240).

Problem preučevanja prostega časa žensk je predstavljal predvsem časovna dimenzija prostega časa, ki temelji na dvojnosti med plačanim delom in prostim časom. Ker ženske niso bile del plačane delovne sile, je bila delitev med prostim časom in delom zelo otežena, skoraj vsaka njihova aktivnost je bila normativno opredeljena kot obveznost, a hkrati ne tudi kot delo (Henderson 1990, 230–232).

Plačano delo je hkrati prednost in omejitev za posameznikov prosti čas. Prednost je predvsem v tem, da so zaposlene ženske ekonomsko bolj neodvisne in imajo večjo možnost preživljanja prostega časa izven doma. Raziskave so pokazale, da če ima ženska malo možnosti za preživljanje prostega časa izven doma, potem bo imela zelo

malo prostega časa, saj se znotraj doma vedno najdejo takšne ali drugačne obveznosti (Henderson 1994, 5). Prav tako se zaposlene ženske bolj zavedajo prostega časa in se do njega počutijo bolj upravičene kot nezaposlene ženske. Delitev gospodinjskega dela ostaja bolj ali manj spolno segregirana in ženske še vedno v večini same skrbijo za dom in otroke. Moški se vključujejo v gospodinjska dela predvsem po prošnji oziroma naročilu partnerke kot izvajalci dela po vnaprejšnjem naročilu. S tem gospodinjenje še bolj potisnejo v žensko domeno, sami pa zavzamejo vlogo občasnih pomočnikov. V času porodniškega dopusta in dopusta za nego in varstvo otroka ženske opravijo večino gospodinjskega dela, kar opravičujejo s trenutno odsotnostjo s trga dela in večjo fizično prisotnostjo doma. Materinjenje vključuje tudi gospodinjenje, kar ženske utemeljujejo s tem, da glede na to, da preživijo več časa doma v primerjavi s partnerji, opravijo tudi sorazmerno več gospodinjskega dela. Ko se kasneje vrnejo na trg dela, so partnerji navajeni, da večino opravi ženska in težko spremenijo svoje navade (Humer 2009) Za ženske je značilno tudi, da hkrati materinijo in gospodinjijo in v te aktivnosti pogosto vključujejo tudi otroke, moški pa pri starševanju pogosteje sodelujejo v aktivnostih, ki so bolj prijetne in ki jih lahko vključijo v svoj prosti čas (Rener in drugi 2008). Cyba pravi, da imajo zaposlene ženske sicer najmanj prostega časa od vseh, a ga najbolj cenijo. Desaulnieres in Theberge sta ugotovila, da se ženske sicer pogosteje odločajo za zaposlitev za skrajšani delovni čas kot moški, a ne zaradi želje po prostem času, ampak da lažje izpolnijo družinske obveznosti. Skrajšan delovni čas jim omogoča več možnosti za gospodinjska opravila. Nasprotno se moški za skrajšan delovni čas najpogosteje odločijo zaradi želje po več prostega časa (Henderson 1996, 146–147). Zaposlene ženske zaradi gospodinjskih obveznosti pogosto omejijo osebni prosti čas in stike s prijatelji, saj čas, ki jim ostane, raje namenijo družinskemu prostemu času. Zaposlene ločene ženske, vdove ali samohranilke imajo še manj prostega časa, saj si ga tako časovno kot finančno težje privoščijo. Več prostega časa imajo ženske, ki živijo s partnerjem ali so samske in brez otrok (Reeves in Segady 1995, 476).

Na prosti čas žensk močno vplivajo tudi gospodinjska opravila in pričakovanja, da bo ženska skrbela za druge. Ženske morajo svoj prosti čas pogosto umestiti v nepredvidljivi ritem družinskega življenja in zato je ta pogosto razdrobljen ali kombiniran z različnimi gospodinjskimi opravili (Raisborough 2006, 249). Žensko delo doma je ločeno od drugega dela (zaposlitve) in pogosto manj vrednoteno. Ženske se tako pogosto počutijo manj upravičene zahtevati odmor od domačega dela, kot od

plačanega dela. Prav tako se sferi domačega dela in prostega časa pogosto prekrivata in ju je težko ločiti (Davidson 1996, 92). Dupis in Smale sta ugotovili, da nekatere ženske skrb za druge doživljajo kot prosti čas, ter da jim ta predstavlja vir identitete in moč znotraj družine (Henderson in drugi 2002, 263). Nekatere ženske so ponotranjile prepričanje, da se mora njihovo življenje vrteti okoli skrbi za moža in otroke in so nesposobne same preživljati prosti čas - lahko ga doživljajo le skozi materinstvo in partnerstvo (Reeves in Segady 1995, 476). Ženske pogosto občutijo tudi slabo vest, če si vzamejo osebni prosti čas, namesto da bi bile z družino. Prosti čas žensk močno omejuje tudi gospodinjsko delo. Čeprav veliko parov verjame v delitev gospodinjskih opravil, ženske vseeno opravijo veliko več gospodinjskega dela kot moški. Thompson pravi, da si ženske pogosto organizirajo prosti čas okoli gospodinjskih opravil in družinskih obveznosti, medtem ko moški ne dovolijo, da te obveznosti posegajo v njegov prosti čas. Larson pa ugotavlja, da ženske manj uživajo v družinskem prostem času, ker se ne znajo distancirati od nalog in odgovornosti skrbnice (Henderson in drugi 2002, 263). Če pogledamo slovenske podatke iz leta 2005, lahko ugotovimo, da je v 75-80 % ženska tista, ki je poleg zaposlitve za polni delovni čas opravila tudi večino gospodinjskih del in del povezanih s skrbjo za otroka. V Sloveniji ženske v starosti 20-74 let porabijo skoraj 5 ur dnevno za domača opravila (v ta čas je vključena tudi skrb za otroke), kar je približno dvakrat več, kot za ta opravila porabijo moški (približno 2,5 ure dnevno). Skrbi za otroke ženske v povprečju namenijo 3,5 ure na teden, moški pa samo 1,5 ure na teden (Javornik 2006). Podobne podatke daje tudi raziskava Time Use Survey, izvedena v šestnajstih evropskih državah med leti 1988 in 2004. Po podatkih te raziskave moški v Sloveniji skrbi za otroke dnevno namenijo 12 minut svojega časa in ženske 29 minut (Aliaga 2006).

Še en pomemben vidik, ki vpliva na prosti čas žensk, je partnersko razmerje. Ženske, ki so v razmerju, večino svojega prostega časa preživijo s partnerjem. Ta prosti čas vključuje tako čas, ki ga preživita sama, kot čas, ki ga preživita s prijatelji ali družinskimi člani enega ali drugega. Ostali prosti čas preživijo same ali s prijatelji brez partnerja. Prosti čas, ki ga preživijo s partnerjem, običajno visoko cenijo in jih zelo zadovoljuje. Prav tako cenijo prosti čas s prijatelji, ki pa mu namenijo občutno manj časa. Ženske se pogosto zapletajo v konflikt s partnerjem zaradi časa, ki ga preživijo s prijatelji, še posebej, če le-ta vključuje druženje z moškimi prijatelji ali druženje v barih in diskotekah. Mnoge ženske tako žrtvujejo čas s prijatelji, ker ne želijo konfliktov v



partnerskem odnosu. Tudi znotraj partnerskega prostega časa lahko pride do konfliktov. Ti se po navadi zgodijo zaradi usklajevanja aktivnosti, ki bi jih partnerja rada počela, in oseb, s katerimi bi se družila. Ženske pogosto popustijo partnerjem in se podredijo njihovim željam, čeprav to pomeni, da v prostem času ne uživajo popolnoma. Ženske se v prostem času ukvarjajo z aktivnostmi, ki so bolj partnerjeva želja kot njihova. Prav tako se pari pogosteje družijo s prijatelji in družino moškega kot ženske. Lahko rečemo, da so tako kot v družini tudi v romantičnem razmerju ženske tiste, ki se bolj prilagajajo in so se pogosteje pripravljene odpovedati svojim pristočnim aktivnostim na račun partnerjevih (Herridge in drugi 2003).

Ženske se pogosto srečujejo tudi s problemom omejenih dostopov do materialnih virov, ki bi jim omogočali zadovoljivo preživljanje prostega časa. V povprečju porabijo manj denarja za prosti čas kot njihovi možje, kadar družini primanjkuje denarja, se to najbolj pozna prav pri prostem času. Poleg denarja ženske pri preživljanju prostega časa omejujejo še norme o ustreznem obnašanju, ki ženski narekujejo, da se prilagodi partnerjevemu delovnemu vzorcu in delovnim pogojem (Černigoj Sadar 1991, 95–97).

Černigoj Sadarjeva navaja pet prevladujočih vzorcev načina preživljanja prostega časa za ženske.

1. Družinski vzorec: gospodinjska opravila, nega in vzgoja otrok, vzdrževanja hiše ali stanovanja, izleti.
2. Razširjeni družinski vzorec: gospodinjska opravila, nega in vzgoja otrok, vzdrževanje hiše ali stanovanja, honorarno delo, ročna dela, branje leposlovja, kino, izleti.
3. Eksistenčni (delovni) vzorec: gospodinjska opravila, nega in vzgoja otrok, vzdrževanje hiše ali stanovanja, vrtnarjenje, obdelovanje zemlje.
4. Fizično ekspresivni in družbeno aktivni vzorec: vzdrževanje hiše ali stanovanja, honorarno delo, hobiji, branje leposlovja, kino, aktivno ukvarjanje s športom, obisk športnih prireditev, družbeno-politična aktivnost, aktivnost v raznih društvih, izleti, potovanja.
5. Kulturno-izobraževalni in družbeno aktivni vzorec: branje leposlovja in strokovne literature, dodatno izobraževanje, obiskovanje kina in gledališča, družbenopolitična aktivnost, izleti, potovanja (Černigoj Sadar 1991, 126).

- *Ženske v družinskem vzorcu aktivnosti*: Ženske, ki spadajo v ta vzorec, si želijo več časa za nego in vzgojo otrok ter izlete, želijo potovati in se ukvarjati s kulturno-izobraževalnimi aktivnostmi. Želijo se več ukvarjati s športom, želijo pa si tudi več počitka. Zaradi družine se pogosto odpovejo nekaterim pristočnim aktivnostim. Prednost dajejo pasivnim in receptivnim oblikam prostega časa, ukvarjajo se z majhnim številom aktivnosti.

- *Ženske v razširjenem družinskem vzorcu*: Večina žensk v razširjenem družinskem vzorcu si želi več časa za tiste aktivnosti, s katerimi se že ukvarja (izvzeta sta gospodinjsko in honorarno delo). Največ nerealiziranih želja imajo na področju športa in kulture. Tudi ženske v tej skupini se morajo zaradi družine kdaj odpovedati pristočnim aktivnostim, se pa ukvarjajo z večjim številom aktivnosti kot ženske v družinskem vzorcu. Odobravajo kombinacijo aktivne in pasivne sprostitev, prednosti pri pristočnih aktivnostih pa ne dajejo samo družini.

- *Eksistenčni vzorec*: V tem vzorcu si ženske želijo sprememb v zvezi z gospodinjskimi opravili, ročnim delom in branje leposlovja. V to skupino spada največji delež žensk, ki menijo, da bi prosti čas moral biti v prvi vrsti namenjen družini in dejavnostim v zvezi z družino. Velik delež tudi meni, da naj bi bil prosti čas namenjen počitku. Ženske v tej skupini nimajo velike želje po spremembi, večinoma so sprijaznjene z usodo delovne in trpeče ženske.

- *Fizično ekspresivni vzorec*: Ženske s takšnim vzorcem so izjeme. Prevladujejo aktivnosti za sebe, predvsem na področju turizma, kulturno-izobraževalnem področju, raznih družabnih aktivnostih in športu.

- *Kulturno-izobraževalni vzorec*: Ženske v tem vzorcu so precej izenačene z moškimi. Prosti čas naj bi bil namenjen predvsem izobraževanju, športu, turizmu in množično komunikacijskim sredstvom (Černigoj Sadar 1991, 131–133).

Informacije in spoznanja, predstavljena v prvem delu besedila bom poskušala smiselno uporabiti v načrtovanju in refleksiji dognanj, ki sem jih pridobila v lastni eksplorativni študiji prostega časa mladih mater.

## 5 PROSTI ČAS MLADIH MATER

Opravila sem krajšo kvalitativno raziskavo, in sicer sem opravila pet polstrukturiranih intervjujev z mladimi materami in naredila analizo le-teh. Prvo intervjuvanko sem izbrala na podlagi osebnega poznanstva, ostale intervjuvanke pa sem izbrala po metodi snežne kepe. Intervjuvala sem pet mater v starosti od 29 do 37 let. Vse intervjuje sem opravila pri intervjuvanki doma, trajali pa so od 32 do 56 minut. Intervjuji so bili posneti in nato dobesedno pretipkani. Imena intervjuvank in njihovih otrok in družinskih članov sem zaradi varstva osebnih podatkov spremenila. Tri matere so imele enega otroka, ena je imela dva in ena mati tri otroke. Otroci so bili stari od štirih mesecev do deset let. Kriterij, ki sem ga postavila za definicijo mlade matere, je bil, da je imela vsaj enega predšolskega otroka. Tri matere so bile poročene z očetmi svojih otrok, ena je živela v izvenzakonski skupnosti z očetom svojega otroka, ena pa je bila poročena z očetom najmlajšega otroka. Tri matere so imele univerzitetno izobrazbo, dve pa srednješolsko. Štiri matere so bile zaposlene za polni delovni čas, od tega dve trenutno na dopustu za nego in varstvo otroka, ena mati pa je bila brezposelna oziroma je opravljala občasna honorarna dela. Ena intervjuvanka prihaja iz predmestja večjega mesta (Ljubljana), dve intervjuvanki prihajata iz manjšega mesta, dve pa živita na vasi.

V intervjujih sem se osredotočila na več različnih področij: njihovo doživetje prostega časa, načini preživljanja prostega časa, usklajevanje prostočasnih aktivnosti in ostalih obveznosti, občutki, ki jih doživljajo, ko si vzamejo prosti čas in objektivne možnosti za preživljanje prostega časa. Ker mi majhen vzorec ne dovoljuje postavljanja in sprejemanja oziroma zavračanja hipotez, je študija izključno poizvedovalna in ni namenjena nikakršnemu posploševanju.

Pred izvedbo intervjujev sem si zastavila več raziskovalnih vprašanj, ki so me vodila tako med samimi intervjuji kot tudi med analizo le-teh. Zastavljena raziskovalna vprašanja so bila naslednja:

Raziskovalno vprašanje št. 1: Kako mlade matere dojemajo prosti čas in ali se njihovo doživetje razlikuje od družbeno sprejetih definicij prostega časa?

Raziskovalno vprašanje št. 2: Kako mlade matere običajno preživljajo svoj prosti čas?

Raziskovalno vprašanje št. 3: V katerem družbenem okviru mlade matere preživijo največ prostega časa?

Raziskovalno vprašanje št. 4: Kako mlade matere usklajujejo družinske, gospodinjske in prostočasne obveznosti?

Raziskovalno vprašanje št. 5: Kakšne so razlike v količini prostega časa pred in po rojstvu otroka?

Raziskovalno vprašanje št. 6: Kakšne so razlike v načinih preživljanja prostega časa pred in po rojstvu otroka?

Raziskovalno vprašanje št. 7: Kakšno je razmerje v količini prostega časa med mladimi materami in njihovimi partnerji?

Raziskovalno vprašanje št. 8: Kako mlade matere in njihovi partnerji usklajujejo svoj prosti čas?

Raziskovalno vprašanje št. 9: Kako mlade matere doživljajo svoj prosti čas?

Raziskovalno vprašanje št. 10: Ali mlade matere doživljajo podporo pri preživljanju prostega časa?

Raziskovalno vprašanje št. 11: Kakšne so objektivne možnosti mladih mater za preživljanje prostega časa?

### 5.1 RAZUMEVANJE PROSTEGA ČASA

Vse intervjuvane matere so prosti čas dojemale v skladu z družbenimi definicijami prostega časa. Predvsem je to za njih čas, namenjen aktivnostim, ki niso povezane z delom in gospodinjstvom in čas, v katerem si lahko svobodno izbereš aktivnosti.

*»To je tisti čas, ko nimaš nobenih obveznosti in lahko delaš tisto, kar si sam želiš. Da ni povezan s službo ali pa z gospodinjstvom«* (Intervju Mojca 2011).

*»Recimo, to je tisti čas, ki je namenjen sprostitvi. Al pa da delaš nekaj, kar sam želiš. Ni delo, bi lahko rekla«* (Intervju Maja 2011).

*»Emmm, kot čas brez nekih obveznostih. Namenjen tvojim dejavnostim, ki niso povezane s službo ali gospodinjstvom« (Intervju Tina 2011).*

*»Ja ne vem, jaz bi definirala prosti čas kot tisti čas, ko ne rabiš nič delat. No, ko ne rabiš delat tisto, kar nočeš. Ne vem, čas, ko si lahko sam izbereš, kaj boš počel« (Intervju Sabina 2011).*

*»Hmm, moja definicija bi bila, da je prosti čas tisti čas, ki ga namenimo aktivnostim, ki niso povezane z delom ali gospodinjstvom. Recimo razni hobiji, potovanja ali pa druženje. Lahko tudi samo gledanje v luft, če komu tako paše« (Intervju Katja 2011).*

## 5.2 NAČINI PREŽIVLJANJA PROSTEGA ČASA

Shaw in Dawson pravita, da prosti čas običajno vsebuje interakcijo z drugimi ljudmi ali ukvarjanje z določenimi hobiji. Jaz sem se v svoji mini raziskavi osredotočila na tri oblike preživljanja prostega časa: v družini, s partnerjem in individualno, posvetila pa sem se tudi aktivnostim, s katerimi se ukvarjajo med prostim časom. Za družinski prosti čas sem označila prosti čas, ki ga ženske preživijo s partnerjem in otroki ali samo z otroki. Partnerski prosti čas sem opredelila kot prosti čas, ki ga preživijo s partnerjem, lahko v interakciji z drugimi, a brez otrok. Osebni prosti čas sem opredelila kot prosti čas, ki ga preživijo brez partnerja in otrok. Ta oblika preživljanja prostega časa običajno vključuje ukvarjanje s hobiji in druženje s prijatelji. Raziskave o prostem času mater kažejo, da je materinstvo povezano z manjšo količino prostega časa, osebni prosti čas pa je podrejen preživljanju prostega časa v družini. Na podlagi izvedenih intervjujev sem prišla do podobnega sklepa, saj sem ugotovila, da vse intervjuvanke v določeni meri sodelujejo v vseh treh oblikah preživljanja prostega časa in da vse večino prostega časa namenijo družinskim aktivnostim. Shaw in Dawson (2001, 219) menita, da so take oblike preživljanja prostega časa za mlade matere običajne, saj se zaradi skrbi za otroke težje posvečajo lastnim hobijem in zato prosti čas večinoma preživljajo znotraj doma. Ko otroci odraščajo (obdobje najstništva), pa začnejo iskati pristočasne aktivnosti zunaj doma in tako tudi matere začnejo preživljati več prostega časa zunaj doma. V nadaljevanju se bom podrobneje posvetila posameznim oblikam preživljanja prostega časa.

### 5.3 DRUŽINSKI PROSTI ČAS

Za večino ljudi, predvsem pa za mlade matere, sta dom in družina okolje, v katerem preživijo največ prostega časa, šele nato sledi druženje s prijatelji in ukvarjanje z aktivnostmi zunaj doma. Prosti čas naj bi bil čas, v katerem svobodno izberemo aktivnosti. Družinske aktivnosti niso nujno prosto izbrane in tako ne prinesejo vedno največjega zadovoljstva. Še posebej je to opazno pri mladih materah, saj prav one pri teh aktivnostih opravijo največ dela, povezanega z organiziranjem aktivnosti. Freysinger in Flannery pravita, da je potrebno razlikovati med zadovoljujočim prostim časom in prostim časom samim po sebi. Ženske različno doživljajo ti obliki prostega časa in družinski prosti čas pogosto ni najbolj zadovoljujoča aktivnost (Shaw in Dawson 2001, 217–218). Samuel (v Shaw in Dawson 2001, 218) pravi, da se ženska vloga glavne skrbnice v družini odraža tudi v njenem prostem času.

Podobno navaja tudi Mojca: *»Samo po drugi strani pa to ni čisto prosti čas, ker se moram še vedno prilagajati, pa čeprav samo možu in otroku. Pa treba je biti skozi pozoren, če otrok kaj rabi«* (Intervju Mojca 2011).

Shaw in Dawson (2001, 218) navajata, da je družinski prosti čas zelo pomemben za ženske z majhnimi otroki. S tem se strinja tudi Maja.

*»Se mi zdi kar pomembno, da gremo kam vsi skupaj. Bolj mi je važno, da gremo kam skupaj, kot pa da grem sama«* (Intervju Maja 2011).

Po podatkih iz raziskave (Shaw in Dawson 2001, 222–223) starši povprečno porabijo 14,3 ure na teden za družinske aktivnosti, kot so igra, gledanje televizije, večerja in podobno. Matere tem aktivnostim namenijo več časa kot očetje, predvsem na račun aktivnosti, pri katerih skrbijo za otroka – priprava obrokov, priprava na spanje in podobno. Vseeno tako matere kot očetje zelo cenijo družinski prosti čas in menijo, da je zelo pomemben za normalen otrokov razvoj. Otroci skozi družinske prostočasne aktivnosti pridobijo določene vrednote in družina se bolj poveže med seboj. Tako moškim kot ženskam se zdi pomembno, da sta oba starša enakomerno vključena v ta del družinskega življenja.

Tudi moji intervjuvanki potrjujeta zgornje ugotovitve:

*»Meni to ful pomeni, da tud mož hoče, da smo veliko skupaj. Mislim, da je to dobro za otroka. Da se že od malega naučita, da je pomembno, da družina skupaj preživlja prosti čas. Upam, da bosta tudi, ko bosta starejša, tam v puberteti recimo, še hotela z nama okoli hoditi« (Intervju Katja 2011).*

*»Vidim, da ful uživajo, če smo vsi skupaj in ne samo en od naju, in se trudim, da je čim večkrat tako. Možu se včasih ne da, pa pravi, da naj gremo kar sami, ampak ga potem prepričam« (Intervju Tina 2011).*

Sodelovanje v skupnih aktivnostih izboljšuje družinske vezi in tudi partnersko zvezo, saj zahteva komunikacijo med družinskimi člani, tako med partnerjema, med otroki in starši kot tudi med otroki samimi. Prostočasne aktivnosti so običajno bolj prijetne kot ostali čas, ki ga preživimo v družini in tako se med družinskimi člani ustvarjajo bolj pristne vezi. Starši se trudijo povezati družino tako emocionalno kot fizično in družinski prosti čas predstavlja pravi prostor za te namere. Nekateri starši tako čutijo potrebo po čim boljšem izkoristku tega časa, preden otroci odrastejo in si zaželijo drugačnih oblik preživljanja prostega časa (Shaw in Dawson 2001, 223).

Tudi Tina čuti podobno:

*»Saj bodo še prehitro zrastle in bodo hoteli po svoje. Moramo zdaj izkoristiti, dokler še hočejo, da greva skupaj z njimi« (Intervju Tina 2011).*

Kljub temu, da je družinski prosti čas visoko cenjena vrednota, pa je pogosto težko najti aktivnost, ki bi bila enako zadovoljujoča za vse družinske člane. Tako so predvsem matere tiste, ki se pogosto odločijo za aktivnosti, ki jim ne prinašajo največjega zadovoljstva, ker so te aktivnosti zadovoljujoče za ostale družinske člane. Matere so tiste, ki običajno prevzamejo organizacijski vidik družinskih aktivnosti, kar lahko povzroča nezadovoljstvo in frustracije. Avtorja pravita, da so starši emocionalno vpleteni v družinski prosti čas bolj zaradi otrok, kot samih sebe, kar pa ne pomeni, da niso te aktivnosti za večino staršev še vedno zelo zadovoljujoče in prijetne (Shaw in Dawson 2001, 228–229). In kakšne so te aktivnosti? Moje intervjuvanke so navedle sledeče:

*»Pa na kakšen izlet gremo, zdaj ko bo lepše vreme, bomo šli še večkrat. Pa poleti bomo šli za par dni na morje« (Intervju Maja 2011).*

*»No, ko je vikend, gremo včasih kam na sprehod ali pa malo na obisk« (Intervju Sabina 2011).*

*»Po navadi gremo kam ven, če je le vreme. Ali pa vsaj na vrt. /.../ Ko je pa še mož doma, gremo pa recimo kolesarit. /.../ Pa na kakšen izlet gremo, na bazen ali pa na Kolpo poleti. Pozimi se gremo pa kam sankat, zdaj, ko na vasi živimo, je dosti hribčkov okoli, da se lahko otroci sankajo« (Intervju Tina 2011).*

*»Če je vreme, gremo kam na pohod. /.../ S kolesom gremo tudi kam dlje, ker se peljeta še v teh otroških sedežih. /.../ Pa na izlete hodmo in na obiske k babicama in dedku. Poleti gremo na morje, pa tako. /.../ Aja, zelo rada tudi meni pomagata, ko delam nakit iz fimo mase. Pa jima dam potem malo ostankov, pa packata zraven. Tako da, recimo, da skupaj ustvarjamo« (Intervju Katja 2011).*

*»Gremo poleti na morje vsaj za 14 dni, pa pozimi na smučanje za kakšen teden. /.../ Pa za prvomajske praznike zdaj smo bili na Irskem, pa občasno gremo za vikend v toplice. /.../. Ob vikendih hodimo tudi na izlete po Sloveniji. /.../ Pa recimo, jaz moram dosti službeno potovati, in če imam recimo službeno pot v četrtek ali pa petek, potem gresta še mož pa Luka z mano, pa še potegnemo za kakšen dan in si malo ogledamo mesto« (Intervju Mojca 2011).*

Iz odgovorov lahko razberemo, da gre večinoma za aktivnosti, ki se odvijajo zunaj doma. Najpogosteje so to izleti ali športne aktivnosti, pa tudi družinske počitnice in obiski prijateljev in sorodnikov. Izbrane aktivnosti so prijetne tako za otroke kot starše. Iz odgovorov lahko razberemo, da je družinski prosti čas pri intervjuvankah visoko cenjen in so na njegov račun pripravljene zapostaviti druge oblike preživljanja prostega časa.

#### *5.4 PARTNERSKI PROSTI ČAS*

Partnerski prosti čas je pomemben za gradnjo dobrega odnosa med partnerjema. Predvsem v prvih letih po rojstvu otroka ženska pogosto izgubi identiteto partnerice in jo zamenja z identiteto matere, kar pa lahko negativno vpliva na partnerski odnos. Z rojstvom otroka družinski prosti čas zavzame večino prostega časa, običajno ravno na račun partnerskega prostega časa. Pred rojstvom otroka partnerski prosti čas običajno



pomeni skupno preživljanje aktivnosti izven doma – druženje s prijatelji, izleti, dopusti ... Z rojstvom otroka se te dejavnosti premaknejo v sfero družinskega prostega časa (družinski izleti in dopusti, druženje s prijatelji, ki imajo otroke podobnih starosti ...), partnerski prosti čas pa se časovno močno omeji. Partnerja si prosti čas najpogosteje vzameta v večernih urah, ko otroci že spijo in tako ne zapostavljata otrok. Najpogosteje ta čas preživljata znotraj doma in sta tako še vedno na voljo otrokom, če bi jih ti potrebovali.

*»No, kakšen film si med tednom zvečer pogledava, ko gresta otroka spat. Ali se pa samo malo crklava, pa mava rada, hehehe, če veš kaj mislim. Tud to mora biti, hehehe«* (Intervju Katja 2011).

*»Po navadi zvečer, ko Jan že spi, pa ko je vse ostalo narejeno. Pa si skupaj kakšen film pogledava«* (Intervju Sabina 2011).

*»Aja, recimo zvečer, ko gre tamala že spat, takrat pa imava čas zase. Samo nikamor ne greva. Se kar na sedežno pred TV pokneva, pa kakšen film pogledava, pa se malo pocrkava«* (Intervju Maja 2011).

Razloge za takšen način preživljanja partnerskega prostega časa lahko najdemo tudi v tem, da bi preživljanje prostega časa izven doma zahtevalo dodatna usklajevanja (predvsem glede varstva otrok). Vseeno pa to ne pomeni, da se partnerski prosti čas z rojstvom otroka omeji na dnevno sobo in TV sprejemnik. Večina partnerjev si občasno vseeno privošči dejavnosti v dvoje zunaj doma, vendar so te dejavnosti kratkotrajnejše in večinoma omejene na večerne ure. Kako pogoste so te dejavnosti, je odvisno tudi od podpornega sistema – če obstajajo osebe, ki jim starša zaupata in ki so pripravljene poskrbeti za otroka v njuni odsotnosti, se bosta večkrat odločila za takšen način preživljanja prostega časa. Najpogostejše dejavnosti, ki jih partnerja počneta v tem času, so obiski kina in restavracij, pa tudi druženje z drugimi pari in ukvarjanje s skupnimi aktivnostmi.

*»Greva na kakšen zmenek ali pa kaj takega. V kino recimo, pa na kakšno večerjo. Bi šla rada kam plesat, da malo pokaževa, kaj sva se na tečaju naučila, sam kaj, ko ni nobenih takih klubov, kjer bi lahko tako plesal«* (Intervju Katja 2011).

*»Greva kdaj sama na večerjo ali pa na kakšno zabavo. Imava recimo večino skupnih kolegov in ko kdo kaj praznuje, sva oba povabljeni in greva. Pa kdaj me povabi na*

*kakšen zmenek hehe. Recimo greva v kino ali pa na kakšen koncert» (Intervju Tina 2011).*

*»Enkrat sva šla na koncert pa na večerjo, ko je imel on rojstni dan. Pa je moja mami pazila na tamalo« (Intervju Maja 2011).*

*»Imava večinoma skupne prijatelje, tako da se družimo kar v skupini. Več parov skupaj. Pa skupaj hodiva na koncerte, v kino in gledališče. Se mi zdi kar pomembno, da preživljava kvaliteten čas samo drug z drugim« (Intervju Mojca 2011).*

Povzamem lahko, da se vse intervjuvanke zavedajo pomena, ki ga ima preživljanje prostega časa v paru za gradnjo trdnega partnerskega odnosa. Tako kot pri družinskem prostem času, tudi pri partnerskem prostem času ženske več pozornosti namenjajo odnosom, ki se pri tem gradijo, kot aktivnostim, s katerimi se ukvarjajo. Vseeno je običajno, da so aktivnosti prijetne tako za mater kot za očeta in da v njih sodelujeta predvsem zaradi samih sebe in ne drugih.

### *5.5 OSEBNI PROSTI ČAS*

Osebni prosti čas je visoko cenjena vrednota pri samskih ženskah, z vstopom v partnersko zvezo in družino pa ravno ta oblika preživljanja prostega časa doživi največje spremembe. Pomembno vprašanje je, kako partnerski in družinski odnosi vplivajo na osebni prosti čas. Raziskave kažejo, da je osredotočenost nase in možnost svobodne izbire aktivnosti pomemben vidik prostega časa. Za matere prosti čas pomeni možnost osredotočanja na lastne želje in pobeg od ostalih obveznosti. Vendar pa spremembe, ki jih prinaša materinstvo in družinsko življenje, močno vplivajo na osebni prosti čas. Ne samo, da imajo matere manj prostega časa, ampak je ta v večini povezan z družino in ni več osredotočen samo na njih. Z rojstvom otroka se čas, ki je bil pred rojstvom otroka v večini namenjen zadovoljevanju osebnih želja, v večini nameni potrebam otroka. Ko otroci odrastejo ter zapustijo dom in vloga matere ni več najpomembnejša v življenju ženske, pa se lahko spet posvetijo osebnemu prostemu času (Bialeschki in Michener 1994, 64). V svojih intervjujih sem se posvetila tudi razlikam v preživljanju prostega časa pred in po rojstvu otroka. Vse intervjuvanke razen ene, so doživele pomembne spremembe v načinu preživljanja prostega časa. Te spremembe se

odražajo predvsem v količini prostega časa, ki je po rojstvu otroka znatno upadla, pa tudi v samih prostočasnih aktivnostih. Količina prostega časa matere se zmanjša bolj kot količina prostega časa očeta. Tako kot na ostalih področjih družinskega življenja, tudi pri porazdelitvi prostega časa prihaja do asimetrije med partnerjema v škodo ženske (Bialeschki in Michener, 1994, 67). Kot glavno obliko preživljanja prostega časa pred rojstvom otroka so intervjuvanke navajale druženje s prijatelji, ponočevanje in ukvarjanje z organiziranimi aktivnostmi izven doma.

*»Potem dostikrat sva šla z možem na kakšen izlet, zdaj gremo pa vsi skupaj. S frendicami smo se dobivale tako kot sedaj, samo da sedaj malo manj pogosto, ker mam skoraj vse že otroke, pa je potem treba uskladit varstvo pa to. Pa z možem sva hodila na plesni tečaj, samo to sva nehala, ker se je tečaj končal, ne zaradi otrok. Še prej, preden sem moža spoznala, sem pa hodila še v fitness pa na step aerobiko« (Intervju Katja 2011).*

*»Po mestu s prijateljicam, v kino, na pijače. Pa na zmenke sem hodila, hehehe« (Intervju Tina 2011).*

*»Haha, predvsem sem več ponočevala. Kot študentka sem veliko žurala, pa se družila s prijatelji. Potem, ko sem pa službo dobila, pa bolj ob vikendih. Kmalu sem moža spoznala in sva potem skupaj kam hodila in se družila s prijatelji. Pa sama sva veliko potovala, tako kot še sedaj, samo da sedaj z Lukatom. / ... / Pa na aerobiko sem hodila, samo mi ni bilo preveč všeč, mi je joga bolj. Drugače pa predvsem zabava, ko sem bila še samska« (Intervju Mojca 2011).*

*»Hmmm, veliko sem se dobivala s prijateljicam. Smo šle na pijačo pa v šoping. Ali pa zvečer kam žurat« (Intervju Maja 2011).*

Vse naštetu so aktivnosti, ki se v večini odvijajo zunaj doma in ki zahtevajo interakcijo z drugimi. Te oblike preživljanja prostega časa so se po rojstvu otroka najbolj spremenile, medtem ko so oblike preživljanja prostega časa znotraj doma ostale bolj ali manj enake, a časovno omejene.

*»V bistvu bolj kot ne isto. Branje, TV, internet. Pa kakšen izlet za vikend. Samo da sem imela več časa za to, zdaj ga mam pa manj« (Intervju Sabina 2011).*

*»No, pa veliko sem tudi brala. Predvsem leposlovje. Zdaj pa nimam več toliko časa za to, razen na dopustu. Zdaj berem pa predvsem strokovne knjige za službo« (Intervju Mojca 2011).*

*»Drugače pa branje, brala sem zelo veliko, sej zdaj tudi še, samo ni več toliko časa. Včasih sem vsak teden eno vrečo knjig iz knjižnice prinesla. Zdaj pa bolj ob večerih, pa ko imam dopust« (Intervju Katja 2011).*

In kako mlade matere svoj prosti čas preživljajo sedaj? Na podlagi odgovorov sem njihove aktivnosti razdelila v tri večje skupine: ukvarjanje s športom, druženje s prijatelji in ukvarjanje z drugimi aktivnostmi. V nadaljevanju se bom posvetila vsakemu sklopu aktivnosti in poskušala ugotoviti, kako te aktivnosti vplivajo na mlade matere.

### **5.5.1 Ukvarjanje s športom**

Ženske vseh starostnih skupin so fizično manj aktivne kot moški istih starostnih skupin. Ženske se manj kot moški vključujejo v organizirane prostočasne aktivnosti zunaj doma. Prav ženske z majhnimi otroki so fizično najmanj aktivne, večina jih ne dosega standardov fizične aktivnosti, priporočljive za zdrav način življenja. Fizična aktivnost in skrb za zdravje mladim materam pogosto predstavljata še eno obveznost in ne prijetno prostočasno dejavnost (Miller in Brown 2005, 405–406).

Matere se najpogosteje s športom ukvarjajo v sklopu družinskega preživljanja prostega časa (kolesarjenje, smučanje, sprehodi). Aktivnosti, s katerimi se takrat ukvarjajo, so po navadi prilagojene otrokom in za starše ne predstavljajo večje fizične obremenitve. Najpogosteje motivacijo za ukvarjanje s športnimi aktivnostmi mladim materam predstavlja skrb za telo in izguba kilogramov. Po porodu se telo ženske spremeni in v želji po prednosečniški postavi se veliko mladih mater začne aktivno ukvarjati s športom, tudi če se prej niso. Zavzetost za ukvarjanje s športom pa je pogosto kratkotrajna in mine, ko izginejo odvečni kilogrami in mlade matere pogosto ne vztrajajo pri vadbi, temveč ta čas raje namenijo otrokom.

Maja se je po porodu vpisala na aerobiko, da bi izgubila kilograme: *»Aerobika recimo. Sem zdaj tri mesece vpisana na vadbo. Res sem se vpisala, da bi malo kil zgubila, pa spet v formo prišla, samo zdaj mi je pa kar všeč ratalo. Sploh ko vidim, da grejo res kile*

dol« (Intervju Maja 2011). Kljub temu, da se je na vodeno vadbo vpisala zaradi želje po izgubi kilogramov, ji je vadba postala všeč in obstaja možnost, da bo z njo nadaljevala.

Tudi Katja se je v preteklosti že ukvarjala s športom (fitnes, aerobika) in je kasneje prenehala, po porodu pa je ponovno začela s fizično vadbo, tokrat s tekom: *»Potem, če je možno, grem na kakšen pohod ali pa vsaj sprehod, dostikrat grem tečt. To sem začela, ko sem mogla izgubit poporodne kilograme, zdaj se me je pa kar prijelo«* (Intervju Katja 2011).

Janett Currie na podlagi svoje raziskave iz leta 2004 navaja, da se matere, ki si redno vzamejo čas za fizično aktivnost, lažje in bolj optimistično spopadajo z gospodinjskimi in družinskimi obveznostmi. Takoj po vadbi so občutile manj stresa, ki pa se je vrnil, ko so se vrnile v rutino vsakdanjega življenja. Pozitivne občutke po vadbi je sprožilo predvsem zavedanje, da so storile nekaj dobrega za svoje telo in tudi samopodobo, predvsem, ko so pozitivne učinke vadbe opazili in pohvalili drugi (Currie 2004, 229–233).

Mojca, ki se ukvarja z jogo, meni, da ima ta pozitivne učinke tako zanjo kot tudi za ostale družinske člane: *»Na jogi odmislim vse. Tam se itak učiš, da pač odmisliš vse in se sprostiš, to je v bistvu namen joge. /.../ Ker se mi zdi, da me joga toliko sprosti, da sem lahko potem boljša mama in žena. Negativno energijo pustim tam, ne pa jo stresam na moža in otroka«* (Intervju Mojca 2011).

Tudi Katji tek ne predstavlja zgolj načina za izgubo kilogramov: *»Pa ko grem tečt, sem potem recimo ful bolj nafilana z energijo. Ne vem, tisti občutek, ko veš, da si nekaj dobrega zase naredil ti da ful energije«* (Intervju Katja 2011).

Čeprav velja, da ima fizična aktivnost pozitivne učinke tako za telo kot duha, pa je lahko tudi vir stresa. To se odraža predvsem tako, da morajo matere, ki se želijo udeležiti vadbe, organizirati varstvo za otroke in preložiti ostale obveznosti, kar zna biti precej stresno, če nimajo ustrezne podpore s strani partnerja in ostalih družinskih članov. Bolj podrobno se bom usklajevanju gospodinjskih in prostočasnih obveznosti, pa tudi podpori partnerja, posvetila v nadaljevanju. Prav tako je pogosto, da se matere s športom ukvarjajo bolj zaradi drugih kot same sebe. Namen športnih aktivnosti je pogosto predvsem vzdrževanje zdravega telesa in dobre telesne kondicije, kar jim omogoča lažje in boljše izpolnjevanje gospodinjskih in družinskih obveznosti.

### 5.5.2 Druženje s prijatelji

Ljudje smo po naravi socialna bitja in večinoma se naše prostočasne aktivnosti odvijajo v interakciji z drugimi. Pomemben del naših prostočasnih aktivnosti tako zavzema druženje s prijatelji in sorodniki. Običajno so pri teh druženjih bolj pomembne osebe, s katerimi se družimo, kot aktivnosti, ob katerih se družimo.

*»Pa dobim se s frendicam, pa gremo na pijačo ali pa večerjo pa kdaj v kakšen šoping«* (Intervju Katja 2011).

*»/.../ ali se pa jaz dobim s prijateljico in greva na kavo. Pa dosti se tudi dobivamo s prijatelji, ki imajo otroke in potem se otroci igrajo, starši se pa kaj pomenimo ali pa kaj počnemo«* (Intervju Mojca 2011).

*»Zdaj ima še ena prijateljica otročka, tri mesece starega, in ko je lepo vreme se dobimo, pa gremo skupaj na sprehod. Pa je to v bistvu dobro za tamalo in zame, ker sva na svežem zraku, pa še jaz se vmes naklepetam«* (Intervju Maja 2011).

*»Potem recimo se dobim s kakšno prijateljico, pa gremo na pijačo ali pa sladoled in malo počvekamo«* (Intervju Tina 2011).

Štiri od petih intervjuvank so druženje s prijatelji opisale kot del prostega časa. Vse štiri intervjuvanke so že pred rojstvom otroka velik del svojega prostega časa namenile takim druženjem. Z rojstvom otroka so se ta druženja časovno omejila oz. zahtevajo več organizacije in usklajevanja, ni pa nujno, da so ta druženja popolnoma ločena od otrok in partnerja, pogosto se zgodi, da so tudi oni del teh druženj (kot sta omenili tudi Maja in Mojca). Sabina, ki druženja s prijatelji ni uvrstila v svoj prosti čas, je pojasnila, da takšno druženje nikoli ni bilo del njenih prostočasnih aktivnosti in da rojstvo otroka na to ni imelo vpliva: *»Ne. Nimam jaz nobene take prijateljice, da bi se družile. Mislim, saj imam sodelavke v službi, s katerimi se fajn razumemo, samo se pa ne družimo popoldne. Nisem jaz tak tip človeka, da bi se rad družil, nikoli nisem bila. Že v šoli sem se bolj zase držala«* (Intervju Sabina 2011).

### 5.5.3 Ukvarjanje z različnimi aktivnostim

V ta sklop aktivnosti sem uvrstila različne hobije, ki ne spadajo v sklop druženja s prijatelji ali ukvarjanja s športom. Različni teoretiki trdijo, da je primarni prostor, v katerem matere preživljajo svoj prosti čas, dom, in da je ta prosti čas najpogosteje razdrobljen na manjše dele in se prilagaja ostalim gospodinjskim in družinskim obveznostim.

*»Tokrat recimo, ko Jan spi, pa da si vzamem kakšne pol urice za TV. /.../ No, pa na internetu sem tudi včasih. Pa če je sonce, dam Jana v voziček, pa pred hišo. Tokrat recimo, da imam tudi prosti čas. Čeprav v bistvu samo sedim in nič ne delam. Ali pa včasih knjigo berem« (Intervju Sabina 2011).*

*»Ampak, ko pa imam čas, pa berem ali pa sem na internetu recimo. To, recimo, ko tamala spi, pa sem že vse ostalo naredila« (Intervju Maja 2011).*

*»Zelo rada kaj delam na vrtu. Se ukvarjam z rožami. To me ful sprošča. Saj gojim tudi zelenjavo, samo rože so pa res za mojo dušo. Pa ne vem ... Berem rada. Kakšne zgodovinske romane ali pa detektivke« (Intervju Tina 2011).*

*»Rišem ali pa ustvarjam kakšen nakit, potem rada tudi berem pa brskam po internetu, televizije ne gledam glih, razen če je kakšen dober film ali pa risanke z otrokoma« (Intervju Katja 2011).*

Aktivnosti, s katerimi se intervjuvanke najpogosteje ukvarjajo, so branje in brskanje po internetu, kar potrjuje, da so s svojimi dejavnostmi usmerjene predvsem na dom. Prav tako teh aktivnosti ni treba vnaprej planirati in jih lahko kadar koli odložijo, če se pokaže, da jih potrebujejo drugi družinski člani. Tudi vrtnarjenje (Tina) in umetniško ustvarjanje (Sabina) spadata v sklop dejavnosti, ki jih lahko prilagajajo potrebam družine in gospodinjskim opravilom.

### 5.6 USKLAJEVANJE OBVEZNOSTI IN PROSTI ČAS

Že v prejšnjem poglavju sem na kratko omenila, da materam velik izziv predstavlja predvsem usklajevanje gospodinjskih obveznosti, nege in vzgoje otrok in prostega časa.

Henderson, Bialeschki in Kay (v Miller in Brown 2005, 406) pravijo, da je za ženske pogosto značilno, da se ne čutijo upravičene do prostega časa zaradi obveznosti, ki jih imajo znotraj družine, medtem ko moški pogosteje dajo prednost prostemu času pred družinskimi obveznostmi. Prosti čas žensk se običajno povezuje s samskim življenjem. Ko se ženska poroči in postane mati, pa se pogosto pričakuje, da se odpove ali vsaj zelo omeji svoje prostočasne aktivnosti na račun aktivnosti, povezanih z možem in družino.

Miller in Brown (2005, 410) sta na podlagi lastne raziskave prišla do zaključkov, da je pri mladih materah vedno prisotna skrb, da zaradi prostega časa ne bodo zadovoljivo opravile vseh gospodinjskih obveznosti in da bodo drugi ta prosti čas videli kot izogibanje tem obveznostim. Zato so najprej opravile vse gospodinjske obveznosti in si šele nato vzele čas zase, če jim ga je seveda še kaj ostalo. Na podoben način razmišlja tudi Sabina: *»Ko imaš majhnega otroka, se moraš v bistvu ves čas z njim ukvarjati. Enkrat mu je treba dati jesti, potem ga previti, potem malo spi in pol že spet jesti. Saj si lahko predstavljaš. Pa vmes je treba še kaj pospraviti. Res ga nimam oziroma ga imam zelo malo. Takrat recimo, ko Jan spi. /.../ Pa še takrat moram ponavadi kaj drugega narediti in nimam časa v luft gledat«* (Intervju Sabina 2011).

Podpora in pomoč partnerja je pri usklajevanju gospodinjskih obveznosti in prostega časa še kako pomembna. Ženske, ki uživajo visoko podporo partnerja in čigar partner prevzema sorazmeren delež bremena gospodinjskih opravil in skrbi za otroke, si pogosteje in z manj slabih občutkov vzamejo prosti čas.

Kar tri od petih intervjuvank so menile, da je pravično, da večino gospodinjskih opravil opravijo one, ker trenutno ne opravljajo plačanega dela (zaradi porodniškega dopusta oziroma brezposelnosti), pa čeprav je to pomenilo, da je bil njihov prosti čas močno okrnjen.

*»Kar se tiče kuhanja pa pospravljanja, to jaz delam«* (Intervju Sabina 2011).

*»Ja, to pa moram reči, da večinoma jaz. Saj je logično, a ni? Mož dela, jaz sem pa doma. Ne vem, bi me bilo sram, da bi moral potem on še pospravljat. Tako, da pospravljam vse jaz, pa kuham tudi. No, če je on doma, kdaj tudi on skuha, ne morem reči da nikoli ne. Samo to bolj zato, ker hoče, ne zato, ker bi moral. Ampak pranje, likanje, sesanje ... To pa jaz«* (Intervju Tina 2011).



*»Večinoma jaz. Se mi zdi, da je tako kar fer, ker sem itak doma, on pa dela. Tako da jaz pospravljam po stanovanju, pa skuham. Se mi zdi čisto logično, da ima kuhano, ko pride domov, glede na to, da sem cel dan doma« (Intervju Maja 2011).*

Katja si gospodinjske obveznosti deli s partnerjem (*»Si jih, si jih. Saj nismo v srednjem veku, da bi samo jaz vse delala. Nimava sicer točno določeno, kaj kdo dela, ampak se sproti dogovoriva. Pač tisti, ki ima več časa« (Intervju Katja 2011)*), Mojca pa se je odločila za najeto pomoč: *»Imamo najeto eno gospo, ki nam dvakrat na teden pride pospraviti. Posesa, pomije tla, zlika, opere obleke ...« (Intervju Mojca 2011)*. Sprotne gospodinjske obveznosti in skrb za otroka si z možem delita.

Poleg same pomoči pri gospodinjskih opravilih ima veliko vlogo pri tem, da si mati vzame prosti čas igra, tudi spodbuda partnerja. Matere v Miller in Brownovi raziskavi so navajale, da jih partnerji pogosto ne spodbujajo pri njihovih prostočasnih aktivnostih. Ta nepodpora je bila največkrat povezana s partnerjevo odsotnostjo od doma zaradi delovnih in prostočasnih obveznosti. Samoumevno se jim je zdelo, da bo mati v njihovi odsotnosti poskrbela za otroke, medtem ko se jim to, da morajo oni poskrbeti za otroke med prostočasnimi obveznostmi partnerke, ni zdelo tako samoumevno. Ženske so tako v svoje prostočasne aktivnosti pogosto vključevale tudi otroke in s tem rešile problem varstva, a se potem niso mogle popolnoma prepustiti tem aktivnostim (Miller in Brown 2005, 411).

Za mater je torej pomembno, da jo partner spodbuja pri preživljanju prostega časa. To spodbudo partner največkrat pokaže tako, da sam prevzame skrb za otroka med njenim prostim časom, pa tudi tako, da usklajuje svoje obveznosti s partnerkinimi. Na moje vprašanje, ali jih partner spodbuja pri preživljanju prostega časa, so intervjuvanke v večini (štiri od petih) odgovarjale, da prav spodbujanja s strani partnerja ne doživljajo, jih pa ta ne ovira oziroma jim priskoči na pomoč, ko to potrebujejo.

*»Hmmm, spodbuja gluh ne, samo mi pa nič ne teži. Na začetku je bilo tako, da je mislil, da jaz po cele dopoldneve gledam v luft. In mu ni bilo všeč, če sem popoldne kam hotela iti ali pa kej. Mi je rekel, če nisem imela celo dopoldne čas za to. Potem sem pa enkrat mogla svojo mami peljat na pregled v Ljubljano in je on vzel dopust in bil doma s tamalo. No, takrat mi je pa rekel, da vidi, da imam v bistvu ful dela doma. Se mi je kr fino zdelo, da je to pogruntal. Se mi zdi, da je začel malo bolj cenit to, da vse pospravim pa skuham. Saj ne, da prej ni cenil, ker je. Samo takrat je na lastni koži izkusil kako to*

zgleđa. Tako, da zdaj če hočem it v šoping ali pa na pijačo s kolegico, mi pravi, naj kar grem« (Intervju Maja 2011).

»Ja, me. Vsaj mislim, da me. Če se recimo spravim s fimotom delat, pa otroka preveč zraven hočeta biti, da ne morem delati, jih on zamota ali pa grejo kam ven. Pa če sem s frendicam zmenjena, si uredi tako, da ima on frej, da lahko otroke merka. Tako, da mislim, da me spodbuja. Oziroma, če me že spodbuja ne, me vsaj ovira ne« (Intervju Katja 2011).

»Hmmm, spodbuja me glih ne. V smislu, da bi rekel, da naj kam sama grem, če si to mislila. Samo nima pa nikoli nobene pripombe, če grem na pijačo ali pa kam. Mu ni problema takrat popaziti na otroke, če je le doma. Tako da ovira me ne« (Intervju Tina 2011).

»Ne, pa sej me ne rabi. Sej itak vem, kaj je za narediti in ko je narejeno, si ga vzamem. Včasih mi sicer pravi, da bom že kasneje, pa da naj grem recimo z njim na sprehod, sam jaz raje vidim, da imam vse prej narejeno. Tako da raje vidim, da onadva gresta jaz, pa v miru naredim, kar je za narediti, potem pa, če ju še ni domov, se pa malo uležem pa sprostim« (Intervju Sabina 2011).

Poleg spodbude partnerja me je zanimalo, če obstajajo druge osebe, ki matere spodbujajo k preživljanju prostega časa. Izkazalo se je, da take osebe obstajajo. Največkrat so to matere ali tašče, ki spodbudo izkažejo s tem, da ponudijo varstvo za otroke v času pristočasnih aktivnosti mlade matere.

»Za sorodnike ne vem, tašča recimo popazi na otroke, če je treba, tako da recimo, da je to spodbuda neke vrste« (Intervju Katja 2011).

»Mami me spodbuja. Pravi, da naj kar k njej kdaj pripeljem Zalo, če rabim, pa jo bo ona malo popazila« (Intervju Maja 2011).

»Tudi starši spodbujajo in radi popazijo na Lukata, tudi za cel vikend, če si z možem želiva malo oddiha« (Intervju Mojca 2011).

Tudi prijatelji so tisti, ki mlade matere spodbujajo k druženju.

*»Prijatelji me seveda spodbujajo. Z eno prijateljico skupaj hodiva na jogo, z ostalimi se pa pogosto družimo. Ali sama ali z možem ali pa cela družina. Odvisno, kdaj in s kom« (Intervju Mojca 2011).*

*»Mi včasih kdo reče, da me sploh nič več ne vidi, jaz si pa mislim počakaj, da boš imel ti otroka, pa boš videl, kako je to. Saj me ful spodbujajo, da bi se več družili, samo oni bi se bolj zvečer dobili, jaz pa takrat ne morem« (Intervju Maja 2011).*

*»Frendice me pa tudi. Oziroma, kar druga drugo spodbujamo, da se potem vse skupaj dobimo na kakšnem klepetu« (Intervju Katja 2011).*

*»Hmmm, da bi me glih spodbujali, to ne. Samo dajo pa recimo pobudo, da bi se dobili. Saj to je tudi neke vrste spodbuda ali ne? Da te pokličejo, če greš nekam?« (Intervju Tina 2011).*

Glede na spodbudo in podporo, ki so jo matere izrazile, me je seveda zanimalo, kako to izgleda v praksi. Na kakšen način partnerja usklajujeta prosti čas in kdo poskrbi za otroke, kadar si ga vzameta skupaj. Izkazalo se je, da so stari starši tisti, ki največkrat poskrbijo za otroke, kadar si oba starša vzameta prosti čas. Prav tako stari starši večkrat prevzamejo pobudo za varstvo otrok. S tem dosežejo dvojni učinek – starše za nekaj časa razbremenijo glede skrbi za otroke in jim ponudijo možnost za njihov prosti čas, prav tako pa otroci ta čas doživljajo kot neke vrste počitnice. V Sloveniji je varstvo starih staršev zelo pogosta in zaželena oblika varovanja otrok. Takšno varstvo ima prednost, ker je brezplačno. Stari starši, predvsem babice, namreč čutijo, da je njihova dolžnost da pomagajo pri skrbi za vnuke in to razumejo kot delo iz ljubezni. Neplačano varstvo vnukov in vnukinj je lahko tudi ena od specifičnih značilnosti medgeneracijske relokacije skrbi, kjer na eni strani starši čutijo odgovornost do svojih staršev, ki so skrbeli za njih, in na drugi strani pričakovanja starih staršev, da bodo otroci poskrbeli za njih, ko bo to potrebno (Humer 2006).

*»K mojim staršem jih dava. Pa tam prespijo. Itak radi hodijo tja, tako da ni nobenega problema. Jih dostikrat merkajo, sploh zdaj, ko je mami v penziji. Recimo poleti gredo kar na počitnice k njim za kakšne tri dni. Pa čeprav bi bili lahko tudi doma. Sam radi grejo« (Intervju Tina 2011).*

*»Drugače pa njegova mama pride malo popaziti. Živi dost blizu, tako da je bolj priročno, če kar ona k nam pride. Ker, če greva midva recimo v kino, pa prideva ob*

*enajstih domov, je bolj enostavno, da mož njo domov zapelje, kot pa, da bi mogla otroka budit pa jih domov vozit. Saj moji starši bi tudi pazili samo živijo malo dlje. Gre Saša kdaj na počitnice k njim, za kakšen dan, pa tam prespi» (Intervju Katja 2011).*

*»Če pa kateri ne utegne, pa babici. K sreči nobena od babic ne živi predaleč in obe sta že v pokoju, tako da z veseljem kdaj pa kdaj popazita na vnučka. Pa dedka seveda tudi. Tudi med vikendi gre Luka kdaj na počitnice k babicam in imava midva takrat čas, ali zase ali pa za prijatelje« (Intervju Mojca 2011).*

Kljub izdatni pomoči staršev pa se partnerja največkrat prilagajata in usklajujeta svoje obveznosti kar med sabo. Med prostim časom, ki ga preživita skupaj v okviru doma, kar onadva popazita na otroke. Kar se tiče aktivnosti izven doma, se partnerja prilagajata drug drugemu, če pa se ne moreta uskladiti, na pomoč priskočijo že zgoraj omenjeni stari starši ali drugi bližnji sorodniki.

*»Ja, mož gre največkrat po službi na pijačo, če že gre, ko pa domov pride, pa se on ukvarja z Janom, imam pa jaz možnost, da si malo oddahnem. Pa ob večerih imava po navadi oba čas, tako da ni potrebno usklajevanje. Jan spi, midva pa TV gledava ali sva pa kaj na računalniku ali pa bereva. Pa pogovarjava se po navadi kaj« (Intervju Sabina 2011).*

*»Po navadi je tako, da je eden vedno doma s tamalo. Drugi pa gre na pijačo ali pa kam. Jaz recimo v šoping« (Intervju Maja 2011).*

*»Preden se kateri kaj zmeni, se pač pozanimava, da nima drugi takrat nič planirano in lahko pazi na otroke. Saj po navadi se kar uskladiva. Če se pa že zgodi, da imava oba kaj, pa njegova mama vskoči. /.../ Ne vem, tisti, ki ima prvi kaj v načrtu, pove, oziroma si kar na koledar pišemo takšne stvari, potem pa drugi že proba tako uredit, da se za kdaj drugič zmeni« (Intervju Katja 2011).*

*»Jah, vedno gledava, da je eden doma, da lahko pazi na otroke. Če greva pa kam skupaj, pa kot sem rekla, jih dava k mojim. Jaz se bolj njemu prilagajam, zaradi njegove službe, jaz nimam urnika tako kot on, pa se lažje prilagodim« (Intervju Tina 2011).*

*»Ob torkih jaz, ob četrkih on, ob vikendih skupaj, hahaha. Tako nekako. Oba veva, kdaj ima drugi svojo dejavnost in veva, da morava takrat biti doma oziroma z Lukatom. Meni recimo kdaj ne uspe in imam kakšen sestanek, pa potem pomaga katera od babic*

*in popazi na Lukata. Imava res srečo z babicami. Sva že razmišljala, da bi najela varuško, da bi malo razbremenila babici, samo pravita, da jima ni problem. (Intervju Mojca 2011).*

In kdaj si ob vseh vsakodnevnih obveznostih matere sploh lahko vzamejo čas za sprostitev? S prostočasnimi aktivnostmi se mlade matere običajno ukvarjajo po tem, ko so poskrbele za vse ostale obveznosti, če jim seveda še ostane kaj časa. Najpogosteje je to zvečer, ko otroci že spijo ali kadar partner prevzame skrb za otroke.

*»S frendicami se dobimo kadar se uspemo uskladiti, se pa trudimo, da vsaj enkrat na mesec. /.../ Za fimo ali pa risanje pa kakor je. Včasih, če mož pa otroka kam grejo, pa si takrat čas vzamem, včasih pa tudi, ko sta onadva doma, pa se kaj igrata. /.../ Ali pa ob večerih, ko gresta že spat, pa recimo takrat kaj ustvarim ali pa berem ali pa si kakšen film pogledava« (Intervju Katja 2011).*

*»Ja, tako, kot sem rekla, ko tamala spi, si vzamem čas za branje pa internet. /.../ V mesto na pijačo ali pa v šoping grem pa po navadi popoldne, ko je fant doma, da on pazi na tamalo. Ali pa med vikendi, ko je tudi on doma« (Intervju Maja 2011).*

*»Največkrat takrat, ko Jan spi. Ali pa popoldne, ko je mož doma, pa Jana kam odpelje. Predvsem popoldne, dopoldne nimam glih možnosti. Pa čez vikend. Se dostikrat zgodi, da gresta mož pa Jan kam na sprehod ali pa na obisk h kakšnemu kolegu od moža, jaz imam pa takrat malo šanse, da se malo sprostim« (Intervju Sabina 2011).*

*»No, sej to itak veš, da nikjer ne delam zdaj. In dopoldne so otroci v šoli, no, Jure v vrtcu. Mož je pa po navadi na šihitu. Jaz imam pa takrat čas. Recimo za vrtnarjenje. Pa za kakšno pijačo. Recimo, preden grem po otroke v vrtec pa šolo, se zmenim še za pijačo. Ali pa, ko peljem starejša dva k verouku v mesto in potem, ko jih čakam, da imata konec, grem malo po trgovinah pa tako« (Intervju Tina 2011).*

*»Recimo, meni se zdi sobote in nedelje celi dnevi prosti čas. Čeprav recimo tudi kaj pospravim pa tako. Samo sem doma z družino in se mi zdi, da to ni delo. Drugače pa hodim enkrat na teden na jogo« (Intervju Mojca 2011).*

## 5.7 RAZMERJE MED PROSTIM ČASO MATERE IN OČETA

Kay in Jackson (v Miller in Brown 2005, 415–416) pravita, da pri omejeni količini prostega časa ženske bolj drastično zmanjšajo količino le-tega kot moški. Moški z majhnimi otroki pogosto dajejo prednost osebnemu prostemu času pred družinskimi obveznostmi, pri ženskah pa je ravno obratno. Prav tako moški pri omejenem času običajno zmanjšajo količino časa, porabljenega za gospodinjska opravila in si s tem zagotovijo možnost za prosti čas. Za njih večino nedelovnega časa predstavlja prosti čas, medtem ko mladim materam večino nedelovnega časa predstavljata skrb za otroke in gospodinjstvo. Matere tudi pogosteje prevzamejo skrb za nego in hranjenje otroka, medtem ko očetove obveznosti zavzemajo predvsem igro z otroki.

Kar štiri intervjuvanke so navedle, da se je količina njihovega prostega časa z rojstvom otroka občutno zmanjšala.

*»Tokrat sem imela čisto drugačen način življenja. Živela sem pri starših, pa hodila v šolo oziroma potem v službo. Itak, da sem imela več časa, saj sem bila še otrok. Nisem recimo rabila skrbet za gospodinjstvo pa to« (Intervju Tina 2011).*

*»To pa sigurno. Tokrat sem dopoldne delala, popoldne pa pač gospodinjstvo. Ostalo sem imela pa čas. Zdaj mi tudi gospodinjstvo veliko več časa vzame, ker je veliko več za prati pa likati. Zdaj je pa tako, kot da bi bila dopoldne vseeno na šihitu, samo ta šihit traja do večera pa še ponoči. Zraven je treba pa še vse po hiši narest in potem res ne ostane veliko časa« (Intervju Sabina 2011).*

*»Hmmm, ja, recimo ... Sicer sem bila vsak dan v službi, samo sem pa popoldne lahko počela, kar sem hotela« (Intervju Maja 2011).*

*»Ja, sigurno. Zdaj recimo grem iz šihita po otroke v vrtec in potem domov, prej sem pa lahko šla še kam okoli pa tako. /.../ Tud popoldnevi so bili po navadi prosti oziroma sem si jih sama zapolnila z nečim, zdaj mi jih pa kar otroci zapolnijo. Tako, da ja, sem ga imela več, samo tudi zdaj ga imam kar nekaj. Samo malo bolj se je treba organizirat« (Intervju Katja 2011).*

Kar se tiče razmerja med količino njihovega prostega časa in količino prostega časa partnerja, so intervjuvane matere izrazile različna razmerja, vse pa so se strinjale, da jim je pomembno predvsem to, da največ prostega časa namenijo družini.

Maja, ki trenutno še koristi dopust za nego otroka, meni, da ima njen partner manj prostega časa kot ona, hkrati pa pričakuje, da se bo količina njenega prostega časa zmanjšala, ko se bo vrnila na delo: *»Se mi zdi, da ful manj kot jaz. On dela vsak dan. Saj gre včasih po službi na kakšno pijačo s kolegom, samo večinoma pride pa prec domov in je pol s tamalo. /.../ Se mi zdi, da imam zdaj, ko sem na porodniški, kar dosti časa. Me je pa že strah, kako bo, ko bom šla nazaj delat«* (Intervju Maja 2011).

Katja in Mojca pravita, da imata partnerja približno isto količino prostega časa kot one z občasnimi odstopanji v korist enega ali drugega.

*»Hmm, se mi zdi, da kar nekje isto. Mogoče so obdobja, ko ga ima malo več kot jaz, pa potem spet obdobja, ko ga ima manj, samo ne bi pa mogla reči, da ga ima več ali pa manj. Mogoče ga ima malo več med tednom kot jaz, samo je pa potem med vikendi toliko več z otroki, pa se vse pogliha«* (Intervju Katja 2011).

*»Hmm, se mi zdi, da kar nekje isto. Za vikende tako kot jaz, pa on ima ob četrkih zvečer dve uri nogometa. Drugače pa tudi vikende, ko smo večinoma skupaj«* (Intervju Mojca 2011).

Sabina in Tina pa menita, da imata njuna partnerja v povprečju več prostega časa kot oni, kar pa opravičujeta z dejstvom, da sta oba partnerja polno zaposlena, medtem ko oni trenutno ne opravljata plačanega dela (Tina zaradi brezposelnosti, Sabina zaradi dopusta za nego otroka).

*»Se mi zdi, da kar precej več. Res, da dela, sam potem, ko pride domov, pa nima več dosti za naredit. Saj popoldne se on veliko ukvarja z Janom, samo, če ga vzame, pa gresta na sprehod, to ni glih delo. Pa on ima recimo kar veliko kolegov, s katerimi se dobiva. Samo k sreči vsaj zdaj vedno, ko gre na pijačo s katerim ali pa na obisk, še Jana s sabo vzame«* (Intervju Sabina 2011).

*»Se mi zdi, da več. Jaz se recimo veliko več ukvarjam z otroki kot on. On se z njimi bolj igra pa zajebava, jaz moram pa skrbet, da imajo domače naloge narejene, pa jih vozim okoli pa to. Sam sej to razumem, on dela, jaz sem pa doma. Pa on si recimo večkrat vzame čas za kolege, pa hodijo na fuzbal. Več časa preživi izven družine, kot jaz. Jaz grem po navadi samo na kakšno pijačo ali pa po trgovinah, pa še to takrat, ko otroke čakam. (Intervju Tina 2011).*

## 5.8 KAKO MATERE DOŽIVLJAJO SVOJ PROSTI ČAS

Kot sem že omenila, se od žensk, ki imajo majhne otroke, pogosto pričakuje, da svoje želje in potrebe postavijo na stranski tir in ves svoj čas posvetijo zadovoljstvu otroka, kar negativno vpliva na njihov prosti čas. Te matere pogosto težko usklajujejo željo po biti dobra mati in željo po prostem času. Mnoge občutijo krivdo, kadar dajo prednost lastnemu prostemu času pred drugimi obveznostmi, nekatere celo menijo, da so kot matere začasno neupravičene do prostega časa. Vseeno se čedalje več žensk zaveda tako psihičnih kot fizičnih koristi, ki jim jih prinaša prosti čas. Miller in Brown (2005, 413–414) pravita, da se ženske počasi zavedajo koristi, ki jim jih prinaša prosti čas. Predvsem ta zvišuje osebno zadovoljstvo in zaradi tega se ženske počutijo sposobnejše za vlogo matere in partnerke. Tako od prostega časa nima koristi le mati sama, ampak celotna družina. Pogosto tudi težijo k temu, da v svoje pristočasne aktivnosti vključijo partnerja in otroke ter svoj prosti čas spremenijo v družinski prosti čas.

Ko sem svoje intervjuvanke povprašala po občutkih, ki jih doživljajo, ko si vzamejo prosti čas, so bile vse mnenja, da so ti občutki predvsem pozitivni in da prosti čas pozitivno vpliva na njihovo počutje. V tem času odmislijo obveznosti, ki jih še čakajo, in pridobijo energijo za naprej.

*»Ja, počutim se fajn. Mislim, paše mi malo odklopa. Da grem na pijačko pa malo obrekuje. Tako sproščujoče je. Pozabim na to, kaj vse me doma čaka. Pa da pridem na tekoče, kaj se z drugimi dogaja. Se mi tudi zdi, da imam potem več energije za ostale stvari« (Intervju Maja 2011).*

*»Ja, ful fajn. Se malo sprostim pa dam možgane na off recimo. Sploh, ko ustvarjam. Če smo z družino skupaj, je pa tud fajn videti kako otroka uživata, pa kako mož uživa z njima. Tako, da tudi jaz uživam takrat, pa si mislim, da se nimam kaj pritoževat. Tudi, ko si z možem vzameva čas zase, se fajn počutim, ko vidim, da se še znava skupaj sprostit, čeprav imava otroke, ki nama poberejo veliko časa. S frendicami je pa tako ... Mislim, da vsaka ženska rabi včasih eno dozo babjega čveka. Malo opravljaš, malo pojamaš, malo se pohvališ. Se fajn počutim, ko se dobimo, oziroma tudi potem, ko gremo narazen, imam kar več energije« (Intervju Katja 2011).*

*»Ja, dobro. Paše si malo oddahnit od vsega« (Intervju Sabina 2011).*



*»Počutim se super. Ne vem, vse dam na off. Recimo, da vem, da imam doma ful dela, samo, če sem na pijači s prijateljico, pozabim na to. Ali pa, če grem v šoping, takrat še bolj. Saj delo me bo počakalo, pa če razmišljam o njem ali pa ne. Tako se pa vsaj malo sprostim in dobim energijo za naprej« (Intervju Tina 2011).*

Kljub pozitivnim občutkom, ki jih doživljajo med prostim časom, pa priznavajo, da tudi med prostim časom ne morejo popolnoma odmisлити vseh obveznosti, ki jih še čakajo. Pogosto med prostočasnimi aktivnostmi razmišljajo o tem, kaj jih še čaka in se počutijo časovno omejene.

*»Odmislim, samo ne čisto. Recimo, če greva z uno kolegico na sprehod, imam v mislih do kdaj moram biti nazaj, da bom lahko še kosilo skuhala ali pa kaj drugega naredila« (Intervju Maja 2011).*

*»Odkvisno kaj delam. Recimo, ko vrtnarim, zraven razmišljam še o drugih stvareh. Ne vem ... Kaj bom naredila za kosilo, kaj moram v trgovini kupit, kdo bo otroke kam peljal, pa take stvari« (Intervju Tina 2011).*

Zgornji izjavi torej samo potrjujeta, da ženske na prvo mesto postavljajo dom in družino in da tudi v prostem času ostajajo predvsem matere, ki jim je najpomembnejša dobrobit ostalih članov družine.

## 5.9 PROSTI ČAS IN OBČUTEK KRIVDE

Matere z veliko prostega časa pogosto menijo, da so do tega upravičene, ker jim omogoča, da so boljše matere. Svoj prosti čas pogosto opravičujejo z razlogom, da prinaša koristi za celo družino in ne samo za njih. Kljub vsemu pa se pogosto zgodi, da se počutijo krivo ob preživljanju prostega časa. Ta krivda običajno temelji predvsem na občutku, da v svojem prostem času zanemarjajo otroke in da bi ta čas morale nameniti njim in ne samim sebi.

Ko sem intervjuvanke povprašala, ali kdaj občutijo krivdo, ker si vzamejo osebni prosti čas, so bili odgovori precej enotni. Tina, Katja in Mojca pravijo, da slabe vesti ne občutijo. Menijo, da so upravičene do prostega časa in jim preživljanje le-tega ne vzbuja občutka krivde.

*»Slabo vest, ker sem si vzela čas zase? Ne. Hehe, slabo vest imam samo, če grem v šoping, pa preveč zapravim, pol imam malo slabe vesti. Samo, da bi jo pa imela zato, ker sem dala otroke pa moža malo na off, pa sploh ne. Sej bodo še zmeraj doma, ko se vrnem« (Intervju Tina 2011).*

*»Ne in mi tud na misel ne pride, da bi jo. Saj jo nimam zaradi česa. To je pa ja moja pravica, da si ga vzamem. Ne vem, recimo, če bi vedela, da sta otroka ta čas zanemarjena ali pa kaj, potem ne rečem. Sam tako pa vem, da se jima ta čas čisto dobro godi« (Intervju Katja 2011).*

*»Jaz ne vem, zakaj bi jo. Nekje si moram tudi jaz napolnit baterije. In na jogi si sigurno jih. Imam precej stresno službo in rabim neko sprostitiv, ki je samo moja. Sploh pa z Lukatom preživim ogromno časa med vikendom. In se mi zdi, da kvalitetnega časa, ki tudi njemu koristi« (Intervju Mojca 2011).*

Na drugi strani Sabina sicer nima slabe vesti zaradi preživljanja prostega časa, a le zato, ker že prej poskrbi za vse obveznosti. Če vse obveznosti ne bi bile opravljene, si prostega časa ne bi privoščila, ker po njenem mnenju ne bi bila upravičena do le tega.

*»Niti ne. Bi jo, če bi se recimo usedla pred TV, pa bi vedela, da moram še en stroj zlikat ali pa kaj takega. Samo to itak nikoli ne naredim, ker vedno vse prej postorim, kar je treba. Tako da tako ali tako nimam takrat kaj bolj nujnega za narest in se lahko malo sprostim« (Intervju Sabina 2011).*

Njen odgovor se torej razlikuje od ostalih treh, iz katerih lahko razberemo, da si Tina, Katja in Mojca privoščijo prosti čas tudi, če nimajo opravljenih vseh obveznosti.

Edina, ki je na vprašanje ali kdaj občuti slabo vest, ker si vzame prosti čas, odgovorila pritrdilno, je bila Maja. Ona priznava, da občasno občuti slabo vest, ko si vzame prosti čas, čeprav za to nima nobenega posebnega razloga. Maja je tudi edina od intervjuvank, ki meni, da ima v povprečju več prostega časa kot partner. Občutek krivde torej izhaja predvsem iz osebnega prepričanja, da ima več prostega časa kot partner. S krivdo se spopada tako, da občasno osebni prosti časa podredi družinskemu prostemu času.

*»Ne vem, recimo, ko mi fant pravi: »Eh ti kar pojdi, bom že jaz doma,«, pa si mislim, da saj on je tudi cel dan bil v službi, mogoče bi tudi njemu pasalo iti na en pir. Ne vem, se*

*mi zdi, da imam več časa kot on. Tako da potem včasih raje doma ostanem, pa smo vsi skupaj. Mah ne vem» (Intervju Maja 2011).*

#### *5.10 OBJEKTIVNE MOŽNOSTI ZA PREŽIVLJANJE PROSTEGA ČASA*

Poleg vseh zgoraj omenjenih vidikov prostega časa so me zanimale tudi objektivne možnosti za preživljanje prostega časa. Predvsem so me zanimale možnosti dostopa do različnih dvoran in centrov, ki ponujajo različne prostočasne aktivnosti, pa tudi kako je s finančno dostopnostjo do teh oblik prostega časa. Predvsem športne aktivnosti pogosto zahtevajo primerno opremo, pripomočke in treninge, ki so lahko precejšen finančni zalogaj, prav tako stanejo tudi večerje v restavracijah, obiski kina, gledališča in koncertov ter družinske počitnice.

Vse intervjuvanke so navedle, da imajo možnost dostopa do različnih dvoran in centrov in da je izbira za zainteresirane precejšnja. Same se v različni meri poslužujejo te ponudbe.

*»Tu pri nas na vasi glih ni nekih klubov pa tega, če si to mislila. Samo je itak mesto toliko blizu, da to ne bi bil problem, če bi hotela. Saj sem vsak dan v mestu, ko grem po otroke. V mestu je pa tega dosti, imaš kino, pa lokale pa dvorane. Pa razna društva in to. Se mi zdi, da je kar izbire za tiste, ki to hočejo. Samo jaz nisem za to. Ne vem, grem rajši na sprehod ali pa na vrt delat, pa se isto razmigam, kot če bi šla na aerobiko ali pa v fitnes« (Intervju Tina 2011).*

*»Ful je možnosti. Ko sem recimo gledala za aerobiko, sem bila kar malo presenečena, koliko je teh centrov in fitnessov in podobno. V bistvu nisem vedela, da je tako velika izbira. In razne prireditve so, pa koncerti, kino recimo. Samo to je vse bolj zvečer. Včasih sem veliko hodila, zdaj pa ne več« (Intervju Maja 2011).*

*»Infrastruktura mislim, da je kr dobra. OK, nismo glih v Ljubljani, samo smo vseeno kar dosti veliko mesto. Imaš kino, lokale, športne centre pa to. Kar se kulture tiče, je sicer manjša ponudba, samo se tudi najde. Sicer greva pa tudi v Ljubljano na kakšen koncert, ker je večja ponudba, saj ni tako daleč« (Intervju Katja 2011).*

*»Se mi zdi, da kar dobre oziroma zelo dobre. Živimo na obrobju Ljubljane, tako da možnosti je ogromno, tako za športne kot kulturne dejavnosti« (Intervju Mojca 2011).*

*»Joj, ne bi niti dobro vedela, ker se s tem ne ukvarjam. So dvorane pa razni klubi, to vem. /.../ Je pa mesto kar veliko, tako da imaš kar dosti teh stvari. Od kina pa do lokalov in športnih centrov. Samo kaj več pa res ne bi vedla« (Intervju Sabina 2011).*

Kar se finančne dostopnosti tiče, so bile mnenja, da si te aktivnosti lahko privoščijo in da finance ne predstavljajo razloga za neukvarjanje. Res je, da te aktivnosti precej stanejo, vendar se vse intervjuvanke za te aktivnosti odločijo vsaj občasno, najpogosteje so to izleti ali družinske počitnice.

*»Tudi finančno si lahko privoščimo. Recimo počitnice vsaj dvakrat na leto, potovanja, izleti. Tudi vsi imamo kolesa pa rolerje« (Intervju Mojca 2011).*

*»Finančno pa tudi ni problem. Saj je res, da vse stane, samo glede na to, da je to recimo enkrat na mesec, da greva v kino ali pa kam, tudi ni tak denar. V bistvu dam še največ denarja za barve pa papir za risat« (Intervju Katja 2011).*

*»Finančno si pa lahko privoščimo. Ne glih zdej vse, samo nekaj pa že. Recimo, dopust je obvezen« (Intervju Maja 2011).*

*»Brezveze se mi zdi za to denar dajat, če ga lahko za kaj bolj koristnega porabim. Pa tudi časa nimam. Saj, če bi hotela, bi lahko dala. Recimo za dopust mi ni problem dati denar. Ampak za aerobiko mi je pa brezveze« (Intervju Tina 2011).*

*»Sam koliko pa kaj stane, pa nimam pojma. Verjetno ni glih poceni, samo če bi hotela, bi si že lahko privoščila« (Intervju Sabina 2011).*

## 6 SKLEP

Ob pisanju diplomske naloge me je precej presenetilo malo dostopne literature na temo prostega časa mladih mater, predvsem malo literature v slovenskem jeziku. Obstaja ogromno študij, ki se ukvarjajo s področjem materinstva in še več študij na temo prostega časa, področje, kjer se ti tematiki srečata, pa obstaja dokaj neraziskano.

Čeprav mi majhno število opravljenih intervjujev ne predstavlja dovolj velikega vzorca za posploševanje, pa sem na podlagi prebrane literature in analize intervjujev vseeno prišla do nekaterih zaključkov. Tako si upam trditi, da mlade matere pojem prostega časa dojemajo v skladu z družbeno sprejetimi definicijami prostega časa. Potemtakem dejstvo, da so matere in ženske, nima vpliva na njihovo razumevanje prostega časa.

Kar se tiče razporeditve prostega časa med različne družbene subjekte, mlade matere večino svojega prostega časa namenijo družini, predvsem otrokom. Družinski prosti čas jim predstavlja pomembno obliko preživljanja prostega časa predvsem zaradi vezi, ki se pri tem tvorijo med družinskimi člani, in zaradi vrednot, ki jih otroci pridobijo skozi pristočasne dejavnosti. Na račun družinskega prostega časa so mlade matere pripravljene žrtvovati ostale oblike preživljanja prostega časa, pomembno pa jim je, da pri teh aktivnostih sodeluje tudi partner.

Poleg družinskega prostega časa je mladim materam pomembno tudi preživljanje prostega časa v paru in se trudijo, da del svojega prostega časa namenijo partnerskim aktivnostim. Z rojstvom otroka se količina partnerskega prostega časa sicer občutno zmanjša, kar pa ne pomeni, da ta ni pomemben.

Z rojstvom otroka se za ženske najbolj spremeni količina osebnega prostega časa. Ta se zelo zmanjša, predvsem na račun družinskega prostega časa, vendar pa to ne pomeni, da je osebni prosti čas manj cenjen. Prej bi lahko rekla, da postane osebni prosti čas količinsko najbolj omejena, a tudi zelo cenjena oblika preživljanja prostega časa. Z rojstvom otroka se najbolj omeji predvsem prosti čas, ki so ga mlade matere preživljale izven doma (npr. šport in druženje s prijatelji), medtem ko so aktivnosti, s katerimi so se mlade matere ukvarjale znotraj doma, doživele manj sprememb, saj so jih lažje usklajevale z vsakdanjimi obveznostmi in družinskim prostim časom.

Kar se tiče usklajevanja družinskih in gospodinjskih obveznosti s prostočasnimi aktivnostmi, sem prišla do ugotovitve, da se mlade matere pogosto odpovejo svojim prostočasnimi aktivnostim na račun drugih obveznosti, predvsem na račun obveznosti, povezanih s skrbjo in nego za otroka. Te obveznosti so za njih neodložljive, medtem ko si občasno vseeno privoščijo prosti čas na račun gospodinjskih obveznosti. Pri usklajevanju prostočasnih in drugih obveznosti je še kako pomembna tudi podpora in pomoč partnerja. Mlade matere, ki uživajo visoko podporo partnerja, tako lažje usklajujejo vse svoje obveznosti s prostočasnimi aktivnostmi in se med temi aktivnostmi tudi lažje popolnoma sprostijo. Podpora partnerja se običajno kaže predvsem v pomoči pri gospodinjskih opravilih in varstvu otrok v njihovem prostem času, partnerji jih pogosto tudi spodbujajo k individualnim prostočasnimi aktivnostim, kot so druženje s prijatelji ali ukvarjanje s hobiji. Poleg partnerjev so tudi bližnji sorodniki (predvsem matere) in prijatelji tisti, ki mlade matere spodbujajo k prostočasnimi aktivnostim in so jim v tem času tudi pripravljeni ponuditi pomoč, predvsem kar se tiče varstva otrok.

Kljub vsej podpori z različnih strani, pa je vseeno dejstvo, da se količina prostega časa tako matere kot očeta z rojstvom otroka občutno zmanjša in da je potrebno dodatno prilagajanje in usklajevanje za aktivnosti, ki so se jim pred rojstvom otroka zdele samoumevne. Prosti čas je vse manj spontana in vse bolj skrbno načrtovana dejavnost. Kljub temu, da je prosti čas potrebno načrtovati, pa ga mlade matere doživljajo kot sprostitev in menijo, da pozitivno vpliva na njihovo počutje. Zavedajo se tako psihičnih kot fizičnih koristi, ki jih prinaša, in menijo, da jim prostočasne aktivnosti dajejo energijo za vsakodnevne obveznosti. V prostem času tako ne občutijo slabe vesti, ker se v tem času ne posvečajo otrokom, saj menijo, da so do njega upravičene. Za otroke je v tem času dobro poskrbljeno in zato je občutek krivde nepotreben.

Pomembno se mi zdi, da se mlade matere zavedajo svoje upravičenosti do prostega časa in da so se pripravljene za to pravico tudi boriti. V družbi, v kateri več kot osem urni delavnik postaja bolj pravilo kot izjema, je namreč izredno pomembno, da si posameznik vzame čas za dejavnosti, ki mu prinašajo osebno zadovoljstvo. In čeprav je materinstvo in obveznosti, s katerimi se vsakodnevno srečujejo mlade matere, pogosto potisnjeno v zasebno sfero, bi bilo potrebno, da ti problemi postanejo družbeno bolj prepoznavni. Materinstvo samo po sebi predstavlja eno največjih sprememb, ki jih ženska doživi v svojem življenju, nezmožnost ukvarjanja s sproščujočimi dejavnosti pa

lahko posledično vodi v splošno nezadovoljstvo ali celo depresijo. Že ob prebiranju literature sem opazila pomanjkanje študij s to specifično tematiko, predvsem v slovenski literaturi. Spremembe na bolje na tem področju bodo mogoče šele, ko se bo o problemu prostočasnih dejavnosti mladih mater govorilo in pisalo v širšem znanstvenem krogu. Za to, da do sprememb pride, je namreč najprej potrebno zavedanje, da problem sploh obstaja. Do takrat pa bo usklajevanje materinstva in prostočasnih dejavnosti ostalo predvsem skrb mlade matere in njenega osebnega podpornega sistema. Upam, da je tudi moja diplomska naloga pripomogla k zavedanju, da je prosti čas mladih mater področje, ki si zasluži večjo prepoznavnost v širši družbeni sferi.

## 7 LITERATURA

24.ur.com. 2010. *VIDEO: 'Ne želim biti žaljiv, toda...'*. Dostopno prek: <http://24ur.com/novice/slovenija/ne-zelim-biti-zaljiv-toda.html> (31. maj 2010).

Aliaga, Christel. 2006. Population and Social Condition. *Statistics in Focus*. Luxembourg: Eurostat Publications.

Baraitser, Lisa in Imogen Tyler. 2010. Talking of mothers. *Soundings* (44): 117–127.

Bialeschki, M. Deborah. 1994. Re-entering leisure: Transition within the role of motherhood. *Journal of Leisure Research* 26 (1): 57–74.

Božović, Ratko. 1979. *Iskušnja slobodnog vremena*. Beograd: Mladost.

Chodorow, Nancy. 1978. *The reproduction of mothering: Psychoanalysis and the sociology of gender*. Berkely, Los Angeles, London: University of California.

Currie, Janet. 2004. Motherhood, stress and the exercise experience: freedom or constraint? *Leisure Studies* 23 (3): 225–242.

Černigoj Sadar, Nevenka. 1976. *Socialne razlike v strukturi prostega časa II*. Ljubljana: RSS.

--- 1984. Socialni in psihološki faktorji sprememb v načinu preživljanja prostega časa. *Družboslovne razprave* (1): 126–132.

--- 1986. Možnosti v izvenrednem času. *Družboslovne razprave* 3 (4): 85–99.

--- 1991. *Moški in ženske v prostem času: socialne in psihološke dimenzije načinov preživljanja prostega časa*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.

--- 1996. »Prosti čas«. V *Kakovost življenja v Sloveniji*, ur. Ivan Svetlik, 197–212. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

--- 1998. Od časa, ki ostaja, do blagostanja. *Družboslovne razprave* 14 (27/28): 86–97.

Davidson, Penny. 1996. The holiday and work experiences of women with young children. *Leisure Studies* 15 (2): 89–103.



Haralambos, Michael in Martin Holborn. 2001. *Sociologija: teme in pogledi*. Ljubljana: DZS.

Henderson, Karla A. 1990. The meaning of leisure for women: An Integrative Review of the Research. *Journal of leisure research* 22 (3): 228–243.

--- 1994. Broadening an understanding of women, gender, and leisure. *Journal of Leisure Research* 26 (1): 1–7.

--- 1996. One size doesn't fit all: The meanings of women's leisure. *Journal of Leisure Research* 28 (3): 139–154.

--- in Benjamin Hickerson. 2007. Women and Leisure: Premises and Performances Uncovered in an Integrative Review. *Journal of Leisure Research* 39 (4): 591–610.

Henderson, Karla A., Sonja Hodges in Beth D. Kivel. 2002. Context and Dialogue in Research on Women and Leisure. *Journal of Leisure Research* 34 (3): 253–271.

Herridge, Kristi L., Susan M. Shaw in Roger C. Mannell. 2003. An Exploration of Women's Leisure within Heterosexual Romantic Relationships. *Journal of Leisure Research* 35 (3): 274–291.

Humer, Živa. 2009. *Etika skrbi, spol in družina : procesi relokacije skrbi med zasebno in javno sfero: doktorska disertacija*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Intervju Katja. 2011. Intervju z avtorico. Novo mesto, 4. september.

Intervju Maja. 2011. Intervju z avtorico. Novo mesto, 4. september.

Intervju Mojca. 2011. Intervju z avtorico. Ljubljana, 3. september.

Intervju Sabina. 2011. Intervju z avtorico. Novo mesto, 10. september.

Intervju Tina. 2011. Intervju z avtorico. Novo mesto, 11. september.

Javornik, J., ur. 2006. *Socialni razgledi*. Ljubljana: UMAR.

Jogan, Maca. 1990. *Družbena konstrukcija hierarhije med spoloma*. Ljubljana: Fakulteta za sociologijo, politične vede in novinarstvo.

Jogan, Maca. 2001. *Seksizem v vsakdanjem življenju*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Kanjuro Mrčela, Aleksandra in Nevenka Černigoj Sadar. 2004. *Starši med delom in družino*. Zaključno poročilo. Dostopno prek: <http://www.uem.gov.si> (23. december 2011).

Kitzinger, Sheila. 1994. *Me, matere*. Ljubljana: Ganeš.

Lee, Ellie. 2006. Medicalizing Motherhood. *Society* 43 (6): 47–50.

--- 2008. Living with risk in the age of 'intensive motherhood': Maternal identity and infant feeding. *Health, Risk & Society* 10 (5): 467–477.

Mamabolo, Itumeleng, Malose Langa in Peace Kiguwa. 2009. To be or not to be a mother: exploring the notion of motherhood among university students. *South African Journal of Psychology* 39 (4): 480–488.

Medina, Sondra in Sandy Magnuson. 2009. Motherhood in the 21st Century: Implications for Counselors. *Journal of Counseling & Development* 87 (1): 90–97.

Miller, Yvette D. in Wendy J. Brown. 2005. Determinants of Active Leisure for Women with Young Children - an "Ethic of Care" Prevails. *Leisure Sciences* 27 (5): 405–420.

Oakley, Ann. 2000. *Gospodinja*. Ljubljana: Založba /\*cf.

Poduval, Jayita in Murali Poduval. 2009. Working Mothers: How Much Working, How Much Mothers, and Where Is the Womanhood?. *Mens Sana Monographs* 7 63–79.

Raisborough, Jayne. 2006. Getting onboard: women, access and serious leisure. *Sociological Review* 54 (2): 242–262.

Reeves, Joy Bennett in Thomas W. Segady. 1995. What has the feminist movement wrought? A look at mature women's leisure. *Sociological Spectrum* 15 (4): 473–490.

Rener, Tanja, Živa Humer, Tjaša Žakelj, Andreja Vezovnik in Alenka Švab. 2008. *Novo očetovstvo v Sloveniji*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Repinc, Barbara. 2001. Neplodnost kot tržno blago. *Delta: revija za ženske študije in feministično teorijo* 7 (1/2): 57–88.

Shaw, Susan M. 1994. Gender, leisure, and constraint: Towards a framework for the analysis of women's leisure. *Journal of Leisure Research* 26 (1): 8–22.

--- in Don Dawson. 2001. Purposive Leisure: Examining Parental Discourses on Family Activities. *Leisure Sciences* 23 (4): 217–231.

Šadl, Zdenka. 2004. Najete gospodinje in nadomestne matere: naraščanje plačanega gospodinjskega dela in reprodukcija družbene neenakosti. *Teorija in praksa* 41 (5/6): 979–991.

Šket, Lidija. 2002. Družina in prosti čas. *Vzgoja: revija za učitelje, vzgojitelje in starše* 4 (14): 38–40.

Švab, Alenka. 2001. *Družina: od modernosti k postmodernosti*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.

Woodward, Kathryn, ur. 1999. *Identity and Difference*. London, Thousand Oaks, New Delhi: Sage, Milton Keynes. The Open University.

## **PRILOGA A: INTERVJU KATJA**

Ime: Katja

Starost: 31

Status: poročena

Otroci: Simon, 18 mesecev, Saša, 4 leta

Izobrazba: univerzitetna

Zaposlitev: svetovalka

**Živjo. Bova kar začeli... Najprej me zanima kakšna je tvoja definicija prostega časa?**

Živjo tudi tebi. Hmm, moja definicija bi bila, da je prosti čas tisti čas, ki ga namenimo aktivnostim, ki niso povezane z delom ali gospodinjstvom. Recimo razni hobiji, potovanja ali pa druženje. Lahko tudi samo gledanje v luft, če komu tako paše.

**Kaj pa čas z družino?**

Ja, seveda, seveda. Samo ne ves čas z družino. Takrat, ko počneš stvari, ki sem jih recimo gor naštel. Saj prosti čas ne preživljaš sam in itak, da ga lahko z družino. Ponavadi je še največkrat tako.

**Kako pa ti običajno preživiš prosti čas?**

Uh, bi rekla, da kar pestro. Rišem ali pa ustvarjam kakšen nakit, potem rada tudi berem pa brskam po internetu, televizije ne gledam glih, razen če je kakšen dober film ali pa risanke z otrokoma. Potem, če je možno, grem na kakšen pohod ali pa vsaj sprehod, dostikrat grem tečt. To sem začela, ko sem mogla izgubiti poporodne kilograme, zdaj se me je pa kar prijelo. Pa dobim se s frendicam, pa gremo na pijačo ali pa večerjo pa kdaj v kakšen šoping. Ma dost je tega, ziher sem še kaj pozabila.

**Kaj pa v okviru družine?**

No, vidiš, da sem pozabila, hehe. Če je vreme, gremo kam na pohod. Sicer je Simona še treba nositi, pa tudi Saša še ne more dolgo hoditi, sam jih navajamo. Pa gremo na takšne krajše ture. Ko bosta malo zrastle, bomo šli pa še na daljše. S kolesom gremo tudi kam dlje, ker se peljeta še v teh otroških sedežih. Sej Saša se zna tudi že sama voziti, sam tako, da jaz zraven hodim pa jo merkam. Pa na izlete hodimo in na obiske k babicama in dedku. Poleti gremo na morje, pa tako. Se mamu kar fajn, bi rekla. Meni to ful pomeni, da tud mož hoče, da smo veliko skupaj. Mislim, da je to dobro za otroka. Da se že od malega naučita, da je pomembno, da družina skupaj preživlja prosti čas. Upam, da bosta tudi, ko bosta starejša, tam v puberteti recimo, še hotela z nama okoli hoditi. Če jih že od malega na to navajaš je večja verjetnost, da bosta. Aja, zelo rada tudi meni pomagata, ko delam nakit iz fimo mase. Pa jima dam potem malo ostankov, pa packata zraven. Tako da, recimo, da skupaj ustvarjamo.

### **Kako si pa preživljala čas preden si imela otroke?**

Se mi zdi, da precej podobno. Ustvarjala sem tudi že prej, pa v hribe tudi hodim že od malega. Potem dostikrat sva šla z možem na kakšen izlet, zdaj gremo pa vsi skupaj. S frendicami smo se dobivale tako kot sedaj, samo, da sedaj malo manj pogosto, ker mamu skoraj vse že otroke, pa je potem treba uskladiti varstvo pa to. Pa z možem sva hodila na plesni tečaj, samo to sva nehala, ker se je tečaj končal ne, zaradi otrok. Še prej, preden sem moža spoznala, sem pa hodila še v fitnes pa na step aerobiko. Samo to je res že dolgo nazaj. Drugače pa branje, brala sem zelo veliko, sej zdaj tudi še, samo ni več toliko časa. Včasih sem vsak teden eno vrečo knjig iz knjižnice prinesla. Zdaj pa bolj ob večerih, pa ko imam dopust.

### **Kdaj si pa vzameš čas za vse te dejavnosti?**

Kakor je, odvisno od drugih obveznosti. S frendicami se dobimo kadar se uspemo uskladiti, se pa trudimo, da vsaj enkrat na mesec. Na izlete pa to hodimo ob vikendih, pa med dopustom, drugače ni časa. Za fimo ali pa risanje pa kakor je. Včasih, če mož pa otroka kam grejo, pa si takrat čas vzamem, včasih pa tudi, ko sta onadva doma, pa se kaj igrata. Sam slej ko prej potem zraven prideta, pa še onadva začneta pacat. Ali pa ob večerih, ko gresta že spat, pa recimo takrat kaj ustvarim ali pa berem ali pa si kakšen film pogledava. Ali se pa sam pogovarjava, tudi to paše.

### **Si imela preden si imela otroke več prostega časa?**

Ja, sigurno. Zdaj recimo grem iz šihta po otroke v vrtec in potem domov, prej sem pa lahko šla še kam okoli pa tako. Sej grem tudi zdaj lahko, samo ne vedno, se moram z možem uskladit, da nima on kakšnih obveznosti, pa da gre on po otroke. Tud popoldnevi so bili ponavadi prosti oziroma sem si jih sama zapolnila z nečim, zdej mi jih pa kar otroci zapolnejo. Tako, da ja, sem ga imela več, samo tudi zdaj ga imam kar nekaj. Samo malo bolj se je treba organizirat.

### **Koliko prostega časa ima pa tvoj mož v primerjavi s tabo?**

Hmm, se mi zdi, da kar nekje isto. Mogoče so obdobja, ko ga ima malo več kot jaz pa potem spet obdobja, ko ga ima manj, samo ne bi pa mogla reči, da ga ima več ali pa manj. Mogoče ga ima malo več med tednom kot jaz, samo je pa potem med vikendi toliko več z otroki, pa se vse pogliha.

### **Pa preživita kej prostega časa tud skupaj?**

Ja, ga. Itak smo ob vikendih vsi skupaj, samo če to izvzamem, si pa tud samo midva kdaj kaj privoščiva.

### **Kaj pa?**

Greva na kakšen zmenek ali pa kaj takega. V kino recimo, pa na kakšno večerjo. Bi šla rada kam plesat, da malo pokaževa, kaj sva se na tečaju naučila, sam kaj, ko ni nobenih takih klubov, kjer bi lahko tako plesal. Na poroke pa kakšne abrahame pa tudi ne greva vsak mesec, da bi tam plesala. Hm, kaj še? No, kakšen film si med tednom zvečer pogledava, ko gresta otroka spat. Ali se pa samo malo crklava, pa mava rada, hehehe, če veš kaj mislim. Tud to mora biti, hehehe.

### **Kdo pa takrat pazi na otroke?**

Ob večerih midva, saj itak spijo. Drugače pa njegova mama pride malo popaziti. Živi dost blizu, tako da je bolj priročno, če kar ona k nam pride. Ker, če greva midva recimo v kino, pa prideva ob enajstih domov, je bolj enostavno, da mož njo domov zapelje, kot pa, da bi mogla otroka buditi pa jih domov voziti. Saj moji starši bi tudi pazili samo živijo malo dlje. Gre Saša kdaj na počitnice k njim, za kakšen dan, pa tam prespi. Simona pa še nisem dala, ker ne vem, če bi spal. Bomo letos poletni probali.

### **Kako pa z možem usklajujeta prosti čas?**

Preden se kateri kaj zmeni, se pač pozanimava, da nima drugi takrat nič planirano in lahko pazi na otroke. Saj ponavadi se kar uskladiava. Če se pa že zgodi, da imava oba kaj, pa njegova mama vskoči. Ji tud ni problema, ker je v pokoju že. Pa tudi otroka jo mata rada, ona pa tudi sama živi drugače in ji paše, da ima malo družbe. Ne vem, tisti, ki ima prvi kaj v načrtu, pove oziroma si kar na koledar pišemo takšne stvari, potem pa drugi že proba tako uredit, da se za kdaj drugič zmeni.

### **Kako je pa z gospodinjstvom, kako si te obveznosti razdelita, če si jih?**

Si jih, si jih. Saj nismo v srednjem veku, da bi samo jaz vse delala. Nimava sicer točno določeno, kaj kdo dela, ampak se sproti dogovoriva. Pač tisti, ki ima več časa. Recimo kosilo skuha tisti, ki prej pride domov. Zdaj včasih sem to jaz, včasih on. Za vikende pa kakor kdaj, pa odvisno kaj kuhamo. Ene stvari bolje on naredi, druge jaz in tako se potem zmeniva. Tisti, ki ne kuha, pa posodo pospravi. Drugače se pa sproti zmeniva. Edin likat on ne mara, tako da to vedno jaz. Sej ne, da ne zna, če bi moral bi že, samo, če mu ni treba, pa raje ne. No, pa saj meni je likat prav fajn, tako da ni panike. Saj ga moram kar pohvalit. Vse zna narest in mu ni težko. V bistvu moram bolj njegovo mamo pohvalit, da ga je naučila, hehe.

### **Pa te mož spodbuja, da si vzameš čas zase?**

Ja, me. Vsaj mislim, da me. Če se recimo spravim s fimotom delat, pa otroka preveč zraven hočeta biti, da ne morem delati, jih on zamota ali pa grejo kam ven. Pa če sem s frendicam, zmenjena si uredi tako, da ima on frej, da lahko otroke merka. Tako, da mislim, da me spodbuja. Oziroma, če me že spodbuja ne, me vsaj ovira ne. Samo, saj jaz isto naredim za njega.

### **Kaj pa ostali sorodniki recimo? Pa prijatelji?**

Za sorodnike ne vem, tašča recimo popazi na otroke, če je treba, tako da recimo, da je to spodbuda neke vrste. Frendice me pa tudi. Oziroma, kar druga drugo spodbujamo, da se potem vse skupaj dobimo na kakšnem klepetu.

### **Kakšni so pa tvoji občutki, ko si vzameš prosti čas?**

Ja, ful fajn. Se malo sprostim pa dam možgane na off recimo. Sploh, ko ustvarjam. Če smo z družino skupaj, je pa tud fajn videti kako otroka uživata, pa kako mož uživa z njima. Tako, da tudi jaz uživam takrat, pa si mislim, da se nimam kaj pritoževat. Tudi,

ko si z možem vzameva čas zase, se fajn počutim, ko vidim, da se še znava skupaj sprostit, čeprav imava otroke, ki nama poberejo veliko časa. S frendicami je pa tako... Mislim, da vsaka ženska rabi včasih eno dozo babjega čveka. Malo opravljaš, malo pojamaš, malo se pohvališ. Se fajn počutim, ko se dobimo, oziroma tudi potem ko gremo narazen, imam kar več energije. Pa ko grem tečt, sem potem recimo ful bolj nafilana z energijo. Ne vem, tisti občutek, ko veš, da si nekaj dobrega zase naredil, ti da ful energije.

### **Pa občutiš kdaj slabo vest, ker si vzameš prosti čas?**

Ne in mi tud na misel ne pride, da bi jo. Saj jo nimam zaradi česa. To je pa ja moja pravica, da si ga vzamem. Ne vem, recimo, če bi vedela, da sta otroka ta čas zanemarjena ali pa kej potem ne rečem. Sam tako pa vem, da se jima ta čas čisto dobro godi.

### **Kaj pa druge obveznosti, jih odmisliš takrat, ko imaš prosti čas ali ti hodijo po glavi?**

Odkvisno, kaj delam. Če delam s fimotom, potem razmišljam tudi o kakšnih takšnih stvareh. Sej to ne moti mojega ustvarjanja. Če sem pa v družbi, pa ponavadi ne razmišljam o njih, razen, če pogovor ne nanese na to temo. Da bi pa nekje bila, pa bila z mislimi skoz drugje, pa ne. Potem že rajši ne grem, če vem, da me bo nekaj cel čas morilo.

### **Kakšne so pa tvoje objektivne možnost za preživljanje prostega časa? Tako infrastruktura mislim, pa tudi finančno?**

Infrastruktura mislim, da je kr dobra. OK, nismo glih v Ljubljani, samo smo vseeno kar dosti veliko mesto. Imaš kino, lokale, športne centre pa to. Kar se kulture tiče, je sicer manjša ponudba, samo se tudi najde. Sicer greva pa tudi v Ljubljano na kakšen koncert, ker je večja ponudba, saj ni tako daleč. Finančno pa tudi ni problem. Saj je res, da vse stane, samo glede na to, da je to recimo enkrat na mesec, da greva v kino ali pa kam, tudi ni tak denar. V bistvu dam še največ denarja za barve pa papir za risat. No, pa za fimo, samo glede na to, da to potem prodam in še zaslužim glih ne morem reči, da je to strošek. Ma, če je interes pa želja, se najde za vsakega nekaj.



## **PRILOGA B: INTERVJU MAJA**

Ime: Maja

Starost: 29 let

Status: izven zakonska zveza

Otroci: hčerka – 8 mesecev

Izobrazba: univerzitetna

**Živjo. Bova kar začeli. Kako bi recimo ti definirala prosti čas? Oz kaj je zate prosti čas?**

Živjo. Hmm, ne vem... Hočem reči ne vem, kako bi to povedala... Recimo to je tisti čas, ki je namenjen sprostitvi. Al pa da delaš nekaj, kar sam želiš. Ni delo, bi lahko rekla.

**Pa je prosti čas tudi čas, ki ga preživiš z družino oziroma z otroki?**

Hmm, ne vem... Je, pa ni.

**Lahko to malo bolj razložiš?**

Hmm, recimo, jaz sem zdaj na porodniški in sem itak cel čas z Zalo. Pa ni to zdaj, da imam skoz prosti čas. Ker mam tudi veliko za delat. Samo, ko grem pa z njo na sprehod, pa recimo, da je prosti čas. Ali pa, če gremo vsi skupaj kam.

**Aha. Pa lahko na kratko našteješ katere dejavnosti v zvezi s hčerko se ti zdijo prosti čas in katere ne?**

Hranjenje, previjanje, umivanje, to ni prosti čas. Medtem ko crkljanje pa sprehodi, recimo da so.

**Ok. Kako pa ti preživljaš prosti čas? Kaj počneš v prostem času mislim...**

Hmmm, pa ful stvari. Recimo zdaj sem na porodniški in vsi mislijo, da imam pa ful časa. Samo to ni res. Ker imam ful gospodinjskih stvari za naredit. Recimo skuham kosilo, pa pospravim, skrbim za malo. Ampak, ko pa imam čas pa berem ali pa sem na internetu recimo. To, recimo, ko tamala spi pa sem že vse ostalo naredila. Pa si vzamem kakšno urco malo zase. Samo to ni vsak dan, ker ponavadi je vedno nekaj za naredit po stanovanju.

### **Kul. Pa še kaj drugega?**

Ja, ja, itak. Aerobika recimo. Sem zdaj tri mesece vpisana na vadbo. Res sem se vpisala, da bi malo kil zgubila, pa spet v formo prišla, samo zdaj mi je pa kar všeč ratalo. Sploh ko vidim, da grejo res kile dol. To imam enkrat na teden. Pa recimo jaz sem ful družabna in se ful rada družim. Zdaj ima še ena prijateljica otročka, tri mesece starega, in ko je lepo vreme se dobimo, pa gremo skupaj na sprehod. Pa je to v bistvu dobro za tamalo in zame, ker sva na svežem zraku, pa še jaz se vmes naklepetam.

### **Pa klepetata o otrocih ali o čem drugem?**

Hehe, sej veš kakšne smo babe, ko enkrat začnemo govorit. O otrocih ponavadi največ. Jaz ji svetujem glede česa, ker imam že več izkušenj, hehehe. Pa tudi o drugih stvareh. Malo opravljava, ker zdaj zamudiva večino stvari, pa potem vsaj malo na tekoče prideva s tem kaj se dogaja z ostalimi prijatelji. Ker včasih smo bili to ena večja klapa, zdaj se pa nekateri že malo ustaljujemo, pa poroke, pa otroci in se ne vidimo več toliko.

### **Kako si pa preživljala prosti čas preden si imela otroka?**

Hmmm, veliko sem se dobivala s prijateljicam. Smo šle na pijačo pa v šoping. Ali pa zvečer kam žurat.

### **Kdaj pa si lahko vzameš prosti čas?**

Ja, tako, kot sem rekla, ko tamala spi, si vzamem čas za branje pa internet. Na sprehode itak hodim z njo, samo, če se dobim s prijateljico je to dopoldne. Popoldne greva pa s partnerjem skupaj na sprehod. V mesto na pijačo ali pa v šoping grem pa ponavadi popoldne, ko je fant doma, da on pazi na tamalo. Ali pa med vikendi, ko je tudi on doma.

### **Pa si si pred otrokom lahko vzela več prostega čas?**

Hmmmm, ja, recimo... Sicer sem bila vsak dan v službi, samo sem pa popoldne lahko počela, kar sem hotela. Po drugi strani si pa zdaj lahko dopoldne večkrat vzamem kakšno urco zase, ko si je prej nisem mogla. Se mi zdi, da imam zdaj, ko sem na porodniški, kar dosti časa. Me je pa že strah kako bo, ko bom šla nazaj delat. Ker pol bo pa služba, po otroka v vrtec in domov. Ne vem, o tem bom že takrat razmišljala, zdaj še ne rabim.

### **Koliko prostega časa v primerjavi s tabo ima pa tvoj fant?**

Se mi zdi, da ful manj kot jaz. On dela vsak dan. Saj gre včasih po službi na kakšno pijačo s kolegom, samo večinoma pride pa prec domov in je pol s tamalo. Oziroma smo vsi skupaj pa gremo na sprehod ali se pa igramo.

### **A pa skupaj preživljata kaj prostega časa?**

Ja, ga vsi skupej. Saj sem rekla, sprehodi ali pa ob vikendu gremo k njegovim ali pa mojim staršem na obisk. Saj to je tudi prosti čas. Pa na kakšen izlet gremo, zdaj ko bo lepše vreme, bomo šli še večkrat. Pa poleti bomo šli za par dni na morje. Se mi zdi kar pomembno, da gremo kam vsi skupaj. Bolj mi je važno, da gremo kam skupaj kot pa da grem sama.

### **Kaj pa čas samo za vaju, brez otroka?**

Hmmm, tega pa zdaj skoraj ni. Imava vedno še tamalo s sabo. Enkrat sva šla na koncert pa na večerjo, ko je imel on rojstni dan. Pa je moja mami pazila na tamalo. Drugače se mi pa zdi zdaj še malo premajhna, da bi jo kar pri nekemu puščala. Aja, recimo zvečer, ko gre tamala že spat, takrat pa imava čas zase. Samo nikamor ne greva. Se kar na sedežno pred TV pokneva, pa kakšen film pogledava, pa se malo pocrklava. Saj je tudi to v redu.

### **Kdo pa pazi otroke, ko si vzameta prosti čas?**

Ponavadi kar midva, hehehe. Pač spi tamala. Saj sem rekla, enkrat jo je moja mami pazila. Bova mogla to večkrat začet počet, si mi zdaj dala misliti. Mislim, sej jo dava kdaj za kakšno urco ali pa dve v varstvo k mojim ali pa njegovim staršem, samo imava midva takrat kakšne opravke in jo zato dava, ne pa ker bi si vzela prosti čas.

### **Kako pa s partnerjem usklajujeta prosti čas?**

Ponavadi je tako, da je eden vedno doma s tamalo. Drugi pa gre na pijačo ali pa kam. Jaz recimo v šoping. Večinoma pa gremo kam skupaj.

### **Hm, kako je pa z gospodinjskimi obveznostmi pa tem? Kdo pa za to skrbi?**

Večinoma jaz. Se mi zdi, da je tako kar fer, ker sem itak doma, on pa dela. Tako da jaz pospravljam po stanovanju, pa skuham. Se mi zdi čisto logično, da ima kuhano, ko pride domov, glede na to, da sem cel dan doma. Pa za tamalo dopoldne jaz skrbim, popoldne pa tudi on. Jo tudi on previja, pa hrani, recimo. Kopava jo ponavadi skupaj ali pa samo jaz dopoldne. Ko je doma kar pomaga, predvsem v zvezi s tamalo. Meni se zdi tako, kot imava, čisto v redu. Ko bom šla pa spet na šiht, bo pa tudi on kaj pospravil. Sej je tudi prej, tako da mislim, da mu ne bo težko.

### **Kako pa tvoj fant gleda na prosti čas? Te pri tem spodbuja?**

Hmmm, spodbuja gluh ne, samo mi pa nič ne teži. Na začetku je bilo tako, da je mislil, da jaz po cele dopoldneve gledam v luft. In mu ni bilo všeč, če sem popoldne kam hotela iti ali pa kej. Mi je rekel, če nisem imela celo dopoldne čas za to. Potem sem pa enkrat mogla svojo mami peljat na pregled v Ljubljano in je on vzel dopust in bil doma s tamalo. No, takrat mi je pa rekel, da vidi, da imam v bistvu ful dela doma. Se mi je kr fino zdelo, da je to pogruntal. Se mi zdi, da je začel malo bolj cenit to, da vse pospravim pa skuham. Saj ne, da prej ni cenil, ker je. Samo takrat je na lastni koži izkusil kako to zgleda. Tako, da zdaj če hočem it v šoping ali pa na pijačo s kolegico, mi pravi, naj kar grem. Pa sej to ni dostokrat, tako da nima kaj težit.

### **Kaj pa ostali bližnji sorodniki in prijatelji? Kako pa oni gledajo na to? Te spodbujajo?**

Mami me spodbuja. Pravi, da naj kar k njej kdaj pripeljem Zalo, če rabim, pa jo bo ona malo popazila. Tako popoldne, dopoldne je tudi ona v službi. Samo ne vem... Na nek način se mi ne zdi prav, da bi jo dala v varstvo, sama bi pa šla na pijačo. Če imam opravke že, ne pa za šoping pa take stvari. Prijatelji pa tako... Samo tista prijateljica, ki sem že rekla, da skupaj hodiva na sprehode, ima otroka, drugi jih pa še nimajo. In se mi zdi, da ne razumejo gluh, da me ne morejo več pol ure prej poklicat, če nekam grem. Mi včasih kdo reče, da me sploh nič več ne vidi, jaz si pa mislim počakaj, da boš imel ti otroka, pa boš videl, kako je to. Saj me ful spodbujajo, da bi se več družili samo oni bi

se bolj zvečer dobili, jaz pa takrat ne morem. Men bi bolj popoldne ustrezalo, da še tamalo s sabo vzamem.

**Potem praviš, da si stike s prijatelji skoraj omejila?**

Ja, precej sem jih omejila. Saj pravim, na kakšni pijači se še dobimo, sam žuramo pa več ne tako, kot smo včasih. Jaz si to ne morem privoščiti. Saj fant popazi na Zalo, da grem jaz lahko na pijačo, samo ne morem pa priti potem ob treh ponoči domov. Ker vem kaj me čaka zjutraj. In oni to ne razumejo najbolje. Pa saj, bodo že videli. Pa tudi fant ga ne žura več, saj ne samo jaz. Očitno so se nama spremenile prioritete v življenju. Pa saj to je logično ali ni?

**Kako se pa ti počutiš, ko si vzameš prosti čas? Pa ne mislim zdaj sprehode pa čas, ko ste vsi skupaj, ampak tisto, ko si vzameš samo zase...**

Ja, počutim se fajn. Mislim, paše mi malo odklopa. Da grem na pijačko pa malo obrekujem. Tako sproščujoče je. Pozabim na to, kaj vse me doma čaka. Pa da pridem na tekoče, kaj se z drugimi dogaja. Se mi tudi zdi, da imam potem več energije za ostale stvari.

**Pa občutiš kdaj slabo vest zaradi tega?**

Ja, recimo, da jo.

**Zakaj pa?**

Ne vem, recimo, ko mi fant pravi, eh ti kar pojdi, bom že jaz doma, pa si mislim, da saj on je tudi cel dan bil v službi, mogoče bi tudi njemu pasalo iti na en pir. Ne vem, se mi zdi, da imam več časa kot on. Tako da potem včasih raje doma ostanem, pa smo vsi skupaj. Mah ne vem.

**A pa ti fant vzbuja to slabo vest s kakšnimi očitki ali pa kaj?**

Ne, ne, to si jaz sam sama pri sebi mislim. Saj pol si rečem, saj on tudi gre, pa mu jaz nič ne očitam. Pač dejstvo je, da oba na enkrat ne moreva in se je treba prilagajat. Saj, ko bo Zala malo zrastle, jo bova dala kdaj v varstvo in potem bo boljše. Zdaj se mi pa zdi še prezgodaj.

**A pa takrat, ko si vzameš prosti čas, pa odmisliš otroka in ostalo delo?**

Odmislim, samo ne čisto. Recimo, če greva z uno kolegico na sprehod, imam v mislih do kdaj moram biti nazaj, da bom lahko še kosilo skuhala ali pa kaj drugega naredila. Pa ko grem na pijačo se recimo pogovarjamo tudi o Zali in je itak ne morem odmisli. Ne vem no, ko imaš enkrat otroka se mi zdi, da nekako podzavestno itak skoz na njega misliš.

**A pa se lahko potem na pijači recimo sploh čisto sprostiš ali skoz misliš kaj se doma dogaja?**

Ne, sej se sprostim. Tuti to, ko se recimo o Zali pogovarjamo so prijetne skrbi ne pa jamranje. Samo imam nekje v glavi, da bo kmalu toliko in toliko ura in bom mogla iti domov, ker mora Zala spat ali pa kaj takega. To vi, ki nimate otrok, res ne morete razumet.

**Ok. Zdaj smo že pri koncu. Še eno vprašanje. Kakšne so pa tvoje objektivne možnosti za prostočasne aktivnosti? Recimo, kakšne imaš možnosti dostopa do raznih dvoran pa tega, pa koliko si finančno lahko to privoščiš?**

Ful je možnosti. Ko sem recimo gledala za aerobiko, sem bila kar malo presenečena, koliko je teh centrov in fitnessov in podobno. V bistvu nisem vedela, da je tako velika izbira. In razne prireditve so, pa koncerti, kino recimo. Samo to je vse bolj zvečer. Včasih sem veliko hodila zdaj pa ne več. Finančno si pa lahko privoščimo. Ne glih zdej vse, samo nekaj pa že. Recimo, dopust je obvezen.

**OK. Hvala za tvoj čas.**

## **PRILOGA C: INTERVJU MOJCA**

Ime: Mojca

Starost: 35 let

Status: poročena

Otroci: sin – 4 leta

Izobrazba: univerzitetna

Delovno mesto: direktorica

**Živjo. Naj te za začetek vprašam, kako poteka tvoj običajen dan?**

Ja odvisno, misliš med tednom ali za vikend?

**Lahko najprej za teden poveš, potem pa še za vikend.**

OK. Med tednom se vstanem ob pol sedmih, v bistvu se zbudim že ob šestih, ko se mož zbudi, samo potem še ležim do pol sedmih, nato se vstanem, se zrihtam v kopalnici, mož naredi kavo in jo skupaj popijeva, jaz naredim še zajtrk za Lukata in potem mož gre v službo, jaz pa zbudim Lukata in se zrihtava za v vrtec in službo. Ob pol osmih greva od doma, Lukata peljem v vrtec in potem grem v službo kjer sem običajno od malo pred deveto pa do petih, razen, če mam kakšne sestanke, potem je drugače. Domov pridem okoli šestih, se igram z Lukatom, naredimo večerjo in potem gre Luka kmalu spat, z možem pa gledava TV, naredim kaj po stanovanju, včasih si prinesem kaj iz službe. In potem čisto odvisno od dela, kdaj grem spat, običajno med enajsto in polnočjo.

**Aha zanimivo... Kako je pa čez vikend?**

Ja, takrat pa malo dlje pospimo, čeprav ne preveč dolgo, ker se Luka zgodaj zbuja. Pot pa, ker smo vsi doma, skupaj zajtrkujemo, ob sobotah gremo ponavadi skupaj v trgovino in potem skuhamo kosilo, ki ga med tednom ne, ker z možem jeva v službi,

Luka pa v vrtcu. Potem se pa igramo ali kaj skupaj počnemo, gremo na izlet. Gledam na to, da smo vsaj za vikend veliko skupaj, če smo že med tednom preveč zaposleni.

### **Kako bi pa ti definirala prosti čas?**

Kako to misliš definirala?

### **Čist preprosto, kaj pač tebi pomeni prosti čas. Oziroma kaj je zate prosti čas?**

Aja... Hm...to je tisti čas, ko nimaš nobenih obveznosti in lahko delaš tisto, kar si sam želiš. Da ni povezan s službo ali pa z gospodinjstvom.

### **Kaj pa čas, ki ga preživiš z možem in z otrokom? Je to prosti čas ali ni?**

Ovisno, če gremo nekam na izlet ali pa kaj podobnega, to je. Recimo, če gremo kolesarit. Ker takrat se zabavam in v bistvu si želim to počet. Pa ko gremo skupaj na dopust ali pa kam na obisk. Samo po drugi strani pa to ni čisto prosti čas, ker se moram še vedno prilagajati, pa čeprav samo možu in otroku. Pa treba je biti skos pozoren, če otrok kaj rabi. Hehe, ko si enkrat mama si v bistvu zaposlena za vedno.

### **A pa je potem ta čas zate sprostitelj ali je samo še ena obveza?**

Ne, sigurno je sprostitelj, samo ni čisto popolna, če razumeš kaj hočem reči. Recimo Luka se popolnoma sprosti, če gremo na igrišče ali pa kolesarit. On samo brca in uživa in je to to. Jaz pa moram razmišljati po kateri poti bomo šli, da ne bo prenaporno za njega, kdaj bomo doma da bo šel pravočasno spat, kaj če nas ujame dež, a je žejen, a je zmatran in take stvari. Saj se tudi jaz sprostim in uživam, samo zraven mislim še na tisoč in eno stvar.

### **A pa razmišljaš tudi o stvareh, ki jih boš mogla recimo narediti doma ali pa v službi?**

Ne ne, saj zato pa je pravim, da je vseeno prosti čas. Ker o službi takrat ne razmišljam. Samo o stvareh, ki so povezane v bistvu s tistim, kar trenutno delamo.

### **Bi lahko v dnevih, ali pa urah opredelila koliko prostega časa imaš na teden ali pa recimo mesec?**

Hm... Recimo, meni se zdi sobote in nedelje celi dnevi prosti čas. Čeprav recimo tudi kaj pospravim pa tako. Samo sem doma z družino in se mi zdi, da to ni delo. Drugače pa



hodim enkrat na teden na jogo. To je pa res moj prosti čas, ko si prej spraševala. Brez družine. Pa enkrat ali pa dvakrat na mesec dava z možem v soboto zvečer Lukata na počitnice k babici in potem midva kam greva. Sej to je v bistvu potem tudi prosti čas, samo ga preživim skupaj z možem pa s prijatelji. Samo v urah bi pa težko opredelila.

### **OK. Kaj pa družinske počitnice?**

Ja, to pa obvezno. Gremo poleti na morje vsaj za 14 dni, pa pozimi na smučanje za kakšen teden. Zdaj se je že Luka naučil smučati in bomo verjetno še bolj pogosto hodili. Pa za prvomajske praznike zdaj smo bili na Irskem, pa občasno gremo za vikend v toplice. Imamo srečo, da si lahko kar privoščimo. In se mi zdi, da nam vsem koristi, Luka res uživa pa tudi midva z možem se sprostita. Tako da družinske počitnice so sigurno prosti čas. Ob vikendih hodimo tudi na izlete po Sloveniji, se mi zdi, da to tudi Lukatu koristi, da bo potem na nek način bolj razgledan. Pa recimo, jaz moram dosti službeno potovati, in če imam recimo službeno pot v četrtek ali pa petek, potem gresta še mož pa Luka z mano, pa še potegnemo za kakšen dan in si malo ogledamo mesto. Tako da Luka spoznava druge kulture pa ljudi.

### **Kako pa si preživljala prosti čas pred otrokom? Oziroma a si ga kako drugače?**

Haha, predvsem sem več ponočevala. Kot študentka sem veliko žurala, pa se družila s prijatelji. Potem, ko sem pa službo dobila, pa bolj ob vikendih. Kmalu sem moža spoznala in sva potem skupaj kam hodila in se družila s prijatelji. Pa sama sva veliko potovala, tako kot še sedaj, samo da sedaj z Lukatom.

### **Se nisi nikoli ukvarjala s kakšno dejavnostjo?**

Misliš kot tečaj pa tako?

### **Ja, recimo...**

Sem hodila na jezikovne tečaje. Samo to ni bil prosti čas, to je bilo za potrebe službe. Pa na aerobiko sem hodila, samo mi ni bilo preveč všeč, mi je joga bolj. Drugače pa predvsem zabava, ko sem bila še samska. Če zdaj nazaj pogledam, se mi zdi, da sem veliko preveč časa zapravila za sedenje po lokalih. Se mi zdi, da znam zdaj, ko ga nimam veliko, precej bolje izkoristiti čas. No, pa veliko sem tudi brala. Predvsem leposlovje. Zdaj pa nimam več toliko časa za to, razen na dopustu. Zdaj berem pa

predvsem strokovne knjige za službo. Kar pa ni več prosti čas ampak že delo, ki ga opravljam v prostem času haha.

**Torej je razlika v načinu preživljanja pred otrokom in sedaj predvsem v tem, da več ne ponočuješ?**

Ja, oziroma ne ponočujem več toliko. Saj sem rekla, ene dvakrat na mesec, ko dava Lukata v varstvo greva še vedno zvečer kam ven, sam zdaj bolj na kakšen koncert, v gledališče, ne pa v diskoteko. Ali pa se dobimo s prijatelji na pijači, samo v lokalu, ne diskoteki. Pa greva recimo v savno, na kakšno masažo. Bolj take, sproščujoče stvari, ne pa žur.

**Torej si prosti čas vzameš predvsem ob vikendih in zvečer?**

Ja, predvsem ob vikendih. Razen jogo imam med tednom.

**A pa se počutiš kaj prikrajšana, ker nimaš zdaj več toliko časa, kot si ga imela pred otrokom?**

V bistvu se mi zdi otrok prej prednost kot pa, da bi bila prikrajšana. Sej sva se zavestno odločila za njega. In sva vedla, da bo to prineslo tudi obveznosti. Pa tudi, če ga ne bi imela dvomim, da bi preživljala čas tako kot pri dvajsetih. Saj ga že zaradi službe ne bi mogla. Ne vem no, midva sva si rekla, da otrok ne bo ovira ali pa izgovor, da ne bi kaj počela in nama kar uspeva. Sva se zdivjala in žurala, ko sva bila mlada, zdaj nama pa obema paše družinsko življenje.

**Koliko prostega čas ima pa tvoj mož, v primerjavi s tabo?**

Hmm, se mi zdi, da kar nekje isto. Za vikende tako kot jaz, pa on ima ob četrtnih zvečer dve uri nogometa. Drugače pa tudi vikende, ko smo večinoma skupaj.

**Pa preživita kaj prostega časa tudi ločeno, razen tvoje joge in njegovega nogometa?**

Ja ja, seveda. Saj med vikendom nisva skoz skupaj. Gre recimo on kolesarit s prijateljem ali se pa jaz dobim s prijateljico in greva na kavo. Pa dosti se tudi dobivamo s prijatelji, ki imajo otroke in potem se otroci igrajo, starši se pa kaj pomenimo ali pa kaj počnemo.

### **Kaj pa recimo?**

Ne vem, mamu piknike poleti pa tako... Ali pa samo malo poklepetamo. Pa recimo mož in od prijateljice mož gresta nekam s kolesi, me se pa tja zapeljemo z avti in otroki, pa hrano imamo s sabo in potem imamo tam piknik. Ker mož recimo rad kolesari, no sej jaz tudi sam malo manj. Pa zdaj, ko je Luka še premajhen, ne moremo na kakšne daljše ture skupaj. Ko malo zraste, bomo pa šli.

### **Samo to potem v bistvu pomeni, da imam mož več prostega časa kot ti, recimo kolesarjenje je prosti čas za njega?**

No pa saj tudi jaz ne delam takrat. Samo pač pazim še na Lukata in zraven klepetam s prijateljico. Meni se ne zdi, da ga ima on več. Sam malo drugače ga preživi oziroma več ga sam preživi.

### **Aha. Prej si že rekla, da vikende večinoma preživljate skupaj in hodite po izletih, med tednom sta pa oba v službi in pozno prihajata domov. Kako je pa z gospodinjskimi opravili?**

Ja, to je pa tako, večerjo med tednom skuham jaz ali mož, kateri je prej doma. Med vikendom pa ponavadi kar skupaj kuhamo. Je to neke vrste obred, pa tudi Luka rad pomaga.

### **Kako je pa z ostalimi opravili? Pranje, likanje, pospravljanje...**

Ja, to je pa tako... Imamo najeto eno gospo, ki nam dvakrat na teden pride pospraviti. Posesa, pomije tla, zlika, opere obleke... Jaz raje plačam njej, kot pa, da sama cele vikende pospravljam. Ker med tednom tako ni časa. Vidim pri prijateljicah, kako nekatere cele vikende sesajo in likajo, potem so pa v nedeljo še bolj utrujene, kot če bi cel teden delale. Ne, hvala. Jaz raje preživim čas z družino. Res pa imamo to srečo, da si to lahko privoščimo. Pa saj sama pa mož tudi kaj sproti pospraviva, samo nisva pa sužnja lastnega stanovanja.

### **Zanimivo. Kdo pa poskrbi za otroka takrat, ko si ti vzameš prosti čas? Takrat, ko greš na jogo recimo, ne ob vikendih, ko ste skupaj?**

Ponavadi mož, jaz pa takrat, ko je on na nogometu. Če pa kateri ne utegne, pa babici. K sreči nobena od babic ne živi predaleč in obe sta že v pokoju, tako da z veseljem kdaj pa

kdaj popazita na vnučka. Pa dedka seveda tudi. Tudi med vikendi gre Luka kdaj na počitnice k babicam in imava midva takrat čas, ali zase ali pa za prijatelje. Samo se oba zavedava, da je to najin otrok in poskušava biti midva največ z njim.

### **A pa med prostim časom odmisliš otroke in drugo delo?**

To verjetno misliš med jogo?

### **Ja, pa tudi drugače, če pozabiš na druge obveznosti, ko z družino preživljaš prosti čas?**

Na jogi odmislim vse. Tam se itak učiš, da pač odmisliš vse in se sprostiš, to je v bistvu namen joge. Tako, da takrat, sigurno. Drugače pa poskušam. Samo priznam, da vedno ne uspe. Če so kakšni problemi v službi, potem tudi med vikendom kdaj razmišljam o tem. Sploh ob večerih. Pa pogosto si delo vzamem domov in potem, ko gre Luka spat, kaj pogledam. Čez dan pa ponavadi ne, sploh če gremo na izlete, takrat lahko rečem, da 100% pozabim na delo.

### **O gospodinjskih obveznostih kdaj razmišljaš v prostem času?**

Haha, ne. Sem čisto zadovoljna z gospo, ki skrbi za to. Edina skrb v zvezi z gospodinjstvom je, da njen ne pozabim plačat, hahaha. Pa tudi nisem perfekcionistka, kar se tega tiče. Tako, da če posoda kdaj ostane ne pomita, pač ostane ne pomita. Glede tega se pa res ne mislim sekirat.

### **Kako pa se počutiš, ko si vzameš prosti čas? Za jogo recimo ali pa, ko gresta z možem ven? A občutiš kaj slabe vesti, ker nisi z otrokom?**

Ne, kaj bi jo mogla?

### **Ne, samo vprašam. Ker nekatere ženske jo.**

Jaz ne vem, zakaj bi jo. Nekje si moram tudi jaz napolnit baterije. In na jogi si sigurno jih. Imam precej stresno službo in rabim neko sprostitev, ki je samo moja. Sploh pa z Lukatom preživim ogromno časa med vikendom. In se mi zdi, da kvalitetnega časa, ki tudi njemu koristi. Nekatere mame dajo otroka pred TV, same pa pospravljajo cel vikend oziroma celo cele tedne. Se mi zdi, da jo to veliko slabše za otroke. Jaz se mu med vikendi res posvetim, je pa res, da med tednom ni časa, se vidimo šele pozno popoldne. Pa tudi, ko greva z možem ven in je Luka pri babici se mi ne zdi slabo.

Midva z možem rabiva čas zase, Luka pa je tudi rad na počitnicah in v bistvu komaj čaka, da bo lahko šel. Če bi bilo po njegovo bi šel vsak vikend. Glede tega pa res nimam slabe vesti. Prej dobro vest. Ker se mi zdi, da me joga toliko sprosti, da sem lahko potem boljša mama in žena. Negativno energijo pustim tam, ne pa jo stresam na moža in otroka.

### **Kako pa ostali gledajo na tvoje preživljanje prostega časa?**

Kdo ostali?

#### **Bližnji sorodniki, prijatelji...**

Prijatelji me seveda spodbujajo. Z eno prijateljico skupaj hodiva na jogo, z ostalimi se pa pogosto družimo. Ali sama ali z možem ali pa cela družina. Odvisno, kdaj in s kom. Tudi starši spodbujajo in radi popazijo na Lukata, tudi za cel vikend, če si z možem želiva malo oddiha. Samo tega ne izkoriščava prepogosto, raje gremo vsi skupaj kam. Ne vem, mislim da je tistim, ki me poznajo jasno, da nisem gospodinjski tip ženske, ki ji je glavna stvar v življenju kako čisto bo imela stanovanje. In tako ni nikoli nobenih pripomb na moje prostočasne aktivnosti. Sploh, ker ga večino preživim z družino, družina pa je vendar glavna slovenska vrednota, hahaha.

#### **A s partnerjem skupaj preživljata prosti čas?**

V glavnem ja. Kot sem že rekla, cela družina. Imava jaz jogo in on nogomet, drugače pa večinoma skupaj oziroma skupaj z Lukatom. No, na kakšno pijačo že greva tudi vsak s svojimi prijatelji, samo imava večinoma skupne prijatelje, tako da se družimo kar v skupini. Več parov skupaj. Pa skupaj hodiva na koncerte, v kino in gledališče. Se mi zdi kar pomembno, da preživljava kvaliteten čas samo drug z drugim. Se mi zdi, da to dobro vpliva na partnerski odnos, da nisva samo mami in oči, ampak tudi mož in žena.

#### **Kako pa s partnerjem uskladita prostočasne aktivnosti?**

Ob torkih jaz, ob četrtek on, ob vikendih skupaj, hahaha. Tako nekako. Oba veva, kdaj ima drugi svojo dejavnost in veva, da morava takrat biti doma oziroma z Lukatom. Meni recimo kdaj ne uspe in imam kakšen sestanek, pa potem pomaga katera od babic in popazi na Lukata. Imava res srečo z babicami. Sva že razmišljala, da bi najela varuško, da bi malo razbremenila babici, samo pravita, da jima ni problem. Pa tudi meni

je tako bolj všeč, že tako je dopoldne v vrtcu in raje vidim, da popoldne pazi nanj nekdo iz družine.

**Kako pa Luka reagira na vaš prosti čas? Ali ve kje ste v tistem času in kako reagira na to?**

Ve, da mamica ob torkih hodi na jogo in oči ob četrkih na nogomet. Ko sem jaz na jogi ni problema, običajno z očitom počneta kakšno moško stvar, hahaha. Ko gre pa mož na nogomet pa včasih hoče z njim, ker bi on tudi rad igral nogomet. Samo ga ponavadi hitro zamotim. Ga bova pa naslednje šolsko leto verjetno vpisala na nogomet, pa bo imel tudi on eno dejavnost. Ob vikendih pa ne ve kje hodiva. In tudi ne sprašuje. On gre na počitnice in je čisto zadovoljen, jaz pa tudi ne vidim potrebe, da bi mu razlagala, vsaj ne še sedaj. Aja, včasih gre kateri od naju z možem tudi med tednom na kakšno pijačo s prijateljem ali prijateljico in takrat ponavadi rečeva, da sva bila dlje v službi.

**Zakaj pa to?**

Ker se včasih recimo spomni kje je pa danes oči in če mu povem je potem lahko jok, da on bi tudi šel ali kaj podobnega, če pa rečem, da v službi pa ni problema. Ker ve, da v službo je treba hodit in služiti denar, hahaha.

**Hehe, zvito. Naj te za konec še vprašam, kakšne so tvoje objektivne možnosti za preživljanje prostega časa? Recimo možnost dostopa, pa oprema, finančna sposobnost...**

Se mi zdi, da kar dobre oziroma zelo dobre. Živimo na obrobju Ljubljane, tako da možnosti je ogromno, tako za športne kot kulturne dejavnosti. Tudi finančno si lahko privoščimo. Recimo počitnice vsaj dvakrat na leto, potovanja, izleti. Tudi vsi imamo kolesa pa rolerje. Raje dam denar za to kot za kakšno neumno igračo. Ne vem, se mi zdi, da nismo omejeni, kar se dostopa ali financ tiče. Prej časovno omejeni. Samo pri enih je še slabše. Že res, da oba veliko delava, a si lahko potem privoščiva gospodinjsko pomoč in izkoristimo vikende, eni pa delajo od sedmih do treh pa imajo dovolj časa, a si ne morejo privoščiti. Sem kar zadovoljna z našim stanjem.

**OK. To bi bilo vse. Še enkrat hvala za sodelovanje.**

Ni za kaj.

## **PRILOGA Č: INTERVJU SABINA**

Ime: Sabina

Starost: 37 let

Status: poročena

Otrok: sin Jan – 4 mesece

Izobrazba: srednješolska

Zaposlitev: trenutno na porodniški, administrativna delavka

**Živjo. Za začetek bi te najprej vprašala, kakšna je tvoja definicija prostega časa?**

**Kaj tebi pomeni beseda prosti čas?**

Živjo tudi tebi. Ja ne vem, jaz bi definirala prosti čas kot tisti čas, ko ne rabiš nič delat. No, ko ne rabiš delat tisto, kar nočeš. Ne vem, čas, ko si lahko sam izbereš, kaj boš počel.

**Kaj pa čas, ki ga preživiš v okviru družine?**

Emmm, no ja, se mi zdi, da bolj ne kot ja. Oziroma odvisno kaj počneš. Če si samo doma, potem ni. Če pa kam greš, bi pa lahko bil. Recimo kakšne počitnice ali pa izlet.

**Kako pa običajno preživljaš prosti čas?**

Običajno ga sploh nimam. Če ga pa že imam pa gledam TV ali pa kakšno knjigo berem.

**Lahko to malo bolj razložiš, kako, da nimaš prostega časa?**

Ja, lahko. Recimo zdaj sem na porodniški in vsak misli, oh kako je pa Sabini lepo, doma je, z otrokom se ukvarja, malo kosilo skuha. Ja seveda. Ko imaš majhnega otroka, se moraš v bistvu ves čas z njim ukvarjati. Enkrat mu je treba dati jesti, potem ga previti, potem malo spi in pol že spet jesti. Saj si lahko predstavljaš. Pa vmes je treba še kaj pospraviti. Res ga nimam oziroma ga imam zelo malo. Takrat recimo, ko Jan spi, pa da

si vzamem kakšne pol urice za TV. Pa še takrat moram ponavadi kaj drugega naredit in nimam časa v luft gledat

**Potem praviš, da sta branje in gledanje TV edini dejavnosti, ki ju počneš, poleg skrbi za otroka in gospodinjskih opravil?**

Ja. No, pa na internetu sem tudi včasih. Pa če je sonce dam Jana v voziček, pa pred hišo. Takrat recimo, da imam tudi prosti čas. Čeprav v bistvu samo sedim in nič ne delam. Ali pa včasih knjigo berem. Ja, ni to tako enostavno imet otroka. Boš že sama vidla.

**Kaj pa v okviru družine, ko je še mož doma? A skupaj preživite kaj prostega časa?**

Pa niti ne. No, ko je vikend, gremo včasih kam na sprehod ali pa malo na obisk. Drugače pa večinoma ne. Smo kar doma, pa vsak dela svoje delo. Edino, ko je mož popoldne doma imam jaz malo več časa še kaj drugega naredit kot z Janom se ukvarjat, ker ga on merka, pa gresta na kakšen sprehod ali pa kaj.

**Kako si pa preživljala prosti čas preden si imela otroka?**

V bistvu bolj kot ne isto. Branje, TV, internet. Pa kakšen izlet za vikend. Samo da sem imela več časa za to, zdaj ga mam pa manj.

**Kaj pa kakšno druženje s prijatelji?**

Ne. Nimam jaz nobene take prijateljice, da bi se družile. Mislim, saj imam sodelavke v službi, s katerimi se fajn razumemo, samo se pa ne družimo popoldne. Nisem jaz tak tip človeka, da bi se rad družil, nikoli nisem bila. Že v šoli sem se bolj zase držala. Ne vem, tako mi paše. Pa sej mi nič ne manjka. Mogoče sem malo staromodna, samo meni se ne zdi prav, da ženske hodijo same okoli pa po gostilnah, če imajo moža. Sploh pa ne zvečer. Ne rečem, če gresta skupaj z možem, samo, da bi pa sama okoli hodila... Ne vem no, meni se ne zdi prav.

**Kaj pa kakšno nakupovanje? Večina ženska je takih oziroma lahko kar rečem, da smo take, da nam je šoping v sprostitev?**

Hehe, no men ni. Jaz grem v trgovino takrat, ko kaj rabim, po obleke pa hrano recimo. Da bi pa kar tako hodila pa nikoli. To je zame prej stresno, kot pa sprostitev.

**Kdaj pa si sploh vzameš prosti čas?**



Največkrat takrat, ko Jan spi. Ali pa popoldne, ko je mož doma, pa Jana kam odpelje. Predvsem popoldne, dopoldne nimam glih možnosti. Pa čez vikend. Se dostokrat zgodi, da gresta mož pa Jan kam na sprehod ali pa na obisk h kakšnemu kolegu od moža, jaz imam pa takrat malo šanse, da se malo sprostim. Pa tud po hiši lažje kaj naredim, če ju ni.

### **Si mela pred otrokom več prostega časa?**

To pa sigurno. Takrat sem dopoldne delala, popoldne pa pač gospodinjstvo. Ostalo sem imela pa čas. Zdaj mi tudi gospodinjstvo veliko več časa vzame, ker je veliko več za prati pa likati. Zdaj je pa tako, kot da bi bila dopoldne vseeno na šihitu, samo ta šihit traja do večera pa še ponoči. Zraven je treba pa še vse po hiši narest in potem res ne ostane veliko časa. Saj, ko bom šla nazaj na šihit, pa ko bo Jan malo večji, bo verjetno malo boljše.

### **Koliko prostega časa ima pa mož v primerjavi s tabo?**

Se mi zdi, da kar precej več. Res, da dela, sam potem, ko pride domov, pa nima več dosti za naredit. Saj popoldne se on veliko ukvarja z Janom, samo, če ga vzame pa gresta na sprehod, to ni glih delo. Pa on ima recimo kar veliko kolegov, s katerimi se dobiva. Samo k sreči vsaj zdaj vedno, ko gre na pijačo s katerim ali pa na obisk, še Jana s sabo vzame. Tako, da me to v bistvu ne moti. Če bi pa sam okoli hodil bi me pa kar motilo, priznam.

### **Skupaj preživljata kej prostega časa?**

Ja.

### **Kdaj pa, če lahko malo bolj razložiš? Oziroma kaj takrat počneta?**

Ponavadi zvečer, ko Jan že spi, pa ko je vse ostalo narejeno. Pa si skupaj kakšen film pogledava. Pa ob vikendih gremo vsi skupaj kdaj na sprehod ali pa na obisk k moji sestri pa staršem ali pa njegovemu bratu pa staršem. Kej drugega pa zdaj ne. Ko bo Jan malo večji bomo šli na kakšen izlet, pa poleti na morje. Sam letos je še malo premajhen za to. Bomo šli mogoče samo na kakšen izlet.

### **Kako pa usklajujeta prosti čas?**

Kako to misliš?

### **Kako se zmenita kdaj bo imel kater prosti čas? Pač glede na ostale obveznosti?**

Aha. Ja, mož gre največkrat po službi na pijačo, če že gre, ko pa domov pride, pa se on ukvarja z Janom, imam pa jaz možnost, da si malo oddahnem. Pa ob večerih imava ponavadi oba čas, tako da ni potrebno usklajevanje. Jan spi, midva pa TV gledava ali sva pa kaj na računalniku ali pa bereva. Pa pogovarjava se ponavadi kaj.

### **Pa imata možnost, da dasta Jana kdaj v varstvo, pa si vidva vzameta malo prostega časa?**

Možnost imava, samo je nisva še izkoristila. Imava oba še starše žive, ki so še dokaj pri močeh, tako da bi lahko kdaj popazili na njega. Sam zdaj je še premajhen, da bi to pustila. Se mi zdi, da mora biti eden od naju z njim. Potem, ko bo kakšno leto star pol pa mogoče, za kakšno urco, čez dan. Če bova midva imela kakšne opravke recimo.

### **Veš kaj me še zanima... Kako je z gospodinjskimi opravili? Kako si to delita?**

Kar se tiče kuhanja pa pospravljanja, to jaz delam. Če je pa kaj za popraviti ali pa okoli hiše za narediti, pa mož. Mava kar tako razdeljeno. No, zdaj, ko je malo več dela še z Janom, tudi on včasih posesa ali pa prah pobriše. Sam moram priznat, da kar raje sama. Ker sem glede tega kar natančna, možki pa sej veš kakšni so, njim je vse dobro, pa čeprav je na pol narejeno. Tako da v bistvu raje vidim, da on vzame Jana pa kam gresta, pa jaz ta čas pospravim.

### **A pa te mož spodbuja da si vzameš prosti čas?**

Ne, pa sej me ne rabi. Sej itak vem, kaj je za narediti in ko je narejeno, si ga vzamem. Včasih mi sicer pravi, da bom že kasneje, pa da naj grem recimo z njim na sprehod, sam jaz raje vidim, da imam vse prej narejeno. Tako, da raje vidim, da onadva gresta jaz, pa v miru naredim kar je za narediti, potem pa, če ju še ni domov, se pa malo uležem pa sprostim. Meni tako čisto paše.

### **Kaj pa ostali bližnji sorodniki, te spodbujajo k temu, da si vzameš prosti čas?**

Hm... Se niti ne pogovarjamo o tem. Jim povem, če smo recimo bili na kakšnem izletu ali pa kaj, samo, da bi se pa kaj bolj o tem pogovarjal pa ne. Majo oni svoje delo, pa verjetno jih niti ne briga kaj jaz počnem, ko sem doma.

### **Kako se pa ti sama počutiš ko si vzameš prosti čas?**

Ja, dobro. Paše si malo oddahnit od vsega.

**Pa kdaj občutiš slabo vest zaradi tega?**

Niti ne. Bi jo, če bi se recimo vsedla pred TV, pa bi vedela, da moram še en stroj zlikat ali pa kaj takega. Samo to itak nikoli ne naredim, ker vedno vse prej postorim, kar je treba. Tako da tako ali tako nimam takrat kaj bolj nujnega za narest in se lahko malo sprostim.

**Pa pozabiš na druge obveznosti, ko si vzameš prosti čas?**

Ja. Ker, kot sem rekla, si ga itak vzamem takrat, ko je vse narejeno, tako da nekih drugih obveznosti niti nimam, da bi o njih razmišljala.

**Kakšne so pa tvoje objektivne možnosti za preživljanje prostega časa? Tako infrastruktura mislim, pa finančna zmožnost?**

Joj, ne bi niti dobro vedela, ker se s tem ne ukvarjam. So dvorane pa razni klubi, to vem. Sam koliko pa kaj stane, pa nimam pojma. Verjetno ni gluh poceni, samo če bi hotela, bi si že lahko privoščila. Je pa mesto kar veliko, tako da imaš kar dosti teh stvari. Od kina pa do lokalov in športnih centrov. Samo kaj več pa res ne bi vedla..

**Ok. Še enkrat ti hvala za sodelovanje.**

Ni za kaj, pa upam, da sem kaj pomagala.

## **PRILOGA D: INTERVJU TINA**

Ime: Tina

Starost: 30 let

Otroci: Jana – 10 let, Miha – 8 let, Jure – 2 leti

Status: poročena

Izobrazba: srednješolska

Delovno mesto: brezposelna, občasno honorarno delo

### **Živjo. Naj te za začetek vprašam, kako bi ti definirala prosti čas?**

Emmm, kot čas brez nekih obveznostih. Namenjen tvojim dejavnostim, ki niso povezane s službo ali gospodinjstvom.

### **Kaj pa čas, ki ga preživiš v okviru družine? Kdaj to je in kdaj ni prosti čas?**

Aha... Je, takrat, ko gremo na kakšen izlet ali pa dopust. Ali pa na obisk k sorodnikom. Pa ko recimo skupaj gledamo TV ali pa se gremo kakšno družabno igro. To je prosti čas. Ni, pa vse ostalo, hehehe. Ne, ni, pa tisto, kar je povezano z gospodinjstvom, pa recimo s šolo otrok. Ne vem, delanje domačih nalog s starejšima dvema, to ni prosti čas recimo.

### **Kako pa običajno preživljaš prosti čas?**

Zelo rada kaj delam na vrtu. Se ukvarjam z rožami. To me ful sprošča. Saj gojim tudi zelenjavo, samo rože so pa res za mojo dušo. Pa ne vem... berem rada. Kakšne zgodovinske romane ali pa detektivke. Potem recimo se dobim s kakšno prijateljico, pa gremo na pijačo ali pa sladoled in malo počvekamo. Rada tudi hodim na sprehode, sploh v gozd. Pa zraven še kakšne gobe nabiram ali pa borovnice, jagode... Pač to, kar v gozdu raste. Tako da je potem tudi neka korist od tega mojega sprehajanja. To gremo pogosto kar skupaj z otroki.

### **Kaj pa v okviru družine, kako takrat preživljate prosti čas?**

Ponavadi gremo kam ven, če je le vreme. Ali pa vsaj na vrt. Zdaj smo se preselili v hišo in se otroci radi zunaj igrajo. Jaz pa sedim, pa jih gledam, pa zraven kaj berem. Saj jih pustim tudi same, samo se starejša dva čisto zatopita v igro, pa pozabita na Jureta. Živimo pa blizu ceste in bi lahko stekel tja. Tako da jih jaz pazim. Ko je pa še mož doma, gremo pa recimo kolesarit. Sama se ne upam z njimi. Ker je kar dosti prometa, pa ne morem sama gledati starejša, Jure se pa itak še z mano ali možem v sedežu pelje. Pa na kakšen izlet gremo, na bazen ali pa na Kolpo poleti. Pozimi se gremo pa kam sankat, zdaj, ko na vasi živimo, je dosti hribčkov okoli, da se lahko otroci sankajo. Vidim, da ful uživajo, če smo vsi skupaj in ne samo en od naju in se trudim, da je čimvečkrat tako. Možu se včasih ne da, pa pravi da naj gremo kar sami, ampak ga potem prepričam. Pa tudi s tremi otroki in vso njihovo kramo se že kar težko sama znajdem. Saj bodo še prehitro zrastli in bodo hoteli po svoje. Moramo zdaj izkoristiti, dokler še hočejo, da greva skupaj z njimi.

### **Kako si pa preživljala čas preden si imela otroke?**

Joj, to je pa že tako dolgo nazaj, da se skoraj več ne spomnim, hehe. V bistvu tako kot vse 20 letnice. Srednjo šolo sem končala, potem pa nisem šla na fakulteto in sem začela delat. Dopoldne sem delala, popoldne pa okoli hodila. Po mestu s prijateljicam, v kino, na pijače. Pa na zmenke sem hodila, hehehe. Nikoli se nisem prav s kakšno dejavnostjo ukvarjala, če to misliš. Potem sem pa itak zanosila z Jano in se poročila. Ko se je pa Jana rodila sem bila pač z njo, pa z možem. Sem šla tudi na kakšno pijačo, tako kot še sedaj. Samo to zdaj že govorim kako je bilo, ko sem imela otroka.

**Saj je v redu. Lahko še kej poveš o tem, kako je zdaj. Saj to me v bistvu najbolj zanima.**

Saj mislim, da sem v glavnem vse povedala.

### **OK. Kdaj pa si lahko vzameš prosti čas?**

No, sej to itak veš, da nikjer ne delam zdaj. In dopoldne so otroci v šoli, no, Jure v vrtcu. Mož je pa ponavadi na šihlu. Jaz imam pa takrat čas. Recimo za vrtnarjenje. Pa za kakšno pijačo. Recimo, preden grem po otroke v vrtec pa šolo, se zmenim še za pijačo. Ali pa, ko peljem starejša dva k verouku v mesto in potem, ko jih čakam da imata

konec, grem malo po trgovinah pa tako. Če nimam drugih opravkov. Ker domov se mi ne splača hodit, bi samo obrnila, pa šla nazaj. Na izlete ali pa kam na obisk gremo pa največkrat med vikendom. Oziroma, ko ima mož čas. Ker on ima tako službo, da dela včasih tudi med vikendom. Pa pred spanjem ponavadi še malo berem.

### **Pa si si lahko preden si imela otroke vzela več prostega časa?**

Joj, težko je to reči. Takrat sem imela čisto drugačen način življenja. Živela sem pri starših, pa hodila v šolo oziroma potem v službo. Itak, da sem imela več časa, saj sem bila še otrok. Nisem recimo rabila skrbet za gospodinjstvo pa to. Potem, ko sem se pa poročila in odselila, pa da sem morala skrbeti za lastno gospodinjstvo, se ja pa že Jana kmalu rodila. Tako da ja, sem imela več prostega časa, samo to bi se slej ko prej spremenilo, ko bi šla na svoje.

### **Koliko ima pa tvoj mož prostega časa če primerjaš s tabo?**

Se mi zdi, da več. Jaz se recimo veliko več ukvarjam z otroki kot on. On se z njimi bolj igra pa zajebava, jaz moram pa skrbet, da imajo domače naloge narejene, pa jih vozim okoli pa to. Sam sej to razumem, on dela, jaz sem pa doma. Pa on si recimo večkrat vzame čas za kolege, pa hodijo na fuzlbal. Več časa preživi izven družine, kot jaz. Jaz grem ponavadi samo na kakšno pijačo ali pa po trgovinah, pa še to takrat, ko otroke čakam. Samo saj drugače tudi mož večino prostega časa preživi z družino, da ne bo zdaj izpadlo, kot da on sam okoli hodi, jaz pa za otroke skrbim.

### **A skupaj preživljata kaj prostega časa? Mislim, ti in mož?**

Ja ja, itak. Greva kdaj sama na večerjo ali pa na kakšno zabavo. Imava recimo večino skupnih kolegov in ko kdo kaj praznuje, sva oba povabljeni in greva. Pa kdaj me povabi na kakšen zmenek hehe. Recimo greva v kino ali pa na kakšen koncert.

### **Kdo pa takrat pazi otroke?**

K mojim staršem jih dava. Pa tam prespijo. Itak radi hodijo tja, tako da ni nobenega problema. Jih dostikrat merkajo, sploh zdaj, ko je mami v penziji. Recimo poleti gredo kar na počitnice k njim za kakšne tri dni. Pa čeprav bi bili lahko tudi doma. Sam radi grejo. Prej, ko smo bili še v bloku sem tud jaz to rada videla, ker so se lahko zunaj igrali. Ker pred blokom jih nisem rada puščala. To še starejša dva, Jureta takrat še nisem

imela oziroma sem bila glih noseča, ko smo se preselili. Zdaj bi pa lahko bili tudi doma, pa so se navadili, da grejo na počitnice.

### **Kako pa s partnerjem usklajujeta prosti čas?**

Jah, vedno gledava, da je eden doma, da lahko pazi na otroke. Če greva pa kam skupaj, pa kot sem rekla, jih dava k mojim. Jaz se bolj njemu prilagajam, zaradi njegove službe, jaz nimam urnika tako kot on, pa se lažje prilagodim.

### **Kako je pa z gospodinjstvom? Kdo skrbi za to?**

Ja, to pa moram reči, da večinoma jaz. Saj je logično, a ni? Mož dela, jaz sem pa doma. Ne vem, bi me bilo sram, da bi moral potem on še pospravljat. Tako, da pospravljam vse jaz, pa kuham tudi. No, če je on doma, kdaj tudi on skuha, ne morem reči da nikoli ne. Samo to bolj zato, ker hoče, ne zato, ker bi moral. Ampak pranje, likanje, sesanje... To pa jaz. No, on pa pokosi travo, pa kaj zunaj naredi, ali pa kakšna večja dela, če se kej pokvari pa tako. V bistvu imava kar tako tipično delitev na moška in ženska dela. Samo meni to ustreza. Saj kaj pa naj bi drugega počela, ko sem dopoldne doma. Ne rečem, če bi mela službo, sam tako je pa nimam. Če bi jo imela, bi se pa kaj spremenilo. Saj jo iščem, samo je težko dobit. Zdaj študiram izredno, pa mam še diplomu za napisat. Potem pa mogoče bo kaj.

### **Pa te mož spodbuja pri temu, da si vzameš prosti čas sam zase?**

Hmmm, spodbuja me glih ne. V smislu, da bi rekel, da naj kam sama grem, če si to mislila. Samo nima pa nikoli nobene pripombe, če grem na pijačo ali pa kam. Mu ni problema takrat popaziti na otroke, če je le doma. Tako da ovira me ne. Da gremo pa vsi skupaj kam je pa itak pogosto on pobudnik.

### **Kaj pa ostali bližnji sorodniki? Starši recimo?**

Ja, moja mami je recimo bolj staromodna. In misli, da ženska ne bi smela sama okoli hoditi. In da večkrat kakšno pripombo, če zve, da sem kje sama bila. Sam jaz se ne oziram na to. Ker vem, da si tudi jaz zaslužim kdaj malo oddiha. Če greva pa oba skupaj, z možem mislim, potem pa nima nič proti in pazi na otroke. Za ostale pa ne vem. Se niti ne vtikajo v to. Niti ne vem zakaj bi se.

### **Kaj pa prijatelji?**

Hmmm, da bi me glih spodbujali, to ne. Samo dajo pa recimo pobudo, da bi se dobili. Saj to je tudi neke vrste vzpodbuda ali ne? Da te pokličejo, če greš nekam. Nikoli pa noben ne pravi, da bi morala biti doma. Saj majo tudi sami v večini otroke in vejo, kako to zgleda. Včasih si pač moraš malo na off vzeti.

### **Kakšni so pa tvoji občutki, ko si vzameš prosti čas? Kako se takrat počutiš?**

Počutim se super. Ne vem, vse dam na off. Recimo, da vem, da imam doma full dela, samo, če sem na pijači s prijateljico, pozabim na to. Ali pa, če grem v šoping, takrat še bolj. Saj delo me bo počakalo, pa če razmišljam o njem ali pa ne. Tako se pa vsaj malo sprostim in dobim energijo za naprej.

### **Pa občutiš kdaj slabo vest zaradi tega?**

Slabo vest, ker sem si vzela čas zase? Ne. Hehe, slabo vest imam samo, če grem v šoping, pa preveč zapravim, pol imam malo slabe vesti. Samo, da bi jo pa imela zato, ker sem dala otroke pa moža malo na off, pa sploh ne. Sej bodo še zmeraj doma, ko se vrnem.

### **Pa takrat ko si vzameš prosti čas odmisliš druge obveznosti al ne?**

Ovisno kaj delam. Recimo, ko vrtnarim, zraven razmišljam še o drugih stvareh. Ne vem, kaj bom naredila za kosilo, kaj moram v trgovini kupit, kdo bo otroke kam peljal, pa take stvari. Če grem pa na pijačo, pa pozabim, vsaj ponavadi. Če me kaj teži malo pojamram, pa dobim kakšen nasvet ali pa kaj. Včasih paše, pa tudi da sam ven dam. Tako da recimo, da govorim o problemih, samo jih s tem tudi na nek način rešujem. Če grem pa v šoping pa pozabim na vse čeprav bi bilo boljše, da ne bi, hehehe. Sploh to, koliko imam na računu, bi morala imeti skoz v glavi, hehe.

### **Kakšne se ti pa zdijo tvoje objektivne možnosti za preživljanje prostega časa?**

Ne razumem, kako to misliš?

### **Tako recimo, če maš možnost se včlanit na kakšne tečaje pa kaj takega? Recimo dostop do dvoran? Pa, če ti finančno stanje to dopušča?**

Aha, aha. Tu pri nas na vasi glih ni nekih klubov pa tega, če si to mislila. Samo je itak mesto toliko blizu, da to ne bi bil problem, če bi hotela. Saj sem vsak dan v mestu, ko grem po otroke. V mestu je pa tega dosti, imaš kino, pa lokale pa dvorane. Pa razna



društva in to. Se mi zdi, da je kar izbire za tiste, ki to hočejo. Samo jaz nisem za to. Ne vem, grem rajši na sprehod ali pa na vrt delat, pa se isto razmigam, kot če bi šla na aerobiko ali pa v fitnes. Pa še zastonj je.

**Torej so tudi finance razlog da se tega ne poslužuješ?**

Recimo, da so. Brezveze se mi zdi za to denar dajat, če ga lahko za kaj bolj koristnega porabim. Pa tudi časa nimam. Saj, če bi hotela, bi lahko dala. Recimo za dopust mi ni problem dati denar. Ampak za aerobiko mi je pa brezveze. To imaš potem urnik in moraš redno hoditi, jaz pa nikoli ne vem, kdaj bom imela čas in kdaj ne. Tako, da se raje sproti zmišljujem. Ker enkrat ima en otrok nekaj drugič je treba drugega kam peljat. Saj športam, samo na drugačen način.

**OK, hvala ti za sodelovanje.**